

Str. București, nr. 88, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova
Tel.: (+373 22) 815 154. Fax: (+373 22) 815 163.
WEB www.pldm.md, e-mail: info@pldm.md

Partidul Liberal Democrat din Moldova

Programul de guvernare pentru perioada 2009-2013

ÎMPREUNĂ PENTRU MOLDOVA!

Chișinău, iulie 2009

Preambul

Stimați concetățeni,

Partidul Liberal Democrat din Moldova vine în fața dumneavoastră cu un program complex de modernizare și renaștere a țării. De la fondare și pînă în prezent, echipa PLDM a confirmat că dispune de capacități umane pregătite de a realiza acțiuni responsabile de nivel local și național pentru apărarea intereselor cetățenilor țării. PLDM este partidul unei noi generații de politicieni, specialiști de marcă în toate domeniile vieții social-economice.

Aceasta ne însuflă încredere că programul nostru de guvernare pentru 2009-2013 va fi realizat din punct de vedere cantitativ și calitativ, după accederea de la guvernare de către Partidul Liberal Democrat din Moldova.

Programul este elaborat și structurat în 12 capitole, iar fiecare din ele evidențiază și descrie cîte un domeniu de intervenție în politicile publice. În cadrul unui capitol sînt cîteva secțiuni: descrierea succintă a problemei domeniului respectiv, obiectivele promovate și asumate de PLDM, direcțiile de acțiune și soluțiile oferite de echipa noastră pentru perioada de guvernare 2009-2013, rezultatele așteptate în urma implementării acestor acțiuni. O astfel de abordare oferă descrierea logică a procesului de identificare și soluționare a multiplelor probleme cu care se confruntă în prezent Republica Moldova. Rezultatele acțiunilor noastre vor crea precondițiile ca Republica Moldova peste 4 ani de zile să fie în plin proces de aderare la Uniunea Europeană.

Noi vom face din Republica Moldova o țară în care independența justiției, inviolabilitatea proprietății și securitatea afacerilor, libertatea mass media, drepturile omului și respectul pentru cetățean vor fi asigurate de către autoritățile publice.

Vom face economia națională competitivă pe piețele externe, capabilă să creeze locuri de muncă bine plătite și sigure. Vom încuraja inițiativa privată și vom crea condiții ca remitențele concetățenilor noștri să fie orientate spre investiții profitabile și dezvoltarea sectorului de producere și a prestărilor de servicii. Libera concurență și drepturile consumatorilor sînt principiile noastre de bază în promovarea reformelor economice din Republica Moldova.

Vom renaște satele, transformînd agricultura într-o activitate economică profitabilă și vom moderniza infrastructura rurală. În același timp, vom asigura ca orașele noastre să devină locomotivele creșterii economice a Republicii Moldova.

Vom crea un sistem modern de protecție socială a copiilor și familiilor și vom asigura oamenilor în etate un trai demn și prosper. Toți cetățenii vor avea acces la servicii medicale de calitate și vom asigura condiții decente de muncă a lucrătorilor medicali.

Vom transforma educația în prioritate națională și vom reabilita prestigiul și bunul nume al pedagogului. Vom crea un sistem european de învățămînt, oferind tuturor acces la educație.

Vom reintegra țara, asigurînd cetățenilor din stînga Nistrului libertate și bunăstare. Vom demara procesul de integrare europeană reală și vom face din Republica Moldova un partener credibil pe plan internațional.

Vom crea o administrație responsabilă și eficientă, care să lucreze în serviciul cetățeanului. Vom reda colectivităților locale libertatea în adoptarea deciziilor privind gestionarea bunurilor și finanțelor publice, administrarea problemelor locale.

Vom renaște cultura și arta și vom asigura accesul tuturor la bunurile culturale. Vom crea un mediu natural sănătos și vom utiliza rațional resursele naturale ale țării.

Destinul Republicii Moldova este în mîinile cetățenilor săi. E timpul să aducem normalitatea în țară. Să dăm start înnoirii. Să dăm Verde pentru Moldova!

Al dumneavoastră,

Vlad Filat,

Președintele Partidului Liberal Democrat din Moldova

Capitolul 1. Edificarea statului de drept

Republica Moldova are nevoie de un regim democratic, bazat pe concurența liberă și alternanța pașnică la putere. Pentru edificarea unui sistem politic democratic și funcțional este necesară crearea instituțiilor puternice, care să dețină capacitățile necesare pentru elaborarea și implementarea politicilor publice adecvate în vederea protejării intereselor cetățenilor.

PLDM pledează pentru separația reală a puterilor în stat, în spiritul și litera prevederilor constituționale în acest domeniu. Noi respingem orice tentativă de monopolizare a puterii în stat.

Drepturile și libertățile cetățeanului reprezintă valori fundamentale care nu pot fi îngrădite sub nici o formă, indiferent de circumstanțe. Capacitatea autorităților de a asigura respectarea acestor drepturi și libertăți este piatra de temelie a legitimității democratice a oricărui stat.

1.1. Reforma sistemului politic

Descrierea situației actuale

Sistemul politic din Moldova s-a transformat într-o mașinărie ce funcționează în interesul grupărilor politico-economice afiliate comuniștilor, iar opoziția are rolul decorului democratic. Instituțiile statului sînt la ora actuală foarte departe de nevoile cetățeanului. În anul 2000, din interese de conjunctură, societatea s-a ales cu o modificare pripită și păguboasă a Constituției. Modificarea Constituției doar la capitolul modul de alegere a șefului statului, păstrîndu-i intacte prerogativele, a distorsionat sistemul politic, făcînd posibilă o guvernare ce a deturnat pentru o perioadă îndelungată procesul firesc de europenizare a țării noastre. Legea Supremă în stat, cu toate imperfecțiunile ei, era integră și modificarea unui compartiment a dezechilibrat serios toată construcția.

Astăzi sesizăm o împotrivire înverșunată la inițiativele de revenire la modul de alegere prin vot direct și general a șefului statului din partea celor care în anul 2000 au mutilat Constituția. Perpetuarea acestei situații nefirești este în interesele lor, cînd votul unui grup de deputați docili șefului de partid, înscăunează un președinte cu prerogative, ce în mod normal ar necesita sprijinul popular. Este evident că importanța liderilor de partid în aceste cazuri crește invers proporțional cu importanța votului cetățenesc.

În Republica Moldova, în prezent, se aplică sistemul electoral proporțional, avînd la bază lista de partid la nivelul unei singure circumscripții electorale care reprezintă 101 de mandate. Acest sistem dezavantajează alegătorii și descurajează dezvoltarea democrației interne și competiția în cadrul partidelor politice. Sistemul electoral actual:

- nu reprezintă o legătură personalizată directă între alegător-ales;
- nu permite alegerea candidaților de către alegători, ci de către conducerea partidelor politice;
- creează disproporții de reprezentare (pragul electoral destul de ridicat duce la nereprezentarea unui număr mare de voturi ale partidelor care nu trec pragul). Exemplul anului 2001 cînd pragul de asemenea a constituit 6% ne arată circa 28% din numărul de voturi nereprezentate;
- nu oferă alegătorului posibilitatea de a-și vota candidatul. Listele prezentate de partide sînt „liste blocate”, în așa mod alegătorul nu poate schimba ordinea candidaților și este pus în fața faptului împlinit.

În mod evident este necesară căutarea unui echilibru între necesitatea de a acorda alegătorului posibilitatea de a alege direct persoana dorită și necesitatea unei reprezentări proporționale echitabile a voinței poporului.

Pe de o parte, partidele politice reprezintă un instrument extrem de important în gestionarea puterii în stat, pe de altă parte voința alegătorului este expresia acestei puteri.

Astfel, combinarea avantajelor sistemelor electorale existente cu aplicarea mecanismelor de echilibrare a dezavantajelor este soluția de reînnoire a actualului sistem electoral depășit din Republica Moldova.

În perioada guvernării comuniste au avut loc numeroase abuzuri și ilegalități comise de autoritățile publice împotriva cetățenilor de rînd. Aceste abuzuri au avut la bază două obiective ale reprezentanților guvernării și ai grupurilor economico-financiare afiliate acesteia:

1. Aplicarea presiunilor de intimidare și șantaj asupra angajaților din sfera bugetară pentru a se înregistra în rîndurile Partidului Comunistilor. Din 2001 de cînd s-au instalat la putere, comuniștii au nedreptățit mii de cetățeni ai Republicii Moldova. Au fost eliminați din funcții angajați ai structurilor administrative, manageri de instituții educaționale și de cultură, jurnaliști și angajați tehnici de la instituțiile publice de presă. Aceste epurări masive s-au efectuat pentru a impune un control total asupra instituțiilor de stat, inclusiv cele sociale și asupra mass-media publice.
2. Aplicarea presiunilor pentru intimidarea cetățenilor în vederea inoculării fricii față de regim.
3. Atacurile directe și indirecte (prin intermediul controalelor, proceselor judiciare etc.) asupra mijloacelor mass-media pentru preluarea controlului asupra instituțiilor de presă sau pentru a le intimida.
4. Preluarea proprietăților și afacerilor prospere de către reprezentanții puterii. În anii guvernării comuniste puterea a purtat un război permanent cu oamenii de afaceri. Scopul acestuia a fost subordonarea mediului de afaceri și a economiei în ansamblu. În mod arbitrar, călcînd legile țării, comuniștii au întreprins exproprieri ilegale de proprietăți și afaceri prospere.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Reformarea sistemului electoral central.
2. Facilitarea realizării inițiativei legislative cetățenești directe.
3. Adoptarea Legii lustrației în vederea îngădirii accesului la funcțiile publice persoanelor care au comis ilegalități în perioada guvernării comuniste.

Directiile de acțiune privind reforma sistemului politic

1. Reforma sistemului electoral central

Alegerea șefului statului prin scrutin direct

PLDM propune modificarea Constituției pentru ca Președintele Republicii Moldova să fie ales prin vot direct de către toți cetățenii. Consecințele directe asupra sistemului politic:

- este respectat dreptul cetățeanului de a-și alege Președintele. Prerogativele de care se bucură astăzi șeful statului, de a fi comandant suprem al Forțelor Armate, de a numi șeful serviciilor de informații și securitate, de a conduce cu politica externă, de a dizolva Parlamentul în anumite condiții, în mod normal, pot fi delegate numai de majoritatea cetățenilor;
- alegerea directă a șefului statului va restabili echilibrul dintre puteri și va oferi instituției prezidențiale mai multă legitimitate și credibilitate. Un președinte ales de popor nu va mai acționa ca un prim-secretar de partid și va reprezenta un spectru larg al orientărilor politice din societate;
- alegerea directă va contribui la consolidarea rolului de mediator al șefului statului. Președintele e dator să fie un arbitru nepărtinitor și un element de echilibru în societate.

- va fi rezolvată problema reprezentării politice. În condițiile actuale partidele care nu trec pragul electoral nu sînt reprezentate în Parlament. În afara reprezentării politice rămîn zeci de mii de cetățeni activi. Ei nu pot participa la alegerea șefului statului nici măcar prin reprezentanții săi. Scrutinul general va permite fiecărui cetățean, indiferent de orientarea politică, să participe direct la alegerea președintelui țării.

Formarea Parlamentului pe bază sistemului electoral mixt

PLDM pledează pentru introducerea sistemului electoral mixt, cu alegerea unei jumătăți de deputați pe baza circumscripțiilor uninominale regionale, iar celei de-a doua pe bază de listă cu aplicarea votului preferențial. Astfel, se va realiza o legătură directă personalizată cu alegătorii - prin vot uninominal, se respectă principiul reprezentării proporționale (inclusiv a minorității) – prin vot în bază de listă, oferind dreptul alegătorului de a interveni în alegerea sa – prin vot preferențial obligatoriu.

2. Facilitarea revizuirii Constituției prin inițiativă populară directă

A doua componentă a reformei sistemului politic constă în reforma legislației privind inițiativa populară de revizuire a Constituției. Dreptul de inițiativă populară de revizuire a Constituției este un drept constituțional, prevăzut în art. 141 al Constituției.

Prin acest drept se recunoaște dreptul cetățenilor de a participa direct la actul de legiferare.

Constituția actuală prevede în articolul 141, punct 1, aliniat a: (1) Revizuirea Constituției poate fi inițiată de către un număr de cel puțin 200 000 de cetățeni ai Republicii Moldova cu drept de vot. Cetățenii care inițiază revizuirea Constituției trebuie să provină din cel puțin jumătate din unitățile administrativ-teritoriale de nivelul doi, iar în fiecare din ele trebuie să fie înregistrate cel puțin 20 000 de semnături în sprijinul acestei inițiative.

PLDM propune reducerea la o treime a numărului de unități administrative din care trebuie colectate semnăturile, iar numărul necesar de semnături înregistrate într-o unitate administrativă să fie cel puțin 4000. PLDM optează pentru reducerea la 50.000 a numărului de semnături necesare depunerii unei inițiative populare pentru revizuirea Constituției.

3. Adoptarea Legii lustrației în vederea îngrădirii accesului la funcțiile publice a persoanelor care au comis ilegalități în perioada guvernării comuniste.

PLDM va promova o lege specială prin care se va interzice ocuparea funcțiilor publice persoanelor care în perioada guvernării comuniste de pînă la 1991 și 2001-2008, deținînd funcții publice, au emis sau au executat dispoziții și ordine ilegale de pe urma cărora au fost încălcate drepturile cetățenilor.

Rezultate așteptate

1. Președintele țării va fi ales prin vot direct de către cetățeni.
2. Parlamentul va fi ales în baza sistemului electoral mixt: 51 de deputați - pe baza circumscripțiilor uninominale regionale; 50 de deputați - pe bază de listă cu aplicarea votului preferențial.
3. Va fi simplificată procedura de revizuire a Constituției prin inițiativă populară: Numărul de semnături necesare depunerii unei inițiative populare pentru revizuirea Constituției va fi redus 50.000. Va fi redus la o treime numărul de unități administrative din care trebuie colectate semnăturile; Numărul necesar de semnături înregistrate într-o unitate administrativă va fi de cel puțin 4000.
4. Va fi aadoptată Legea lustrației în vederea îngrădirii accesului la funcțiile publice persoanelor care au comis ilegalități în perioada guvernării comuniste.

1.2. Reforma justiției

Descrierea situației actuale

După preluarea puterii în Republica Moldova în 2001, partidul comunist a pus în aplicare un plan de subordonare a justiției intereselor clanului de la guvernare. Cu acest scop, guvernarea comunistă a promovat o anti-reforma ce avea ca scop revenirea la o justiție de tip sovietic.

Ca rezultat al anti-reformei promovate de comuniști, justiția a fost transformată într-o componentă a mașinii represive a statului, într-un instrument de răfuială cu oponenții politici și de acaparare abuzivă a proprietăților.

Subordonarea politică a justiției a subminat nu doar încrederea societății în corpul de judecători, ci încrederea în actul de justiție propriu-zis. Strangularea independenței justiției a descurajat majoritatea judecătorilor să dea dovadă de independență și principialitate când a fost vorba de interesele celor de la guvernare. Violarea drepturilor omului și corupția din societatea moldovenească reprezintă consecințe directe ale subordonării politice a justiției.

Limitarea independenței justiției ce a avut loc în perioada guvernării comuniste a fost amplu monitorizată de către mai multe organizații internaționale (Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, Banca Mondială, Asociația Internațională a Judecătorilor, OSCE/ODIHR).

Obiectivele asumate de PLDM

1. Modificarea cadrului normativ în partea organizării și funcționării justiției și a unor mecanisme procesuale, în vederea instituirii unui sistem judecătoresc potrivit unui stat cu aspirații europene.
2. Eliminarea din sistemul judecătoresc, procuratură și organele de urmărire penală a persoanelor compromise prin fabricarea dosarelor penale la comanda puterii sau prin pronunțarea hotărârilor judecătorești ilegale.
3. Promovarea în justiție a cadrelor tinere, profesioniste și necompromise.

Direcțiile de acțiune pentru reforma justiției

Reforma propusă de PLDM vizează întregul sistem de funcționare și desfășurare a justiției civile și penale. Modificările legislative vor fi de o asemenea profunzime, încât să excludă pentru viitor posibilitatea revenirii la autoritarism și la subordonarea politică a justiției. În acest sens urmează a fi reformate următoarele domenii:

- reformarea sistemului de organizare judecătorească;
- reformarea sistemului de administrare a finanțelor și resurselor din cadrul sistemului judecătoresc;
- reformarea procuraturii;
- reformarea procedurii penale, civile și de contencios administrativ;
- reformarea instituțiilor avocaturii și acordării asistenței juridice garantate de stat;
- reformarea sistemului de executare a hotărârilor judecătorești în materie penală și civilă.

Se impune adoptarea unor legi noi ce reglementează domeniile date, cu abrogarea sau modificarea după caz a legilor în vigoare. Legile ce vor fi vizate, în special, de reformă:

- Constituția Republicii Moldova.
- Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii.
- Legea cu privire la Statutul Judecătorului.
- Legea privind organizarea judecătorească.
- Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție.
- Legea cu privire la colegiul de calificare și atestare a judecătorilor.

- Legea cu privire la colegiul disciplinar și răspunderea disciplinară a judecătorilor.
- Legea privind statutul și organizarea activității grefierilor din instanțele judecătorești.
- Legea cu privire la Procuratură.
- Legea cu privire la Avocatură.
- Codul de procedura civilă.
- Codul de procedura penală.
- Codul de executare.
- Legea cu privire la notariat

Esența modificărilor propuse de PLDM

Consiliul Superior al Magistraturii

Modificarea structurii și competențelor Consiliului Superior al Magistraturii prin crearea unui consiliu bicameral – camera procurorilor și camera judecătorilor, reducerea competențelor acestuia.

Actuala structura a Consiliului Superior al Magistraturii, în ciuda multiplelor modificări care au fost operate pe parcursul anilor, și-a demonstrat totală și ineficiență. Simpla includere a Procurorului General în CSM, nu a condus la obținerea independenței procuraturii față de puterea politică, la fel cum nu a contribuit la îmbunătățirea justiției. PLDM consideră că implicarea procurorului în procesul de numire, promovare și destituire a judecătorilor reprezintă un pericol al independenței justiției.

PLDM consideră necesară acordarea procurorilor statutului de magistrat, iar structura CSM trebuie modificată prin crearea unui consiliu bicameral – camera procurorilor și camera judecătorilor. Structura propusă, pe de o parte va permite excluderea influențelor negative reciproce între cele două instituții (justiție și procuratură), asigurând totodată o mai bună coordonare a politicilor și proiectelor naționale în domeniul justiției.

Constituirea Consiliului Superior al Magistraturii bicameral, unde ar exista și o cameră a procurorilor, ar contribui substanțial la asigurarea independenței procuraturii față de puterea politică.

Un aspect important în asigurarea independenței procuraturii – modificarea procedurii de numire și destituire a procurorului general, prin excluderea posibilității numirii acestuia pe criterii net politice.

Prin reducerea competențelor CSM, PLDM înțelege excluderea validării de către Consiliul Superior al Magistraturii a hotărârilor colegiilor. Colegiile CSM trebuie să fie independente iar hotărârile acestora nu trebuie supuse procedurii validării de către CSM. Investirea CSM cu competențe discreționare de a cenzura hotărârile colegiilor, reduce la zero eficiența acestora, în același timp reprezintă un potențial pericol de coruptibilitate.

Administrarea justiției

Modificarea procedurii de selectare și numire a președinților și vice-președinților instanțelor judecătorești. Modificarea competențelor președinților și vice-președinților instanțelor judecătorești

Candidații la funcțiile de președinte sau vice-președinte ai instanțelor de judecată trebuie să fie propuși spre numire Consiliului Superior al Magistraturii de către adunarea judecătorilor a instanței respective. Eventualul refuz al CSM de a numi președintele sau vice-președintele propus de colectivul instanței de judecată ar trebui să fie motivat și întemeiat. Urmează a fi asigurată transparența tuturor procedurilor.

PLDM va promova modificarea competențelor președinților instanțelor de judecată și va susține instituirea funcției de secretar general al instanței de judecată care va fi ordonatorul de credite al instanței și va fi responsabil integral pentru administrarea resurselor și care nu va avea atribuție nemijlocită cu procesul de înlăptuire a justiției.

Responsabilizarea reală a magistraților pentru acte de corupție și hotărâri ilegale. PLDM va institui un mecanism legal transparent de responsabilizare a magistraților pentru acte de corupție și mai ales pentru pronunțarea hotărârilor vădit ilegale. Cele mai importante mecanisme în domeniu ar fi declararea anuală a proprietăților și veniturilor de către judecători familiile și rudele apropiate a lor, analiza publică a fiecărui caz de condamnare a Moldovei de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului cu indicarea persoanelor responsabile de respectiva condamnare și evaluarea gradului de vinovăție.

Asigurarea materială adecvată a judecătorilor și instanțelor judecătorești. Pornind de la faptul că societatea plătește scump o justiție ieftină, este necesar de a asigura material adecvat judecătorii și instanțele judecătorești. PLDM va promova salarizarea judecătorilor la un nivel similar celui din România. O atenție deosebită va fi acordată mării salariilor judecătorilor din instanțele de fond.

Lichidarea judecătoriile specializate, cu preluarea atribuțiilor acestora de către colegiile/secțiunile specializate din cadrul instanțelor de drept comun. Judecătoriile specializate, mai ales instanțele economice, și-au demonstrat ineficiență și lipsa unei justificări logice. Ilegalitățile comise de instanțele judecătorești economice costă societatea tot mai scump. Hotărârile CEDO pe cauzele examinate de acestea sînt cele mai costisitoare pentru buget.

Din atare considerente PLDM va promova lichidarea instanțelor economice cu preluarea competențelor acestora de către instanțele ordinare cu specializarea pe colegii/secțiuni după caz.

În același timp, PLDM va promova:

- *constituirea completelor de judecată.* PLDM va promova reglementari legislative potrivit cărora completele de judecată ar fi constituite la începutul anului cu interzicerea modificării lor arbitrare (așa cum este prevăzut de lege). Orice modificare trebuie să fie temeinic motivată și, obligatoriu, adusă la cunoștința publicului, mai ales la cunoștința părților interesate;
- *repartizarea aleatorie a dosarelor.* PLDM va promova modificări în legislație potrivit cărora, va fi elaborat un mecanism obligatoriu și transparent de repartizare aleatorie a dosarelor cu posibilitatea verificării de către orice persoană interesată a respectării respectivei reguli;
- *publicitatea hotărârilor și a dosarelor.* PLDM va promova modificări în legislație potrivit cărora va fi obligatorie publicarea tuturor hotărârilor judecătorești pe paginile WEB ale instanțelor de judecată și accesul oricărei persoane la orice dosar examinat în judecată (în afara celor confidențiale);
- *numirea în funcție a președintelui și vice-președinților Curții Supreme de Justiție.* Numirea președintelui și vice-președinților Curții Supreme de Justiție urmează a fi făcută necondiționat prin decret prezidențial în baza propunerii Consiliului Superior al Magistraturii (Camera judecătorilor). Astfel va fi exclusă implicarea politică la numirea conducerii Curții Supreme de Justiție;
- *criteriile de selectare a judecătorilor la Curtea Supremă de Justiție.* PLDM va promova modificări în legislație prin care va fi exclus cenzul de vîrstă și de vechime în funcția de judecător pentru a deveni judecător la Curtea Supremă de Justiție;
- *criteriile de selectare a judecătorilor la Curtea Constituțională.* PLDM va promova modificări în legislație prin care va fi exclus cenzul de vîrstă și de vechime pentru a deveni judecător la Curtea Constituțională;
- *competența Curții Supreme de Justiție.* PLDM va promova modificări în legislație prin care va reduce competența Curții Supreme de Justiție la examinarea exclusivă a problemelor de drept și generalizarea jurisprudenței naționale.
- *modificarea componenței colegiului de calificare și atestare a judecătorilor și a colegiului disciplinar.* PLDM va promova modificări în lege prin care în Colegiile de calificare și atestare vor fi incluși un număr mai mare de specialiști din afara sistemului judecătoresc pentru a exclude transformarea puterii judecătorești într-un stat în stat sau „sindicalizarea” acesteia.

- *stabilirea criteriilor clare și transparente de selectare, numire și promovare a judecătorilor.* La ora actuala numirea în funcția de judecători se face în baza unor criterii clientelare. Candidații, care au obținut note mai mari la examenele de calificare, nu sînt numiți în funcția de judecători, iar cei, care au obținut note mai mici sînt numiți. PLDM va promova modificarea legislației pentru stabilirea unor criterii clare și transparente în procedura de numire și promovare a judecătorilor.
- *modificarea statutului, atribuțiilor și salarizării grefierului.* Grefierii din instanțele de judecată reprezintă categoria profesională cea mai ignorată în sistemul judecătoresc, deși anume ei asigură funcționarea acestuia. Statutul și atribuțiile grefierului urmează a fi modificate în asemenea mod, ca el să nu fie un simplu funcționar cu atribuții tehnice, ci să fie un veritabil asistent al judecătorului, cu largi atribuții procesuale care trebuie să preia cea mai mare parte a procesului de administrare a justiției. O atenție deosebită va fi acordată mării salariilor grefierilor.

Procuratura

- *modificarea statutului și locului procuraturii.* Modificarea statutului și rolului procuraturii este o obligație asumată de către Republica Moldova la momentul aderării la Consiliul Europei (în anul 1995), care pînă la momentul de față încă nu a fost onorată. Există două alternative de determinare a locului procuraturii: fie în cadrul executivului, fie o instituție autonomă. Indiferent de locul procuraturii este necesar de a exclude real atribuțiile procuraturii în domeniul „supravegherii generale” și de concentrat toate eforturile acesteia doar asupra justiției penale;
- *acordarea statutului de magistrat procurorilor.* Este necesară demilitarizarea procuraturii, excluderea uniformelor și gradelor cvasi militare ale procurorilor și de a-i asimila magistraților. PLDM va promova modificări în legislație prin care procurorilor li s-ar acorda o reală independență procesuală și va limita dreptul superiorilor de a interveni în acțiunile acestuia;
- *diminuarea influenței factorului politic la numirea procurorului general.* Această modificare va garanta excluderea angajării politice a procurorului general și, implicit, a organelor procuraturii. Candidatura procurorului general și a vice-procurorilor generali urmează a fi propuse de camera procurorilor a Consiliului Superior al Magistraturii cu aprobarea necondiționată prin decret prezidențial

Avocatura

PLDM va promova o nouă lege cu privire la avocatură care ar prevedea și procedura acordării asistenței juridice garantate de stat și ar diminua implicarea Ministerului Justiției în administrarea Baroului avocaților. Actualul sistem de acordare a asistenței juridice garantate de stat este unul invalid și nu asigură o reprezentare eficientă și calitativă. Totodată acest sistem nu acoperă toate cazurile cînd se impune acordarea asistenței juridice garantate de stat.

Actualmente foarte multe persoane, care nu au calitatea și calificarea necesară, participă în procese civile în calitate de reprezentanți în baza procurilor. În consecință, justițiabilii sînt supuși riscului de a nu fi reprezentați calitativ și de a fi mințiți. PLDM va promova în continuare excluderea participării în procedurile civile a reprezentanților ce nu dețin licența de avocat, în baza de procură.

Securitatea raporturilor juridice

Garantarea stabilității hotărîrilor judecătorești. În pofida existenței unei jurisprudențe clare a Curții Europene a Drepturilor Omului în domeniul respectării principiului securității raporturilor juridice, instanțele judecătorești naționale, interpretînd abuziv prevederile legale existente, deseori încalcă principiul enunțat, ceea ce duce la noi condamnări a Republicii Moldova de către Instanța de la Strasbourg.

Pentru a limita aceste abuzuri, PLDM va modifica legile procedurale în sensul clarificării căilor de atac, a temeiurilor pentru contestarea și revizuirea hotărârilor judecătorești pentru a impune în practică respectarea principiului securității raporturilor juridice. Va fi delimitată competența instanțelor de apel și recurs, va fi exclusă abordarea recursului drept un apel repetat.

Limitarea aplicării căilor extraordinare de atac. Actualmente recursul în anulare în procesul penal și revizuirea în procesul civil, din căi extraordinare de atac s-au transformat în niște recursuri ordinare camuflate, ceea ce afectează principiul securității raporturilor juridice.

Justiție penală

- Aplicarea măsurilor preventive în conformitate cu jurisprudența CEDO. Actualmente 95% din mandatele de arestare sînt contrare jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului pe articolul 5 din Convenție. Mai mult ca atît, în mare parte a cazurilor este evident că măsura preventivă arestul nu este necesară, însă instanțele judecătorești o aplică.
- Revizuirea funcționării instituției judecătorului de instrucție. Actele judiciare emise de judecătorii de instrucție au condus la condamnări sistematice a Guvernului R. Moldova la CEDO. La ora actuală, peste 98% din demersuri ale procurorului privind legalizarea sau autorizarea perchezițiilor, interceptărilor convorbirilor telefonice, a corespondenței etc., sînt admise de judecătorii de instrucție. Aceasta indică clar asupra transformării instituției judecătorului de instrucție într-o filială a procuraturii. PLDM va promova modificări în legislație care va reforma funcționarea instituției judecătorului de instrucție pentru a o face adecvată scopului pe care îl are.
- Egalitatea părților în procedurile penale. Toate părțile în procesul penal, după terminarea urmăririi penale, trebuie să aibă aceleași drepturi: inclusiv să facă copii de pe materialele dosarului, să aibă acces la dosar, să colecteze și să prezinte probe etc. PLDM va modifica normele procesuale penale pentru garantarea în fapt a principiului egalității părților în procedurile penale.

Justiție civilă

PLDM va modifica legislația pentru a nu permite intervenția procurorului în litigiile civile, prin depunerea recursurilor în afara termenului general de prescripție.

Executarea hotărârilor judecătorești

Actualul sistem de executare a hotărârilor judecătorești și-a demonstrat ineficiența. Acest fapt se vede și din multiplele hotărîri ale Curții Europene a Drepturilor Omului. Codul de executare adoptat de guvernarea comunistă este nefuncțional și greoi. Din aceste considerente, PLDM va promova instituirea sistemului de executori judecătorești privați și adoptarea unui nou cod de executare, cu un minimum de proceduri.

Notariat

Revenirea parțială la notari de stat a fost un pas înapoi. Tot sistemul notariatului latin, din care face parte și notariatul moldovenesc, este bazat pe notari privați. Mai mult ca atît, notariatul privat este autosuficient, pe cînd notariatul de stat este susținut financiar din buget. Instituirea notarilor de stat a reprezentat o măsură populistă și inutilă a guvernării comuniste. Din aceste considerente PLDM va promova excluderea notarilor de stat.

Redarea independenței instituției notariatului. PLDM va promova excluderea implicării autorităților publice în administrarea notariatului. Statul poate să se implice în funcționarea notariatului numai prin reglementarea activității acestuia prin legi și nicidecum prin implicarea nemijlocită în activitatea lui.

Rezultate așteptate

1. Îmbunătățirea și perfecționarea cadrului legal-normativ în vederea reformării întregul sistem de funcționare și înfăptuire a justiției.
2. Depolitizarea sistemului de justiție și eliminarea persoanelor compromise în fabricarea dosarelor la comandă.
3. Angajarea în sistemul de justiție a cadrelor tinere, profesioniste și necompromise.
4. Promovarea limitării influenței Ministerului Justiției în activitățile de administrare a Baroului avocaților.
5. Crearea unui mecanism stimulatoriu, motivant al remunerării muncii a angajaților din sistemul judiciar.

1.3. Consolidarea sistemului național de integritate și de luptă împotriva corupției

Descrierea situației actuale

Comisia europeană în raportul său din 3 aprilie 2008, precum și în cadrul diferitor discuții și conferințe subliniat necesitatea reformelor care să consolideze stabilitatea și eficiența instituțiilor ce garantează democrația și statul de drept, să consolideze capacitatea sistemului judiciar și revizuirea legislației existente pentru a asigura independența, imparțialitatea judecătorilor, inclusiv a procuraturii, precum și asigurarea combaterii eficiente a corupției.

Până în prezent rămân valabile îngrijorările instituțiilor internaționale privind tergiversarea examinării cauzelor, existența corupției; limitarea independenței judecătorești, imixtiunea politica. Sînt practic invizibile eforturile pentru sporirea finanțării instanțelor, nu este promovată majorarea salarizării și a numărului de judecatori, nu a crescut numărul personalului auxiliar, remunerarea acestuia rămîne deplorabilă. Eforturile de implementare a măsurilor alternative sînt susținute de instituțiile internaționale și organizațiile societății civile, în timp ce resursele acordate de stat în acest sens sînt minore.

În același timp este necesară informarea deplină a publicului referitor la toate cazurile de corupție, precum și evaluarea cauzelor care nu permit sancționarea celor carora li s-au deschis dosare (ancheta necalitativă, comanda politică, influențarea judecătorilor sau a altor reprezentanți ai organelor de drept). Totodată trebuie reevaluată activitatea Centrului de Combatere a Crimelor Economice (CCEC), precum și relațiile dintre Ministerul Afacerilor Interne și CCEC în vederea consolidării transparenței în ce privește procesarea cazurilor de corupție, inclusiv în interiorul instituțiilor menționate.

De asemenea, se impune reformarea CCCEC pentru investigarea cazurilor de corupție, iar delictelor fiscale să fie trecute în competența altor autorități ăublice. Evaluarea activității CCCEC trebuie realizată nu prin prisma datelor statistice naționale, ci și prin intermediul altor criterii de performanță, inclusiv concluziile și recomandările organizațiilor de aparare a drepturilor omului.

Guvernarea comunistă în perioada 2001-prezent a creat un mecanism puternic de corupere și șantaj al oamenilor de afaceri. Corupția indirectă, nepotismul și cumătrismul au devenit principii ale funcționării statutului Republica Moldova.

În rezultat, Republica Moldova pe parcursul guvernării comuniste a ocupat primele locuri în Europa după indicele de corupție, confirmînd legătura inversă dintre nivelul de trai și cel al corupției.

Obiectivele asumate de către PLDM pentru lupta cu corupția

1. Micșorarea nivelului de corupție în sistemul public.
2. Crearea unui sistem instituțional eficient de prevenire și combatere a corupției.

3. Crearea mecanismului de cooperare între ONG-uri, donatori și autorități publice pentru reducerea fenomenului de corupție.

Direcțiile de acțiune pentru eradicarea corupției

PLDM pledează pentru *modificarea cadrului legislativ-normativ și instituțional actual* în vederea excluderii coruptibilității acestora, astfel încât fenomenul corupției să fie abordat eficient. O primă acțiune în acest sens va fi lichidarea Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției, pentru a exclude mobilul politic de utilizare a acestui instrument și crearea Direcției Naționale Anticorupție. Noua instituție va avea în sarcină doar prevenirea și combaterea corupției.

PLDM susține *cooperarea donatorilor, ONG-urilor și a autorităților publice* pentru reducerea fenomenului corupției prin realizarea de acțiuni comune.

Totodată, PLDM va susține *reducerea poverii birocratice pentru mediul de afaceri* în vederea reducerii spațiului pentru corupție.

Pentru combaterea corupției, este necesar de a *eficientiza sistemul declarațiilor de avere și de interese* pentru toți cei care ocupă funcții publice și controlul acestora.

Este necesară, de asemenea, *întărirea responsabilității personale* a celor care ocupă funcții publice prin introducerea contractelor de performanță, precum și asumarea de către demnitari a responsabilității pentru cazurile grave de corupție din instituțiile statului în care își desfășoară activitatea până la demisia din funcție.

PLDM pledează pentru *depolitizarea Curții de Conturi și restabilirea rolului* acesteia ca instituție fundamentală a statului pentru controlul utilizării resurselor publice, precum și interzicerea secretizării contractelor încheiate de către instituții ale statului și firme cu capital majoritar de stat.

PLDM optează în favoarea *formării unui corp al funcționarilor publici profesional, integru și motivat* pentru calitatea activităților desfășurate.

Rezultate așteptate

1. Creșterea gradului de încredere a cetățeanului în activitățile și politicile autorităților publice.
2. Formarea unui climat de lucru între diferite grupuri de interese și instituții în combaterea fenomenului de corupție.
3. Eficientizarea activității antreprenorilor și scăderea poverii plăților indirecte (mită) în administrarea business-ului.
4. Îmbunătățirea managementului public.

1.4. Mass media liberă

Descrierea situației actuale

Pe parcursul guvernării comuniste situația mass mediei a degradat continuu. Partidul de guvernământ a îngrădit constant libertatea de exprimare și a încercat să instituie un control total asupra surselor de informare.

Situația mass media este definită de următoarele caracteristici:

- *Înstrăinarea ilegală a presei publice.* Deetatizarea presei scrise centrale a fost făcută în condiții de netransparență, publicațiile păstrându-și formatul editorial pro-comunist. În același timp au fost înființate mai multe instituții de presă de stat în teritorii. Instituțiile publice audiovizuale centrale au fost supuse unor epurări drastice și impuse să lucreze în

condițiile cenzurii politice. Instituțiile similare locale care au aparținut municipiului Chișinău au fost înstrăinate și privatizate în condiții obscure.

- *Instituirea controlului asupra instituțiilor mass media audiovizuale.* În anii 2001-2008, guvernarea a întreprins numeroase campanii cu scopul de a pune stăpânire și de a controla instituțiile mass-media audiovizuale. Instrumentul cel mai eficient în această campanie a fost Consiliul Coordonator al Audiovizualului (CCA). Misiunea acestuia în anii 2001-2008 a fost să blocheze dezvoltarea instituțiilor audiovizuale autohtone independente, să impună autocenzura în discursul acestui tip influent de presă, să legitimizeze controlul puterii asupra audiovizualului public și să ajute clientela înregimentată să pună mâna pe rețele naționale de televiziune construite pe bani publici.
- *Subordonarea politică a Companiei publice Teleradio-Moldova.* Regimul comunist a transformat instituția publică națională a audiovizualului în secție de propagandă a partidului de guvernământ. Prin așa numitul proces de reformare a Companiei „Teleradio-Moldova” au fost efectuate epurări masive a cadrelor de profesioniști la principala și cea mai influentă instituție audiovizuală a țării. Începând cu anul 2004, Compania „Teleradio-Moldova” a încetat să mai fie o școală de formare a profesioniștilor în domeniu, funcție pe care a avut-o decenii la rând. IPNA Compania „Teleradio-Moldova” este la ora actuală unul din instrumentele de bază a dezinformării și manipulării opiniei publice. Scopul acestei instituții este lustruirea imaginii partidului de guvernământ.
- *Încălcarea flagrantă și constantă a literei și spiritului legislației în vigoare.* Codul audiovizualului, deși a constituit un progres în legislația de reglementare a activității radiodifuzorilor publici și privați, a fost utilizat de putere și acoliții acesteia în interese concrete ce au urmărit schimbarea statutului instituțiilor audiovizuale publice ale municipiului Chișinău: „Euro TV” și radio „Antena C”. Euro TV i-a revenit liderului PPCD Iurie Roșca, radio Antena C – cercurilor obscure din preajma PCRM.
- *Hărțuirea presei scrise.* Presa tipărită a avut de înfruntat în acești opt ani de guvernare comunistă presiuni foarte mari cu scopul de a-i diminua discursul critic și a-i micșora impactul în rândul populației. Presa centrală a suferit în perioada de referință ani grei de hărțuiri de tot felul: de la interzicerea accesului jurnaliștilor la evenimente cu participarea primelor persoane ale statului, pînă la arestarea jurnaliștilor, la atacuri banditești asupra jurnaliștilor de investigație, la procese de judecată deschise contra publicațiilor incomode pe motive de defăimare, soldate cu amenzi ucigătoare.

Esența politicii de stat în perioada anilor 2001-2008 se rezumă și are drept rezultat dezinformarea și cenzura. Efectele practice ale politicii de stat sînt:

- limitarea maximă a spațiului public de dezbateri;
- diminuarea capacității de impact a presei libere;
- sporirea și diversificarea surselor de propagandă ale partidului de guvernământ.

Obiectivele asumate de către PLDM pentru asigurarea libertății presei

1. Reformarea legislației ce reglementează activitatea mass-media. Amendarea Codului Audiovizualului și adoptarea unei noi Legi a presei.
2. Reformarea IPNA „Teleradio-Moldova” pentru asigurarea libertății editoriale și profesionalizarea Companiei.
3. Eliminarea imixtiunilor politicului în activitatea Consiliului Coordonator al Audiovizualului și a Consiliului de Observatori al IPNA „Teleradio-Moldova”.
4. Crearea condițiilor optime pentru dezvoltarea presei scrise, inclusiv alocarea de bani publici prin programe de susținere a presei de limbă română.

Direcțiile de acțiune pentru asigurarea libertății presei

- *de-ideologizarea audiovizualului public* prin depolitizarea Consiliului Coordonator al Audiovizualului și neadmiterea numirii pe criterii politice a membrilor consiliului de observatori ai IPNA „Teleradio-Moldova”;
- *asigurarea transparenței procesului de acordare și retragere a frecvențelor de emisie* prin publicarea obligatorie a anunțurilor despre concursurile de acordare a frecvențelor de emisie în ziarele naționale cu cel mai mare tiraj și stabilirea termenelor rezonabile pentru pregătirea dosarelor de participare la concursul pentru obținerea licenței de emisie;
- *reformarea IPNA Companiei „Teleradio-Moldova”* în sensul transformării ei într-o companie publică a audiovizualului autentică și eliminarea practicii de imixtiune din partea autorităților centrale în politica editorială a companiei;
- *elaborarea Legii privind de-etatizarea mass media*, ce ar stabili principiile de privatizare a presei scrise, finanțate din bugetele publice (ziarele raionale). Procesul de de-etatizare trebuie să fie transparent, iar drepturile colectivelor redacționale – respectate;
- *elaborarea Concepției de dezvoltare a mass-media libere*, ce ar prevedea acțiuni de natură să stimuleze dezvoltarea presei independente în Republica Moldova, programate pentru implementare graduală, în funcție de gradul de pregătire a pieței media autohtone .
- *stabilirea unui cadru fiscal preferențial pentru presa de limbă română* și scutirea ziarelor de plata TVA din sumele provenite din activitatea lor editorială, indiferent de cifra de afaceri;
- *stimularea investițiilor străine directe*, în mass-media autohtonă, precum și în domeniile conexe: industria poligrafică, distribuția;
- *modificarea Legii Procuraturii*, prin care procurorii ar fi obligați să se autosesizeze sau să sesizeze alte organe de drept în urma materialelor difuzate de presă care conțin informații (fapte, declarații, afirmații) despre crime și infracțiuni, inclusiv corupție, protecționism, conflict de interese;
- *modificarea Codului Contravențiilor Administrative*, prin înăsprirea pedepselor pentru îngrădirea accesului la informație și ne-oferirea informațiilor de interes public în termenele stabilite de lege;
- *modificarea Legii privind accesul la informație* (corespunzător, a Codului Contravențiilor Administrative), prin introducerea unui articol special „Accesul la informația de interes public al mijloacelor de informare în masă” care ar prevedea termene mai restrânse de oferire și pedepse mai mari pentru îngrădirea accesului la informația de interes public.

Rezultate așteptate

1. Consiliul Coordonator al Audiovizualului și Consiliul de Observatori al IPNA „Teleradio-Moldova” - instituții independente de partidele politice, funcționând în conformitate cu legislația în vigoare și în corespundere cu interesul public.
2. Acordarea și retragerea frecvențelor de emisie se va efectua în mod transparent și în condiții de corectitudine și echidistanță.
3. În activitatea sa IPNA Compania „Teleradio-Moldova” se va ghida de două criterii fundamentale: legislația în vigoare și interesul cetățenilor.
4. Presă scrisă locală va fi de-etatizată în condiții de transparență maximă.
5. Concepția de dezvoltare a mass-media liberă, ce ar prevedea acțiuni de natură să stimuleze dezvoltarea presei independente în Republica Moldova, va fi elaborată.
6. Asigurarea durabilității economico-financiare a presei de limbă română.
7. Creșterea accesului la informațiile de interes public.

1.5. Societate civilă puternică

Descrierea situației actuale

Sectorul neguvernamental din Republica Moldova se afla încă la etapa de formare și consolidare. În 18 ani de experiență democratică nu s-a reușit, deocamdată, cristalizarea unui sector neguvernamental durabil, care să se impună ca actor incontestabil și partener plenipotențiar în afacerile publice. În ultimii ani s-a urmărit o evoluție spectaculoasă a dezvoltării organizațiilor neguvernamentale, numărul celor înregistrate oficial la ora actuală depășind cifra de 8000. În același timp, este greu de estimat câte dintre aceste organizații sînt viabile și dacă toate, urmărind beneficiul public, știu să răspundă cu promptitudine la nevoile beneficiarilor.

Situația societății civile în Republica Moldova se prezintă astfel:

- *Diversitatea activităților.* ONG-urile existente la acest moment acoperă practic toate domeniile de activitate posibile, însă în termeni cantitativi vedem că aproape jumătate de organizații existente la moment activează fie în domeniul social, fie în educație. În același timp, ONG-urile deseori nu se concentrează pe domenii singulare cristalizate. În marea lor majoritate, organizațiile adoptă o serie de orientări de oportunitate, creîndu-și un câmp larg de manevrare în adaptarea la mediul finanțator.
- *Vizibilitate redusă a sectorului neguvernamental.* Vizibilitatea organizațiilor neguvernamentale în contextul societății este, încă, foarte redusă. Această situație este generată, pe de o parte, de carențele de comunicare a ONG-urilor cu mediul extern, iar pe de altă parte, de presiunile puse asupra sectorului de către putere și desconsiderarea rolului societății civile.
- *Inconsistența colaborării cu structurile publice.* Colaborarea cu structurile de stat este nesistematică și prea puțin plină de conținut. La nivel local, această colaborare este mai eficientă datorită faptului că ONG-urile lucrează la nivel comunitar, iar problemele comunitare afectează în aceeași măsură toți membrii comunității. Colaborarea ONG-Stat la nivel național este marcată de probleme și resimte un deficit acut de substanță.
- *Ineficiența colaborării cu business-ul.* Colaborarea ONG-urilor cu mediul de afaceri se află între legalitate și ilegalitate. Cadrul legal precar, capacitățile financiare reduse ale businessului, puține afinități și inițiative comune, credibilitatea redusă a organizațiilor neguvernamentale în ochii agenților economici sînt doar câteva cauze ce împiedică o colaborare construită pe parteneriate durabile, orientate spre asanarea mediului comunitar.
- *Participarea redusă în procesul decizional.* Participarea sectorului neguvernamental în procesul de luare a deciziilor este foarte redusă. Faptul ca o bună parte din documentele strategice de planificare în Moldova rămîn necunoscute de către ONG-uri relevă o situație anormală în domeniu.
- *Nerecunoașterea de către stat a rolului sectorului neguvernamental.* Politicile guvernamentale în domeniul societății civile sînt incoerente și nesistematice. Deși a fost aprobată o strategie de stat privind dezvoltarea societății civile, mecanismul implementării acesteia nu este elaborat. Autoritățile centrale, se pare, nu au nevoie în persoana societății civile de un partener puternic de dialog și colaborare în procesul de elaborare, implementare, monitorizare și evaluare a politicilor publice.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Crearea cadrului legal adecvat dezvoltării societății civile ca mediator al intereselor cetățenilor și partener al autorităților în procesul de politici publice.

2. Crearea condițiilor pentru asigurarea durabilității financiare a organizațiilor neguvernamentale.
3. Crearea cadrului instituțional pentru colaborarea eficientă între autoritățile publice și societatea civilă.

Direcțiile de acțiune pentru consolidarea societății civile

- *liberalizarea cadrului legal ce reglementează activitatea elementelor organizate ale societății civile.* Controlul din partea statului asupra activității acestora trebuie să fie minim. Adoptarea unei noi legi cu privire la organizațiile necomerciale și a Legii cu privire la organizațiile necomerciale de utilitate publică;
- *completarea cadrului legal ce reglementează cooperarea între stat și societatea civilă.* Aprobarea Concepției privind cooperare între Parlament și societatea civilă este un pas serios nu și suficient. Este necesar crearea și aplicarea mecanismului de cooperare între autoritățile executive și societatea civilă. Un element important al acestui mecanism trebuie să-l constituie rețeaua birourilor de cooperare cu societatea civilă care vor fi create în cadrul instituțiilor puterii executive la nivel central și raional;
- *reformarea cadrului legal cu privire la filantropie și sponsorizare,* promovarea Legii 2%. Promovarea acestei legi este necesară pentru asigurarea durabilității organizațiilor neguvernamentale, dar și pentru creșterea nivelului de independență a lor;
- *crearea cadrului legal necesar pentru „comenzile sociale”* pentru ONG-uri în vederea realizării unor servicii și activități de interes comunitar;
- *crearea unui mecanism eficient pentru implementarea Strategiei naționale de dezvoltare a societății civile.* Alocarea de mijloace bugetare pentru dezvoltarea sectorului neguvernamental;
- *promovarea culturii filantoprice și de binefacere* în rândul persoanelor înstărite și a oamenilor de afaceri cu scopul ajutorării persoanelor nevoiașe sau soluționării problemelor de interes local și regional. În acest context, PLDM va sprijini logistic, informațional și financiar crearea rețelei fundațiilor comunitare pe întreg teritoriu al Republicii Moldova, care vor acumula și finanța proiecte în diferite domenii;
- *dezvoltarea conceptului asociațiilor profesionale* pentru promovarea intereselor diferitor grupurilor sociale prin implicarea acestora în elaborarea și monitorizarea politicilor publice, cooperarea cu autoritățile publice de resort.

Rezultatele așteptate

1. Stabilirea unui cadru legal democratic și statornic, fapt ce va contribui la stabilitatea sectorului neguvernamental și va încuraja dezvoltarea lui.
2. Va fi creat un cadru instituțional pentru cooperarea între autoritățile publice și societatea civilă va stimula implicarea ONG-urilor în procesul de elaborare, implementare și evaluare a politicilor publice. Autoritățile vor putea beneficia de asistență, expertiză și alte contribuții din partea societății civile. Procesul de luare a deciziilor va fi mai democratic, iar nivelul de participare în acest proces, mai ridicat.
3. Aprobarea Legii 2% va contribui la asigurarea durabilității organizațiilor neguvernamentale și la creșterea gradului de independență a lor.
4. Formarea mecanismelor financiare și instituționale stabile necesare îmbunătățirii dialogului autorități-cetățean.

Capitolul 2. Crearea unei economii competitive și utilizarea eficientă a finanțelor publice

Obiectivele sociale și economice ale PLDM în Programul de guvernare sînt interdependente și inseparabile. Partidul Liberal Democrat din Moldova abordează orice fenomen și obiectiv economic prin aceea că o economie puternică există doar în cadrul unei societăți puternice, unei fundații sociale solide. Omul, cetățeanul este cel mai important motor al dezvoltării economice în orice societate democratică modernă. O societate nu poate fi considerată puternică dacă lipsește o economie funcțională. PLDM înțelege aceste adevăruri fundamentale și va acționa, prin politicile sale economice, pentru ca economia națională să devină una competitivă, capabilă să creeze locuri de muncă viabile și bine plătite, iar întreaga societate, fiecare cetățean în parte să simte și să se bucure de o creștere economică sănătoasă, organică și echilibrată.

Pentru atingerea unui standard de viață demn de un cetățean al unui stat european din secolulul XXI, Republica Moldova are nevoie de **ritmuri înalte de creștere economică**, pe o perioadă lungă de timp. Acest obiectiv este fundamental și realizabil în condițiile promovării de politici economice și financiare guvernamentale care să stimuleze, încurajeze și să susțină efortul agenților economici de a produce pentru piața locală și pentru export. Și asta este posibil în cazul creșterii comparative, cu alte țări europene, a productivității și competitivității. Prin urmare, numai o **economie competitivă, cu o infrastructură modernă, resurse umane cu un înalt nivel de educație și calificare, un mediu de afaceri prietenos într-o economie stabilă, sub o guvernare competentă și onestă**, poate asigura atingerea acestui obiectiv.

2.1 Stabilitate macroeconomică – condiție necesară pentru creștere și dezvoltare

Descrierea situației actuale

Procesele economice în perioada guvernării comuniste au fost însoțite de acumularea unor dezechilibre macroeconomice majore. Aceasta s-a manifestat prin inflație crescîndă, creștere continuă a dobînzilor la creditele bancare, fluctuații bruște ale ratei de schimb valutar în detrimentul producătorilor autohtoni, accentuare a deficitului balanței comerciale, constrîngeri importante ale pieței muncii și creștere a șomajului.

Nivelul calitativ al creșterii economice este mult sub așteptări și se reflectă prea puțin în viața cetățenilor și în dezvoltarea societății în ansamblu. Conform Raportului de Stare a Țării cea mai mare influență negativă asupra Indicelui de Stare a Țării a avut-o și absența unei creșteri economice calitative, care se manifestă prin nivelul redus al veniturilor și lipsa de locuri de muncă bine plătite.

Pe parcursul ultimilor 8 ani observăm o degradare continuă a pieței forței de muncă. Gradul de ocupare a populației în economia națională este în continuă descreștere, reducîndu-se de la 41% în 2001 la doar 34% în 2008.

Economia națională este total dependentă, pe parcursul ultimilor ani, de remitențele de la cetățenii noștri aflați la muncă peste hotare. Sărăcia ar fi și mai mare în lipsa acestor transferuri. Fondul total de salarizare plătit în Republica Moldova tuturor celor ce muncesc (de 22 miliarde lei) este comparabil cu volumul remitențelor de peste hotare (de circa 2 miliarde dolari SUA).

Lipsa resurselor energetice proprii, dar și lipsa concepției naționale de securitate energetică, face Republica Moldova dependentă și vulnerabilă la crizele regionale privind importul resurselor energetice. Creșterea constantă a prețurilor la aceste resurse, în mod special în anul 2008, a contribuit la creșterea prețurilor la bunurile de primă necesitate și la aprofundarea fenomenului sărăciei.

Economia Republicii Moldova a rămas vulnerabilă și dependentă de un număr limitat de bunuri exportate pe principalele sale piețe de desfacere. Barierele și embargourile impuse produselor de origine moldovenească au redus simțitor din volumul exporturilor de vinuri, produse animaliere, legume și fructe, determinând ruina mai multor producători autohtoni. Pe de altă parte, politicile clientelare și de protecționism au generat importuri masive în Republica Moldova, chiar și de bunuri care sînt și pot fi produse la noi în țară.

Evoluția economiei în ultimii 8 ani este caracterizată de:

- creșterea prețurilor la principalele produse pentru păturile nevoiașe (la unele produse și servicii de 3 ori) cu ritmuri mult mai mari decît creșterile salariale sau a pensiilor;
- creșterea considerabilă a tarifelor pentru resursele energetice (gaze naturale, energie electrică, carburanți) de 2-3 ori;
- progresele reduse în dezvoltarea infrastructurii de transport și comunicații, infrastructura educațională și de sănătate publică, infrastructura rurală, infrastructura agricolă;
- accentuarea diferențelor privind calitatea vieții între mediul urban și rural, între centrele și periferiile urbane;
- polarizarea artificială a veniturilor populației determinată în principal de evaziunea fiscală și economia subterană în general;
- politizarea mediului de afaceri și, respectiv, protejarea unora și urmărirea altor agenți economici în dependență de apartenența politică și gradul de loialitate puterii;
- eliminarea competiției economice sănătoase;
- dependența excesivă a economiei și a unei părți majore a populației, de remitențele de peste hotare – suma totală a remitențelor constituie 1/3 din PIB;
- dependența financiară a unităților teritorial-administrative de mijloacele financiare alocate de la nivel central; politizarea repartizării transferurilor de la bugetul de stat spre bugetele U.T.A.;
- blocarea exporturilor, în special, de produse alimentare și preluarea acestui business de către unele firme din anturajul guvernării actuale;
- nivelul relativ scăzut al productivității muncii și al competitivității economice.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Politică fiscal-bugetară stabilă, previzibilă, echilibrată, pentru motivarea sectorului de afaceri pentru producerea bunurilor și serviciilor pe piața internă și externă; realizarea eficientă a funcțiilor de bază ale instituțiilor publice, inclusiv prin acumularea veniturilor la buget.
2. Politică monetar-creditară orientată spre menținerea stabilității prețurilor, accesibilitatea resurselor creditare necesare dezvoltării economice ascendente a întreprinderilor; asigurarea previzibilității pe termen mediu și lung a ratelor dobînzilor și a fluctuațiilor ratei de schimb valutar.
3. Politici comerciale în deplină concordanță cu standardele Organizației Mondiale a Comerțului, susținute de politici economico-financiare pentru promovarea exporturilor.

Direcțiile de acțiune privind stabilitatea macroeconomică

PLDM, în perioada de guvernare, va orienta eforturile spre echilibrarea politicii fiscal-bugetară pentru a crea stimulentele fiscale adiționale activității antreprenoriale, asigurînd funcționarea eficientă a instituțiilor bugetare și stoparea creșterii prețurilor. Principalele elemente ale *politici bugetar-fiscale* vor fi:

- reducerea fiscalității generale, dar și pentru anumite sectoare, pentru a menține activitatea continuă a agenților economici, chiar și în condițiile crizei din 2009;

- reducerea taxei pe valoarea adăugată de la 20% la 18% (pentru o perioadă de cel mult doi ani) pentru a menține o dinamică stabilă a cererii globale în structura PIB. Astfel, se vor menține încasările nominale la buget și vor fi evitate reducerile bruște ale consumului și, respectiv, a încasărilor la buget;
- asigurarea stabilității, previzibilității și transparenței politicii și procedurilor fiscale aplicate față de contribuabili;
- evaluarea și reducerea continuă a veniturilor quasi-fiscale la buget, cum ar fi plățile efectuate de către populație și agenții economici pentru așa-numitele servicii contra plată prestate de către instituțiile publice, care prin lege au funcția de prestare a serviciilor respective în mod gratuit;
- reducerea cu pînă la 5 puncte procentuale a contribuției de asigurări sociale pentru agenții economici și motivarea cetățenilor să participe integral în formarea sistemului de asigurări sociale de stat și asigurări sociale private;
- eliminarea tuturor facilităților fiscale oferite unor agenți economici pe principiul formei de proprietate. Întreprinderile de stat și cele private trebuie să fie în condiții egale de activitate;
- neadmiterea scutirilor de plăți obligatorii față de bugetul public național față de unii răuplatnici, dacă aceste măsuri atentează la libera concurență și dezavantajează agenții economici și populația onestă, care și-au onorat obligațiunile fiscale conform legislației în vigoare;
- creșterea capacităților instituționale și umane în administrarea fiscală prin realizarea cursurilor de instruire, vizite de studiu, seminare și conferințe;
- implementarea totală a procedurilor de declarare fiscală prin căile electronice disponibile;
- utilizarea bugetului pe programe și sporirea flexibilității cheltuielilor bugetare în contextul cadrului de cheltuieli pe termen mediu (3 ani) la nivel central și mai ales la nivel local;
- implementarea diferitor procedee pentru asigurarea eficienței, transparenței și responsabilității în utilizarea resurselor financiare publice. Excluderea pe această bază a fenomenului de corupție și favoritismului, utilizării neargumentate a banilor publici;
- orientarea mijloacelor încasate din privatizarea activelor din proprietate publică spre investiții în infrastructura socială, în special aprovizionare cu apă, canalizare, termificare și gazificare;
- includerea în bugetul de stat a unor bugete speciale de stimulare a anumitor activități reieșind din prioritățile sectoriale identificate (fondul de dezvoltare a infrastructurii rurale, fondul pentru modernizarea infrastructurii rutiere, fondul de dezvoltare regională);
- aplicarea de metodici și instrumente moderne în prognozarea veniturilor și cheltuielilor bugetare pentru eliminarea practicii de modificare a bugetului anual de nenumărate ori pe parcursul anului;
- stabilirea unor principii clare în redistribuirea veniturilor de la bugetul de stat spre bugetele unităților teritorial-administrative, eliminînd subiectivismul legat de culoarea politică a conducerii U.T.A;
- creșterea capacității de administrare fiscală și colectare a impozitelor și taxelor, astfel încît ponderea veniturilor fiscale să crească continuu în următorii 4 ani;
- stabilirea pensiei minime garantate de stat în dependență de nivelul minimului de existență pentru categoria respectivă a populației, circa 100 euro, chiar în primii doi ani de guvernare;
- promovarea și implementarea Legii cu privire la pensia energetică, care va permite susținerea unor pături nevoiașe în perioada rece a anului prin acordarea de subvenții pentru gazele naturale, agent termic centralizat, cărbune, lemne folosite la încălzirea locuințelor. Pensia energetică va acoperi 50% din cheltuielile pentru încălzire.

Piața muncii este determinată de doi principali factori: situația demografică precară și plecarea cetățenilor tineri și apți de muncă peste hotare în căutarea condițiilor de muncă și salarii mai atractive. În aceste condiții PLDM pune *accentul pe politici și instrumente de motivare a cetățenilor economic activi* în deschiderea de proprii afaceri, simplificare a procedurilor de reglementare a afacerilor și promovarea produselor autohtone peste hotare pentru creșterea competitivității forței de muncă, a nivelului de salarizare, asigurarea flexibilității forței de muncă. Totodată, PLDM va elimina necondiționat taxa de asigurare plătită de cetățenii Republicii Moldova la importul provizoriu a autoturismelor cu înregistrare străină.

Luând în considerație situația creată pe piața muncii, PLDM va *promova schimbarea sistemului de remunerare a muncii în economia națională*. Această schimbare va permite majorarea salariilor în dependență de minimul de existență. PLDM nu susține sistemul actual de majorare procentuală în dependență de salariul de bază a angajatului. Această abordare introduce o diferențiere și mai mare între diferitele categorii profesionale din economie, dar și în interiorul categoriei profesionale.

Efectul falimentului politicilor economice și în special al politicii comerciale externe poate fi observat dacă analizăm dinamica balanței comerciale. PLDM consideră că o soluție pentru *impulsionarea relațiilor economice și comerciale transfrontaliere* este Convenția privind micul trafic la frontieră, propusă spre semnare de către România în plină concordanță cu politica și principiile Uniunii Europene. De rînd cu această inițiativă, PLDM va pune în aplicare practică Acordul de Preferințe Comerciale cu Uniunea Europeană, intrat în vigoare în anul 2008, dar nevalorificat la justa valoare. În perioada de guvernare, PLDM va insista și va susține exportatorii în valorificarea de noi piețe de desfacere, diversificarea acestora. Astfel va fi redusă dependența de piețele tradiționale și reduse riscurile de embargouri sau blocaje pentru produsele exportate din Republica Moldova.

PLDM înțelege necesitatea și susține plenar *atragera investițiilor străine directe*. Domeniile prioritare în care PLDM intenționează să direcționeze ISD sînt:

- drumuri de importanță regională și națională;
- aprovizionarea cu apă potabilă, sistemele de canalizare și stațiile de iepurare a apelor reziduale;
- stații de generare și rețele de aprovizionare cu energie electrică și gaze naturale în contextul Concepției securității energetice;
- stații centrale de generare și furnizare a agentului termic.

PLDM va opta pentru o *coordonare eficientă a politicilor economice și financiare* cu Banca Națională a Moldovei privind stabilirea obiectivelor și acțiunilor, astfel încît să se asigure o stabilitate durabilă a evoluției prețurilor și accesibilitate la resursele creditare disponibile în sistemul bancar. În așa mod vor fi dezvoltate mecanismele de consultare și conlucrare între Guvern și Banca Națională în vederea armonizării politicilor macroeconomice.

PLDM consideră necesară și va cere *liberalizarea operațiunilor de creditare în valută străină*, pentru asigurarea reducerii generale a ratelor dobînzilor la credite, diminuarea costurilor impuse antreprenorilor, creșterea competitivității exporturilor moldovenești pe piețele străine și reducerea generală a prețurilor pe piața internă. În plus, vor fi eliminate presiunile asupra pieței valutare, determinate de intrările de valută străină în țară.

În același timp este necesară *majorarea sumei minime garantate a depozitelor bancare* ale cetățenilor Republicii Moldova în băncile comerciale de la 4 500 lei la 75 000 lei pentru a asigura mai multă certitudine în funcționarea băncilor comerciale, dar și mai multă siguranță pentru populație.

Dezvoltarea lentă a sectorului financiar nebanancar (piața de capital, asigurări, leasing, altele) servește drept o rezervă importantă în perioada mandatului de guvernare. În pofida crizei financiare dezvoltarea acestor servicii este benefică pentru asigurarea financiară a deschiderii de noi afaceri și dezvoltării celor existente. Pentru aceasta PLDM va cere asigurarea de transparență și profesionalism în activitatea Comisiei Naționale pentru Piețele Financiare. Iar deschiderea sectorului nebanancar pentru investitorii și operatorii străini va constitui o prioritate, astfel

asigurându-se acces la tehnologii avansate, produse moderne și resurse financiare mai ieftine. În domeniul instrumentelor financiare noi, PLDM va promova *implementarea împrumuturilor obligatate municipale*, emise de autoritățile publice locale în scopul realizării proiectelor de investiții.

Totodată, vor fi create condițiile legale și instituționale pentru *lansarea și dezvoltarea fondurilor private de pensii*, care prin activitatea lor vor lărgi considerabil gradul de protecție socială a cetățenilor, dar și vor contribui la dezvoltarea pieței de capital.

Rezultatele așteptate

1. Asigurarea, în perioada mandatului de guvernare, a creșterii economice în mărime de peste 8% anual.
2. Menținerea inflației de 6% mediu anual.
3. Stoparea creșterii deficitului balanței comerciale, iar spre sfârșitul mandatului ritmul de creștere a exporturilor vor întrece importurile de minim 1,3 ori.
4. Reducerea poverii fiscale generale de la 38 % în PIB la 35 % în PIB.
5. Menținerea ponderii cheltuielilor publice la nivel de până la 40 % din PIB.
6. Dublarea volumului de investiții directe în economia Republicii Moldova comparativ cu cel înregistrat în anul 2009.
7. Deschiderea a 200 000 locuri de muncă noi.
8. Majorarea salariului mediu până la un nivel de 500 euro, care să asigure un trai decent.

2.2. Dezvoltarea antreprenoriatului – locomotiva economiei și destinația remitențelor

Descrierea situației actuale

În perioada guvernării comuniste a ieșit la iveală caracterul „fiscal” al atitudinii guvernării față de oamenii de afaceri, antreprenoriat și companiile private. Indicele libertății economice clasează Republica Moldova printre țările cu economii „preponderent lipsite de libertate”. Moldova înregistrează regrese continue la capitolele privind intervenția Guvernului în economie, dreptul la proprietate, corupție și libertatea muncii. Fundația Heritage, autor al clasamentului libertății economice, menționează că problemele care descurajează afacerile, cum ar fi libertatea investițională, libertatea monetar-creditară și corupția, sînt punctele slabe ale economiei Republicii Moldova, lucruri bine cunoscute și simțite de cetățeni.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Creșterea competitivității la nivel global a firmelor nou înființate, I.M.M.-uri sau corporații multinaționale, capabile de a crea un mediu economic dinamic, în care toți cetățenii să își afle rațiunea economică de existență, fără a mai fi nevoiți să emigreze.
2. Încurajarea cetățenilor Republicii Moldova să se implice în crearea de bunuri și servicii, inclusiv pentru export. Economica de consum va deveni în anul 2013 una viabilă, în care producția autohtonă în structura PIB este în creștere, în detrimentul consumului final.
3. Absorbția unei părți majore din transferurile de peste hotare prin direcționarea acestora spre noi afaceri și proiecte investiționale

Direcțiile de acțiune pentru dezvoltarea antreprenoriatului

Suștinerea IMM-urilor va fi realizată printr-un complex de acțiuni, inclusiv prin:

- *crearea Ministerului Întreprinderilor Mici și Mijlocii* pentru promovarea unor politici publice ferme de dezvoltare a acestui sector;
- *reorganizarea Agenției Naționale pentru Protecția Concurenței (ANPC)* prin atribuirea de noi funcții privind protecția consumatorilor. Astfel, PLDM consideră necesară existența unei structuri de stat în domeniul protecției drepturilor consumatorilor – Agenția Națională pentru Protecția Concurenței și a Consumatorilor (ANPCC);
- *reducerea volumului de reglementări a activităților economice* care se conțin atât în legi cât și în actele normative emise de guvernele precedente;
- *optimizarea sistemului de inspecții și control*, limitarea gradului și modalităților de intervenție abuzivă și nefondată a statului în activitatea întreprinderilor private;
- *implementarea principiului „ghișeu unic”* la nivel de raportare statistică și financiară, administrație publică locală și centrală, precum și proceduri vamale;
- *încurajarea cetățenilor să investească banii primiți de la rudele care muncesc peste hotare* în mici afaceri care să genereze venituri noi;
- *eliminarea elementelor birocratice inutile* în deschiderea și dezvoltarea afacerii,
- *elaborarea și implementarea programului național de susținere a tinerilor întreprinzători* în lansarea și dezvoltarea propriilor afaceri, scutirea acestora de la plata impozitelor în primii 3 ani de activitate;
- *elaborarea și implementarea programului național de susținere a cetățenilor reveniți acasă* pentru inițierea unor afaceri;
- *alocarea unui buget divizat pe programe de susținere a întreprinzătorilor începători* (training, consultații logistice, subvenționarea dobânzilor la creditele bancare);
- *atragera și direcționarea liniilor de credit de la instituțiile financiare externe și internaționale spre întreprinderile mici și mijlocii;*
- *acordarea vacanțelor fiscale de 1-3 ani în cazul înființării de întreprinderi mici și mijlocii;*
- *eliminarea modificărilor la Legea cu privire la patentă operate în anul 2007;*
- *eliminarea componentei fiscale impuse de procedura de licențiere a unor genuri de activitate;*
- *facilitarea accesului IMM-urilor la serviciile publice realizate în prezent de administrația publică locală* (de exemplu salubritatea teritoriului, întreținerea fondului locativ, iluminat public etc.);
- *acordarea stimulentei și facilităților fiscale* pe o perioadă de 1-3 ani pentru IMM-urile care activează în spațiul rural și zone economic defavorizate;
- *acordarea sprijinului financiar preferențial* prin fondurile de garantare pentru IMM-uri
- *elaborarea și realizarea programei ce acordă asistență IMM-urilor* pentru încurajarea orientării pro-export, pentru creșterea schimburilor comerciale;
- *susținerea creării rețelei naționale de incubatoare de afaceri*, inclusiv în cadrul universităților, colegiilor și școlilor polivalente.

Rezultatele așteptate

1. Recunoașterea business-ului în calitate de aliat și partener în procesul de modernizare și dezvoltare a Republicii Moldova, credibilitate sporită între sectorul public și cel privat.
2. Creșterea numărului de întreprinderi mici și mijlocii de 2 ori.
3. Revenirea de peste hotare a cel puțin 100 mii de cetățeni și „convertirea” acestora în întreprinzători acasă.
4. Substituirea parțială a importului de bunuri și servicii cu produse „fabricat în Moldova”, astfel încât gradul de acoperire a importurilor de către exporturi să fie în permanentă creștere (cel puțin de 50%), adică să fie inversată tendința ultimilor 15 ani.

2.3. Pachet anticriză – măsuri necesare pentru etapa inițială de realizare a Programului de guvernare

Descrierea situației actuale

Recesiunea economică mondială de durată (deja a depășit 20 luni de zile) definită printr-o creștere economică mai mică de 3 la sută (actualmente prognozele sunt și mai sumbre – mai puțin de 0,5 la sută) are la baze trei cauze:

1. Criza consumului caracterizată prin diminuarea dramatică a consumului bunurilor durabile și de capital – automobile, mobilă, electrocasnice, echipamente – cu cerere elastică în țările dezvoltate (SUA, UE, Japonia, alte) conducând și la o cadere și mai drastică a prețurilor și tarifelor la materii prime și combustibili afectând țările furnizoare de resurse eneegetice (Rusia, Brazilia, țările arabe) creând cercul vicios recesionar;
2. Criza comercială globală caracterizată prin caderea masivă a exporturilor și importurilor de bunuri și servicii deteriorând în consecință balanța comercială și care impune țările și guvernele să se împrumute de la structurile internaționale;
3. Criza investițională a sectorului privat datorată crizei ipotecare din SUA, soldată cu criza financiar-bancară la nivel global necesitând intervenții guvernamentale de proporții.

Aceste crize se vor solda și cu o creștere de proporții a șomajului – de peste 50 mln. de persoane apte de muncă – precum și de fenomene de stagflație (combinare de stagnare a creșterii economice și deflație).

Situația economico-socială creată la această etapă în Republica Moldova este una de criză. Este și rezultatul unei guvernări falimentare pe parcursul ultimilor 8 ani. Rezultatele acestei crize sunt tot mai evidente în contextul crizei financiare globale, care deja s-a transformat în una economică de proporții.

O parte din populație a plecat peste hotare în căutare de mai multă securitate, protecție personală și membrilor familiilor lor, dar și în căutare de locuri de muncă mai sigure și cu mult mai bine plătite decât acasă. Criza economică globală poate să-i lase fără muncă peste hotare sau să le reducă din veniturile salariale. În aceste condiții persistă probabilitatea că o bună parte din concetățeni vor trimite mai puțini bani rudelor în Moldova, sau vor fi nevoiți să revină acasă. Întreg sistemul economic, dar în special bugetul Republicii Moldova, este dependent de aceste transferuri de peste hotare. Creșterea economică raportată de statistica guvernamentală în cea mai mare parte se datorează consumului generat de remitențe, care ulterior prin TVA și accize au completat bugetul statului. Mai multe sectoare ale economiei naționale deja sunt afectate puternic de criză: industria de construcții și lucrări de montaj, industria materialelor de construcție, piața imobiliară, industria ușoară, transportul de pasageri și de încărcături atât intern cât și extern, atât terestru cât și pe calea ferată. Comerțul cu amănuntul și comerțul en-gros simt reduceri considerabile de cerere și respectiv volumul comerțului este în descreștere.

Consecințele pentru R. Moldova pot fi următoarele:

- creșterea bruscă a deficitului contului curent datorată diminuării semnificative a banilor trimiși de concetățeni de peste hotare, reducând concomitent consumul dar și impozitele și taxele indirecte, urmate de descreșterea economică;
- reducerea exporturilor bunurilor cu cerere elastică cum ar fi băuturile alcoolice, produsele industriale măbind decalajul export-import. Până la moment Republica Moldova nu beneficiază de reducerile considerabile a prețurilor la produsele petroliere, gaze și energie electrică – aceste resurse având o pondere esențială în structura importurilor;

- diminuarea or stoparea investițiilor străine directe, cel puțin pe o perioadă semnificativă de timp;
- creșterea masivă a șomajului datorată decelerării industriilor, dar și reântoarcerii a unei părți substanțiale a populației angajate peste hotare;
- reducerea drastică a volumului remitențelor;
- creșterea deficitului bugetar ca urmare a restrângerii activităților economice, dar și a diminuării colectării impozitelor și taxelor.

Obiectivele asumate de către PLDM

Obiectivul principal este depășirea situației de criză economică, totodată reformând sistemul economic, astfel încât economia națională după criză să devină una funcțională cu perspective de creștere sustenabilă.

Direcțiile de acțiune anticriză

1. Crearea unui grup coordonator anticriză, care în baza evaluării detaliate a situației va propune operativ măsurile și acțiunile necesare spre adoptarea Parlamentului și Guvernului;
2. Inițierea unui program de lucrări publice de amploare în domeniile de infrastructură, conservarea energiei, reparații de școli, grădinițe, spitale pentru absorbția și încadrarea șomerilor atât din interior cât și cei reântorși de peste hotare.
3. Asigurarea finanțării lucrărilor publice prin împrumuturi interne de către Guvern, dar și atragerea resurselor de la organisme internationale – dat fiind faptul că Republica Moldova are un grad redus de îndatorare;
4. Renegocierea prețurilor (în scadere) la resursele energetice importate în conformitate cu tendințele generale de pe piața internațională;
5. Aplicarea achizițiilor publice prin licitații a surplusurilor de produse și servicii pentru uz intern (în mod deosebit din sectoarele cele mai grav afectate);
6. Implicarea masivă a antreprenorilor prin eliberarea de vize multiple (avantaj incontestabil a managerilor din UE, SUA) ce va accelera exporturile, parteneri noi de afaceri, materii prime și componente mai ieftine;
7. Inversarea procedurilor actuale de eliberare a documentației la export-import prin oferirea acestor servicii de către funcționarii de stat or aplicarea procedurii Acordului tăcit;
8. Accelerarea privatizării/transmiterii activelor neutilizate o perioadă îndelungată – de peste 15 ani – către IMM;
9. Liberalizarea creditării în valută ca măsură de diminuare a riscurilor de pierderi valutare.

PLDM consideră necesară implementarea și altor măsuri care ar diminua efectele crizei, cum ar fi :

- Revizuirea prognozelor macroeconomice pentru anul 2009 în contextul crizei economice mondiale și a realităților din economia națională.
- Modificarea Legii bugetului 2009 – excluderea majorărilor de cheltuieli cu destinație generală (Președenție, Guvern, Parlament, organele de menținere a ordinii publice), precum și înghețarea cheltuielilor bugetare în proporție de 25 la sută destinate cheltuielilor curente de întreținere a instituțiilor administrației centrale, cu excepția cheltuielilor ce țin de salarizare și investiții capitale.
- Eliminarea barierele tehnice și administrative la export.

- Reducerea taxei pe valoarea adăugată pentru o perioadă de până la 2 ani de la 20% la 18% – menținerea de la prăbușire a consumului, factor important al funcționării sistemului economic.
- Reducerea normei rezervelor obligatorii pentru băncile comerciale la nivelul de până la 8% – ar permite punerea de noi disponibilități de lichidități în circuitul creditar. Sporirea volumului de credite în economie este un obiectiv major pentru depășirea provocărilor economice în contextul crizei economice.
- Majorarea sumei minime garantate a depozitelor cetățenilor în băncile comerciale de la 6000 lei la 5000 euro (echivalentul în lei) – factor important în redarea credibilității activității băncilor comerciale, dar și mai multă siguranță cetățenilor precum că banii lor plasați în băncile comerciale sunt protejați prin lege.
- Cotarea directă a monedei Euro, în paralel cu dolarul SUA, – pentru a reduce distorsiunile impuse de cross-cotare și pierderile suportate în special de către exportatori.

Rezultatele așteptate

1. Evitarea recesiunii, precum și a atingerii unei creșteri economice moderate în anul 2009 și crearea condițiilor pentru o creștere economică susținută și durabilă.
2. Menținerea inflației și a deficitului bugetar în limite rezonabile și comparabile cu alte țări.
3. Crearea unui număr important de locuri de muncă pentru evitarea tensiunilor sociale prin proiecte de infrastructură.
4. Pregătirea economiei pentru perioada post criză și relansare de dezvoltare sustenabilă și durabilă.
5. Stimularea exporturilor susținută de o politică fiscală, monetar-creditară și regulatorie adecvate.

2.4. Infrastructură modernă – facilitarea drumului spre Europa

1. Transport competitiv și modern

Descrierea situației actuale

În Republica Moldova, din cauza calității proaste a drumurilor rutiere (80% din drumuri naționale și 90% din cele locale au termenul depășit de utilizare) sînt unele dintre cele mai înalte costuri relative de operare a vehiculelor de transport în toată Europa.

Necesitatea îmbunătățirii stării infrastructurii au fost menționate în documentele de dezvoltare a țării - SCERS și PN „Satul Moldovenesc”, însă cca. 85% din costurile necesare nu aveau surse de acoperire financiară. Politicile guvernării au fost orientate pentru finanțarea infrastructurii rutiere (de zeci de milioane de lei) fără de a dispune de o argumentare tehnico-economică suficientă.

În domeniul transportului feroviar pentru Republica Moldova situația este și mai complicată, deoarece parcul de trenuri și rețeaua căilor ferate este totalmente uzat moral și fizic, viteza medie pe calea ferată fiind de numai 35 km/oră, ceea ce este cu mult mai mic în comparație cu țările europene. În plus, în Republica Moldova nu există nici un kilometru de cale ferată electrificată.

Transportul aerian și cel naval de asemenea este subdezvoltat, oferind perspective minime de integrare a Republicii Moldova la fluxurile internaționale de mărfuri și noi tehnologii.

Din aceste motive, PLDM consideră că abordarea problemelor infrastructurii de transport de către guvernarea comunistă a fost una declarativă, populistă, diletantă și iresponsabilă.

În rezultat nu putem vorbi de competitivitatea firmelor în raport cu alte firme sau de competitivitatea Republicii Moldova în procesul de atragere a investițiilor, atât timp cât infrastructura de transport este departe de standardele europene. O infrastructură dezvoltată de transport este o premisă necesară pentru orientarea investițiilor private (locale și străine) către regiuni și zone defavorizate.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Gestionarea responsabilă și eficientă a sistemului de transport pentru dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport.
2. Stabilirea condițiilor sigure și civilizate în trafic intern și internațional, care să asigure legăturile tuturor localităților din țară la rețele de transport.
3. Promovarea afirmării Republicii Moldova ca țară de tranzit și alinierea transportului autohton la condițiile europene de transport.

Direcțiile de acțiune privind dezvoltarea transporturilor

În domeniul *dezvoltării și modernizării transportului auto*, PLDM va promova:

- *crearea Fondului Național de Dezvoltare a infrastructurii de transport* din contul taxelor, împrumuturilor și a granturilor oferite de guvernele statelor străine, donatorilor și programelor internaționale. Pentru aceasta, PLDM va intensifica eforturile de negociere cu Uniunea Europeană, Banca Mondială, BERD în vederea obținerii resurselor financiare necesare. Fondul va oferi resursele conform priorităților și necesităților naționale, argumentărilor tehnico-economice. Alocarea anuală a 500 mln. lei de la bugetul de stat pentru acest Fond;
- *asigurarea finanțării prin mecanisme financiare* (de exemplu emiterea hârtiilor de valoare de stat) care să atragă cât mai mult capital privat și care să contribuie cât mai puțin la deficitul bugetar va constitui o preocupare principală a Guvernului PLDM;
- *consolidarea și valorificarea capacităților existente* prin reabilitarea infrastructurilor de transport, promovarea competiției între tipurile de transport, reorganizarea serviciilor de transport și îmbunătățirea calității acestora. PLDM va promova inițierea parteneriatelor publice-private durabile cu furnizori de servicii de transport în vederea descentralizării și îmbunătățirii serviciilor de transport.
- *implementarea tehnologiilor moderne de întreținere și reparație a acestora* (utilizarea bitumului modificat, emulsiei bituminoase, lianților compuși, reciclarea îmbrăcămintei rutiere existente) pentru îmbunătățirea stării drumurilor rutiere.
- *stimularea și direcționarea investițiilor în construcția coridoarelor de transport internaționale moderne*: coridorul IX Pan-European, care leagă Finlanda cu Grecia și coridorul Budapesta-Odesa. Guvernul PLDM va demara un larg program de construcție de autostrăzi prin metoda concesiunii, utilizând metode deja utilizate cu succes în alte țări ca Ungaria, Spania, Portugalia. Principalele autostrăzi reparate și amenajate vor fi: Otaci-Bălți-Chișinău-Leova-Hîncești; Chișinău-Ungheni; Chișinău-Căușeni
- *promovarea unei transparențe înalte pentru piața construcției infrastructurii de transport*. Pentru aceasta va fi publicat integral pe site-ul oficial al ministerului documentele aferente licitațiilor privind drumurile auto și feroviare, ofertele depuse pentru lucrări, a valorilor unitare ofertate, precum și a contractelor care vor fi semnate pentru construcția de autostrăzi. Transparența sporită, mediatizarea marilor proiecte de infrastructură din Republica Moldova pe piețele internaționale vor atrage multe companii interesate în astfel de proiecte, crescând competiția și angajând scăderea costurilor proiectelor.

În domeniul *căilor ferate*, PLDM consideră necesară restructurarea Întreprinderii de Stat „Căile Ferate ale Moldovei” în vederea modernizării activității acesteia, atragerea investițiilor în electrificarea, modernizarea și dezvoltarea rețelei de căi ferate și a parcului de trenuri. În special, PLDM consideră necesar:

- reabilitarea porțiunii de cale ferată Chișinău-Ungheni, Chișinău-Bălți-Otaci și racordarea porțiunii Chișinău-Ungheni la ecartamentul european;
- reparația și reabilitarea unor stații de cale ferată importante – Ungheni, Călărași, Bălți și Cahul (inclusiv transformarea unor stații în centre comerciale);
- realizarea studiilor de fezabilitate în vederea electrificării transportului feroviar;
- examinarea posibilității concesiunii căilor ferate către sectorul privat;
- achiziționarea vagoanelor, locomotivelor, cisternelor în leasing de peste hotare, asigurând modernizarea parcului de trenuri.

PLDM consideră necesară *dezvoltarea și modernizarea transportului aerian*. Pentru aceasta:

- aeroportul din Chișinău trebuie să-și mărească capacitatea de deservire. Chișinăul trebuie să dispună de un aeroport modern, competitiv pe plan regional, capabil să asigure transportul unui număr cât mai mare de călători și mărfuri;
- promovarea organizării unui concurs investițional internațional privind reconstrucția și reamenajarea aeroporturilor din Bălți și Cahul;
- construcția și amenajarea aeroportului de la Mărculești pentru tranzitarea mărfurilor;
- deetatizarea activității agenției de stat „Air Moldova” și crearea unei piețe libere a serviciilor aeriene. Pe această cale vor fi atrase companii cu low cost (preț redus la biletele la avi on) și lansarea concomitentă a unor noi rute aeriene.

Pentru dezvoltarea *transportului naval* PLDM pledează dezvoltarea concurenței între agenții economici din domeniu și extinderea flotei comerciale a Republicii Moldova. Totodată este necesară dezvoltarea sistemului de porturi (Giurgiulești, Ungheni, Rîbnița și raionul de mărfuri Varnița). Suplimentar la aceasta, PLDM va depune eforturi pentru renovarea și construcția diferitor instalații hidrotehnice, achiziționate nave și menținută adâncimea râurilor pentru a asigura navigația.

Rezultatele așteptate

1. Formarea unui mecanism financiar stabil și predictibil pentru întreținerea și modernizarea infrastructurii de transport auto prin alocarea anuală a minim 500 mln. lei de la bugetul de stat.
2. Implementarea noilor tehnologii în întreținerea infrastructurii de transport
3. Reparația și amenajarea drumurilor auto și feroviare pentru conexiunea Republicii Moldova la sistemul european de transport
4. Atragerea investitorilor autohtoni și străini în dezvoltarea infrastructurii și serviciilor de transport rutier, feroviar, aerian și naval.
5. Reducerea prețurilor la serviciile de transport

2. Servicii comunale moderne și acces sporit la locuințe

Descrierea situației actuale

Sectorul serviciilor comunale (apă și canalizare, aprovizionare cu energie termică, deservirea blocurilor) este într-o criză profundă din cauza târăgării implementării de către guvernarea comuniste a unor reforme viabile și eficiente. Astfel, în mediu pe țară, doar fiecare a treia casă (apartament) dispune de acces la apeduct și sistem de canalizare.

Această situație este datorată ponderii înalte a numărului de apartamente din Chișinău și Bălți, care dispun de acces la astfel servicii. În celelalte orașe, serviciile comunale funcționează de la caz la caz. În localitățile rurale serviciile de canalizare în genere lipsesc, iar cele de aprovizionare cu apă sînt doar în localitățile care au beneficiat de asistență de la donatorii străini prin FISM, USAID, Direcția Elvețiană și au alocat co-finanțările respective de la 10 la 20% din costul total.

Legislația privind concensionarea și privatizarea serviciilor publice de aprovizionare cu apă și canalizare este una rigidă și complicată. O altă problemă la fel de importantă - politizarea reglementărilor tarifare, prin acordarea acestui drept autorităților locale, care de regulă adoptă decizii populiste și economic nejustificate. În rezultat, bugetele locale finanțează diferența între tariful real și cel aprobat, iar investițiile în modernizare-dezvoltare nu se realizează. Din aceste considerente, interesul sectorului privat pentru domeniul dat este unul scăzut, chiar dacă acesta ar putea îmbunătăți situația existentă.

În domeniul locuințelor problema principală ține de accesul redus al majorității populației la locuință, din cauza costurilor ridicate la acestea și lipsei unor politici sociale de subvenționare a costurilor pentru familiile tinere și a bugetarilor.

Legea condominiului în fondul locativ definește că odată cu înregistrarea asociației de coproprietari a locuințelor sînt înregistrate separat fiecare locuință (încăpere) privatizată împreună cu cota-parte a fiecărui proprietar, care va constitui o parte separată a proprietății imobiliare. Conform legii cadastrului bunurilor imobile, condominiul (complex unic de locuințe, terenuri, alte obiecte aferente se află în proprietate de stat, municipală sau privată) este supus înregistrării numai după darea obiectului în exploatare. În practică este foarte complicat, la nivelul birourilor cadastrale locale, de a înregistra cota-parte a fiecărui proprietar din proprietatea comună. Aceasta provoacă nemulțumiri din partea locatarilor, care nu sînt de acord cu atribuire a cotei colective în folosință privată. De aceea înregistrarea asociațiilor de coproprietari în condominiu a avut în perioada 2001-2007 o dinamică nesemnificativă (de la 6 în 2001 la 37 în 2007).

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Perfecționarea și îmbunătățirea cadrului legal din domeniul serviciilor comunale și spațiului locativ.
2. Încurajarea și susținerea inițiativei private în întreținerea și modernizarea infrastructurii locativ-comunale.
3. Dezvoltarea mecanismelor economice de cooperare a autorităților locale cu asociațiile proprietarilor de locuințe.

Direcțiile de acțiune în domeniul serviciilor comunale și întreținere a fondului locativ

PLDM va orienta eforturile pentru *îmbunătățirea cadrului legal-normativ în domeniul serviciilor publice de aprovizionare cu apă și canalizare, locuințe* prin:

- extinderea și simplificarea mecanismului de concesionării infrastructurii apă-canal;
- eliminarea suprapunerilor de atribuții ale autorității de reglementare cu competențele autorităților administrației publice locale;
- simplificarea prevederilor normativ-legale privind atribuirea terenurilor pentru construcția locuințelor, proiectarea, coordonarea proiectelor, eliberarea autorizațiilor de construcție în vederea optimizării lor, asigurînd transparența și claritatea procedurilor pentru toate tipurile de beneficiari;
- îmbunătățirea cadrului legal-normativ pentru dezvoltarea pieței ipotecare;
- modificarea legii privind serviciile comunale, pentru ca funcția de stabilire a tarifelor la serviciile comunale să fie exercitată de ANRE sau de regulatele de nivel local, specializate în acest domeniu;

- modificarea și perfecționarea legii condominiului în fondul locativ modalitatea de atribuire a terenului proprietate colectivă;
- modificarea legislației fiscale pentru acordea înlesnirilor investitorilor în infrastructura serviciilor de alimentare cu apă și canalizare, prin eliberarea de la plata T.V.A. pentru echipamentele, utilajele și lucrările de construcții realizate în acest domeniu.

Suplimentar la aceasta, PLDM va implementa un șir de alte acțiuni pentru *îmbunătățirea accesului cetățenilor la infrastructura de utilități publice* prin:

- promovarea principiilor economiei de piață prin punerea în competiție a operatorilor de servicii, a capitalurilor de finanțare și a managementului. Pe această cale, PLDM va liberaliza și va facilita accesul sectorului de afaceri în sfera servirii locativ-comunale;
- facilitarea creșterii gradului de acces al populației la serviciile apă-canal și extinderea sistemelor centralizate prin promovarea de noi proiecte atractive, programe naționale și strategii de investiții cu finanțare internațională;
- asigurarea furnizării apei potabile în cantitățile necesare, conform cerințelor, prin diferite modalități, în funcție de starea actuală a sistemului existent de alimentare cu apă, inclusiv prin sporirea randamentului apeductelor naționale existente și extinderea zonei de deservire a acestora; finalizarea lucrărilor de construcție a apeductelor grupate;
- susținerea financiară a tineretului angajat în instituțiile din sfera bugetară, contribuind la reducerea cheltuielilor suportate de acești tineri prin acoperirea ratei dobânzii bancare și a unei părți din creditele acordate tinerelor familii în scopul achiziționării spațiului locativ;
- perfecționarea reglementărilor tehnice de proiectare, execuție și utilizare în construcții, în vederea creșterii siguranței și confortului cetățeanului; O atenție specială se va acorda revizuirii criteriilor de performanță a cerințelor de calitate și reglementărilor tehnice de proiectare, de execuție pentru reabilitarea termică a construcțiilor existente. În același timp, toate reglementările tehnice vor fi armonizate cu legislația europeană în domeniul construcțiilor.

PLDM va susține *reabilitarea fondului de locuințe* existent printr-un program de măsuri administrative și fiscale pentru stimularea renovărilor și modernizărilor, menite să pună în siguranță exploatarea fondului locativ construit, să crească confortul celui existent. Aceasta va fi realizat prin proiecte concrete, susținute direct sau indirect de către autoritățile publice și sectorul de afaceri, inclusiv prin parteneriat public-privat.

Încurajarea formării asociațiilor proprietarilor de locuințe privatizate și a asociațiilor coproprietarilor în condominiu prin abilitarea autorităților publice centrale de ramură în realizarea unei ample campanii de informare, instruire și sensibilizare a locatarilor. Promovarea stabilirii parteneriatelor dintre autoritățile publice locale și asociațiile proprietarilor de locuințe pentru întreținerea adecvată și modernizarea fondului locativ.

Rezultatele așteptate

1. Formarea unui cadru normativ-legal funcțional în domeniul serviciilor comunal-locative pentru liberalizarea serviciilor respective.
2. Implementarea proiectelor naționale pentru susținerea și dezvoltarea rețelei de apeduct și canalizare.
3. Susținerea tinerilor și a bugetarilor la achiziționarea spațiului locativ prin achitarea dobânzii și pînă la 20% din mărimea creditului.
4. Modernizarea și extinderea fondului locativ.
5. Stabilirea tarifelor la serviciile locativ-comunale de organe specializate și reducerea poverii bugetelor locale la finanțarea acestui domeniu.

2.5. Industrie modernă și competitivă

Descrierea situației actuale

Politicile publice promovate de guvernarea comunistă din ultimii 8 ani a evidențiat lipsa unei viziuni strategice de privatizare și dezvoltare a sectorului industrial din Republica Moldova. Analiza structurii industriei a demonstrat că întreprinderile industriale sînt amplasate neuniform, circa 80 % din volumul total de producție pe țară este asigurat de către întreprinderile industriale amplasate în mun. Chișinău și Bălți.

Din aceste considerente, este nevoie de o nouă abordare a acestei probleme. De aceea, PLDM va nominaliza la conducerea sectorului industrial o echipă competentă cu pregătire în domeniul managementului industrial, care va efectua un diagnostic amplu în fiecare subsector al industriilor existente la etapa actuală.

În baza acestor studii sectoriale se vor elabora strategiile de dezvoltare, planurile de acțiuni pe termen scurt, mediu și de perspectivă, precum și volumul de finanțare necesar.

Conform Raportului Cost of Doing Business 75% din timpul pierdut pentru diverse coordonări ține de obținerea diferitor permise, certificate, autorizații, licențe și alte acte de la diferite instituții publice centrale și locale. Din aceste considerente PLDM va pleda pentru simplificarea procedurilor, eliminarea barierelor birocratice și pentru crearea și activitatea “ghișeilor unice”.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Creșterea competitivității, productivității și a calității produselor/serviciilor industriale bazate pe consumuri reduse de materii prime (preponderent locale) și resurse energetice cu componentă înaltă de valoare adăugată.
2. Îmbunătățirea continuă cu aplicarea inovațiilor a performanței energetice și ecologice a produselor.
3. Dezvoltarea sectorială și teritorială prin crearea clusterelor locale, regionale și la nivel național, precum și a parcurilor industriale și agro-industriale, parcurilor tehnologice și a incubatoarelor în domeniul inițierii afacerilor.
4. Consolidarea creșterii economice echilibrate și durabile în baza lanțurilor de furnizare și valorice.

Direcțiile de acțiune privind dezvoltarea industriei

PLDM va promova următoarele acțiuni de modernizare și dezvoltare a industriei:

- *reorganizarea/restructurarea întreprinderilor mari* – mai corect, a platformelor industriale în noi forme de organizare precum cluster, parcuri industriale și incubatoare. În ultimii 15 ani gradul de utilizare a milioane de metri pătrați de suprafețe industriale, inclusiv și clădiri (asigurate și dotate cu acces la energie electrică, apă, telecomunicații, canalizare) a fost sub 5 la sută. Prin urmare, acest potențial poate fi refăcut/renovat cu ajutorul statului și oferit sectorului privat. Avantajele clusterelor și parcurilor industriale țin de posibilitățile de cooperare prin împărțirea pe aceeași platformă a funcțiilor auxiliare precum aprovizionare, transport, depozitare, cercetare-dezvoltare, instruire, contabilitate, secretariat, pază, activități ce țin de import și export etc., soldându-se cu reduceri dramatice a costurilor respective. Concentrarea IMM-urilor asupra activităților de bază menține competiția acestor întreprinderi contribuind la creșterea eficienței;
- *realizarea mecanismului parteneriatului public-privat* prin contribuția a circa 20% din finanțări din contul statului, preponderent la reabilitarea infrastructurilor interne și 80% a sectorului privat, oferind facilități IMM-urilor la închirierea/răscumpărarea spațiilor, precum și asistența tehnică și financiară în bază de proiecte;
- *crearea și desfășurarea unei rețele de centre specializate în domeniile competitivității, productivității și calității*, care vor oferi asistența tehnică și instruirea continuă a IMM-

urilor la implementarea noilor sisteme de calitate, organizarea eficientă a proceselor de producție și servicii;

- *încurajarea și sprijinul creșterii exporturilor*, inclusiv, și prin acordarea de vize multiple pe perioade 3-5 ani managerilor, întreprinderile cărora exportă/importă un volum mai mare de 25 mii euro;
- *cofinanțarea din partea statului a unor echipamente și tehnologii costisitoare* precum cele de laborator și metrologie, utilizate de către majoritatea IMM-urilor reducând dramatic costurile precum și măbind esențial oportunitățile de export;
- *organizarea și dotarea unor ateliere de instruire* în cadrul marilor întreprinderi cheie sectoriale pentru studenții și elevilor din cadrul instituțiilor de învățământ superior precum și/în a colegiilor profesionale;
- *încurajarea și sprijinul financiar a IMM-urilor specializate în industria producerii pieselor de schimb* și acordarea serviciilor de reparații a utilajului și echipamentelor sofisticate importat în baza conceptului TPM – întreținerea totală productivă. Studiile efectuate în acest domeniu arată că e posibil de economist câteva sute de milioane lei care pot fi utilizați în re tehnologizarea/dotarea cu echipament și unelte moderne a IMM-urilor implicate în acest domeniu;
- *acordarea sprijinului tehnic și financiar IMM-urilor în domeniul organizării și participării la expoziții* și activități de promovare a produselor cu valoare adăugată înaltă orientate spre export;
- *organizarea și menținerea bazelor de date a celor mai bune practici* și diseminarea acestor cunoștințe către întreprinzători și manageri în baza conceptului “economie bazată pe cunoaștere”.

Rezultate așteptate

1. Creșterea substanțială a numărului de noi întreprinderi mici și mijlocii viabile,
2. Creșterea numărului de locuri de muncă în industrie cu minim 100 mii angajați.
3. Creșterea dinamică a exporturilor, precum și reducerea importurilor a produselor și serviciilor care pot și vor fi substituite de către producătorii locali.
4. Creșterea continuă a ponderii produselor cu valoare adăugată înaltă în totalul producției industriale.

2.6. Dezvoltarea turismului

Descrierea situației actuale

Programul național de dezvoltare a turismului, în viziunea Partidului Liberal Democrat din Moldova, are ca scop poziționarea turismului ca sector prioritar al economiei naționale prin crearea infrastructurii turistice necesare în vederea utilizării raționale a patrimoniului turistic și antropic pentru atragerea turiștilor autohtoni și străini.

Atenția acordată turismului de către PLDM se justifică, prin faptul că, pe plan economic, acest domeniu are în prezent o pondere redusă în PIB, participă la echilibrarea balanței de plăți externe, iar pe plan social creează noi locuri de muncă, contribuie la diminuarea șomajului.

Concentrarea ne profesionistă a funcțiilor în domeniul turismului în cadrul Ministerului Culturii și Turismului (MCT) avut ca efect:

- Neacoperirea atribuțiilor MCT cu capacități umane, profesionale în domeniul turistic
- Limitarea capacităților de elaborarea a documentelor de politici din cauza reducerii nejustificate a corpului de funcționari.

Din cauza lipsei de capacități umane a MCT, Strategia națională de dezvoltare a turismului nu a fost actualizată de 5 ani de zile. Astfel, multe din prevederile și acțiunile

principale, cuprinse în Strategie trebuie revăzute, înlocuite și modificate pentru atragerea unui cît mai mare de turiști, extinderea numărului de unități de cazare și modernizarea infrastructurii turistice.

Programul de dezvoltare a turismului, propus de PLDM presupune valorificarea, în totalitate, a resurselor turistice naturale și antropice. Concomitent cu aceasta, activitatea de turism va fi orientată spre satisfacerea cerințelor și preferințelor turiștilor interni și străini.

Politica de dezvoltare durabilă a turismului va fi concepută prin diversificarea formelor de turism și adaptarea ofertei la cerințele cererii interne și internaționale, transformarea turismului într-o activitate complexă, economică și socială, într-un turism civilizată, competitiv.

În baza unor analize detaliate pe teritoriul republicii a resurselor turistice și a unor ample documentări, este necesar de evidențiat posibilitățile concrete de dezvoltare a turismului, în concordanță cu valoarea și structura potențialului turistic, cererii și ofertei turistice.

Avîndu-se în vedere valorificarea unitară și optimă a resurselor turistice în profil teritorial, este necesar de stabilit strategia de dezvoltare și diversificare a formelor de turism, de promovare a acestora pe piața turistică internă și externă, de amenajare, competitive pentru un turism modern.

Obiective asumate de PLDM

1. Îmbunătățirea politicilor publice în domeniul turismului.
2. Restructurarea și dezvoltarea infrastructurii de deservire a turiștilor.
3. Perfecționarea cadrului organizatoric necesar creșterii competitivității turismului.
4. Dezvoltarea relațiilor internaționale și promovarea imaginii Republicii Moldova în exterior.
5. Îmbunătățirea calității resurselor umane antrenate în sfera turismului.

Direcțiile de acțiune în sfera dezvoltării turismului

Elementul cel mai important în plan decizional în viziunea PLDM, îl constituie definirea unei *concepții ferme, realiste privind valorificarea potențialului turistic* în republică, stabilirea obiectivelor dezvoltării durabile a turismului pe termen scurt, mediu și de durată.

În scopul susținerii ramurii turistice PLDM pledează pentru implementarea unor acțiuni, capabile să poziționeze turismul ca sector prioritar al economiei naționale și anume:

1. Îmbunătățirea politicilor publice în domeniul turismului

- armonizarea legislației turistice a Republicii Moldova la standardele impuse de Uniunea Europeană și crearea bazei normative de drept de dezvoltare a turismului, ce corespunde practicii de drept internațional;
- reactualizarea Strategiei naționale de dezvoltare a turismului, reformularea obiectivelor și acțiunilor principale;
- îmbunătățirea legislației turistice la capitolul dezvoltării turismului intern și receptor;
- elaborarea și implementarea normelor de standardizare și certificare a serviciilor turistice;
- modificarea legislației turistice la compartimentul clasificarea structurilor de primire turistică cu funcțiuni de cazare și alimentație a turiștilor;
- crearea condițiilor de funcționare a zonelor turistice naționale în temeiul legislației turistice, în vederea atragerii potențialilor investitori;
- elaborarea concepției privind amplasarea în perspectivă a obiectivelor turistice, precum și dezvoltarea infrastructurii turistice în teritoriu;
- completarea legislației turistice la capitolul dezvoltarea turismului rural;

- modificarea regulamentului de intrare-ieșire și aflarea turiștilor pe teritoriul Republicii Moldova, luînd în considerație interesele dezvoltării turismului;
- aplicarea legislației privind facilitarea accesului turiștilor străini în Republica Moldova prin intermediul coridorului verde.

2. Restructurarea infrastructurii turistice prin:

- reconstrucția și regenerarea bazei tehnico – materiale a turismului prin crearea condițiilor optime de atragere a investițiilor locale și străine;
- acordarea priorităților investiționale prin facilitarea regimului fiscal, investitorilor care vor construi hotelurile și motelurile turistice de categoria 1-3 stele pentru dezvoltarea turismului de masă;
- construcția „DISNEYLAND” – lui ca obiectiv turistic capabil să motiveze turiștii străini să-și petreacă vacanța în Republica Moldova;
- includerea în circuitul turistic național și internațional a localităților urbane și rurale, care dispun de obiective turistice de interes național și internațional și care vor asigura condiții optime de cazare și alimentație a turiștilor. Statul își va asuma responsabilitatea privind reconstrucția și modernizarea infrastructurii drumurilor privind accesul în aceste localități (vezi capitolul precedent, subcapitolul Infrastructură);
- modernizarea infrastructurii turistice privind accesul rutier la obiectivele turistice.
- dezvoltarea infrastructurii turistice în perimetrul traseelor turistice naționale și internaționale, asigurînd prestarea serviciilor de: cazare, alimentație rapidă, comercializare a suvenirelor;
- amenajarea popasurilor turistice înzestrate cu grupuri sanitare pe traseele turistice naționale.

3. Perfecționarea cadrului organizatoric necesar dezvoltării competitivității turismului:

- elaborarea brandului „Republica Moldova - destinație turistică” și promovarea lui pe piețe străine;
- facilitarea obținerii vizelor de intrare pentru Republica Moldova, a grupurilor de țări străine, care au regim de viză pentru țara noastră, fără afectarea intereselor de securitate a țării;
- deschiderea secțiilor consulare la aeroport și la punctele internaționale de trecere a frontierei, pentru a facilita accesul turiștilor străini;
- monitorizarea mecanismului de formare a prețurilor la obiectivele turistice viti-vinicole proprietate publică;
- elaborarea unor studii de fezabilitate în vederea realizării de noi unități de cazare, alimentație publică, agrement în principalele zone turistice ale Moldovei;
- crearea unei piețe turistice moderne în republică pe baza dezvoltării concurenței, cât și cooperării organismelor publice abilitate în turism cu agenții pieței turistice;
- folosirea largă a sistemului de licitații cu participare internațională și internă în modernizarea și dezvoltarea bazei tehnico-materiale a turismului;
- revizuirea, atestarea și monitorizarea obiectivelor turistice care fac parte din patrimoniul cultural-național al țării pentru a fi inclus în circuitul turistic internațional;
- elaborarea unui catalog publicitar privind promovarea obiectivelor turistice de interes național pentru expozițiile internaționale de turism;
- exploatarea echilibrată și rațională a resurselor turistice naturale și culturale pentru a asigura protecția și conservarea lor în scopul creșterii duratei de valorificare;
- organizarea în apropierea obiectivelor turistice a magazinelor pentru comercializarea suvenirelor cu specific național;
- stimularea dezvoltării formelor alternative de turism, care păstrează originalitatea poporului moldovenesc și care propun produse turistice și obiective diferite (țesutul

manual al covoarelor, olăritul, împletirea din lozie, prelucrarea pieii, recoltarea strugurilor, pescuit, vânătoare, etc.);

- deschiderea centrelor regionale de informare și promovare turistică în fiecare centru raional.

4. Dezvoltarea relațiilor internaționale și promovarea imaginii Republicii Moldova în exterior:

- integrarea internațională la nivelul organismelor centrale, prin afilierea la diverse asociații și organisme de profil din străinătate capabile să poziționeze Moldova ca destinației turistice de interes sporit;
- încheierea acordurilor bilaterale în domeniul turismului cu țările cu care Republica Moldova este cointereseată în schimbul de turiști;
- implicarea Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene în chestiunile ce țin de facilitarea obținerii vizelor pentru cetățenii Republicii Moldova în spațiul Schengen prin intermediul firmelor turistice care vor fi propuse pentru acreditare;
- deschiderea birourilor de informare turistică a Republicii Moldova în țările din care sosesc cel mai mare număr de turiști;
- finanțarea din bugetul de stat a participării Republicii Moldova la expozițiile internaționale de turism în vederea popularizării imaginii țării;
- scrierea solicitărilor de finanțare către Uniunea Europeană și alți donatori străini pentru implementarea proiectelor naționale de susținere a turismului.

5. Îmbunătățirea calității resurselor umane antrenate în turism:

- estimarea necesităților de personal pentru acele sectoare de care duce lipsă industria turistică a țării prin finanțarea studiilor din buget;
- modernizarea procesului de instruire a cadrelor din industria turismului;
- organizarea centrelor regionale privind instruirea persoanelor, care doresc să activeze în domeniul prestării serviciilor turistice în mediul rural;
- includerea obligatorie în statele de personal din cadrul administrației publice locale a funcției de specialist în turism.

Rezultatele așteptate

1. Crearea condițiilor necesare ca ramura turismului să dețină către 2013 o pondere de 3 ori mai mare în PIB decât în prezent.
2. Dublarea numărului de unități de cazare și deservire a turiștilor în perioada 2009-2013.
3. Creșterea numărului turiștilor străini în fiecare an cu minim 50%.
4. Îmbunătățirea imaginii Republicii Moldova în exteriorul țării.
5. Simplificarea procedurilor de obținere a vizelor pentru turiștii din Republica Moldova care pleacă peste hotare.
6. Formarea unei infrastructuri dezvoltate de susținere a turismului și de deservire a turiștilor.
7. Perfecționarea și îmbunătățirea calității resurselor umane în turism.

Capitolul 3. Administrație responsabilă și eficientă

3.1. Reforma administrației publice centrale

Descrierea situației actuale

În Republica Moldova, în condițiile actuale, reevaluarea rolului administrației publice centrale (în continuare APC) în raport cu societatea și reforma administrației reprezintă una din provocările-cheie ce ține de democratizarea țării și confirmarea aspirațiilor de integrare europeană.

Reforma administrației publice centrale care ar finaliza cu redifinirea rolului acesteia, reprezintă una din provocările-cheie în procesul democratizării țării.

Intervențiile autoritare a lui V. Voronin în activitatea Guvernului, concedierile și remanierele surprinzătoare din cadrul ministerelor, deciziile elaborate de către Președinție pentru Guvern „spre executare obligatorie”, sînt dovezi clare că în Republica Moldova s-a instaurat un regim dictatorial.

Reforma Guvernului demarată încă din 2006 nu este finalizată, Guvernul fiind totalmente dependent de deciziile președintelui și consilierilor săi, executînd orbește indicațiile acestuia, fără nici o responsabilitate față de necesitatea și efectul politicilor implementate.

În perioada 2001-2009, atribuirea unor funcții administrației publice centrale a avut, într-o anumită măsură, un caracter arbitrar. Iar preocupările APC, în cele mai frecvente cazuri nu sînt axate pe elaborarea politicilor, ci pe executarea activităților curente, de rutină. Mai mult ca atît, APC sînt responsabile de elaborarea politicilor în domeniu, cît și de realizarea acestora, ceea ce, deseori, provoacă conflicte de interese.

În același timp, se constată lipsa coordonării activităților între serviciile publice desconcentrate din unitățile administrativ-teritoriale. În plus, aceste structuri după alegerile locale din 2007, cînd guvernarea comunistă a pierdut lamentabil în fața partidelor de orientare democratică, creează probleme și dificultăți autorităților publice locale de nivelul I și II în exercitarea mandatului lor legal.

În acest context, PLDM consideră necesară crearea unui cadru nou de funcționare a APC, prin realizarea unei reforme complexe și profunde. Reforma trebuie să asigure modernizarea administrației publice centrale în baza reorganizării ministerelor și altor structuri ale APC, optimizarea procesului decizional, îmbunătățirea managementului administrativ.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Realizarea unei reforme complexe a administrației publice centrale.
2. Îmbunătățirea managementului administrativ.
3. Perfecționarea resurselor umane.

Direcțiile de acțiune în domeniul reformei administrației publice

În viziunea PLDM, *reorganizarea administrației publice centrale* va conduce la redefinirea funcțiilor și structurii administrației publice centrale pe noi criterii, proprii unui sistem democratic. Racordarea structurii actuale a APC va fi realizată în concordanță cu obiectivele de dezvoltare a țării și integrare în spațiul euro-atlantic. Pentru aceasta, PLDM va promova:

- modificarea Legii cu privire la Guvern avînd drept scop reorganizarea ministerelor și altor structuri ale administrației publice centrale. Numărul AAPC va fi redus de la 29

unități (în prezent) la 24. În acest sens, va crește rolul blocului economic și a celui legat de integrarea euro-atlantică;

- crearea Secretariatului General al Guvernului ca organism responsabil de coordonarea activităților inter-ministeriale și promovarea reformelor funcționale ale Guvernului și instituțiilor subordonate;
- introducerea funcției de Secretar de Stat în locul celei de Vice-ministru. Secretarul de stat va fi un profesionist în domeniul respectiv și se va bucura de stabilitate în funcție, indiferent de schimbarea componenței Guvernului;
- reducerea numărului de funcționari în APC de la 2,7 mii (în prezent) la 2,2 mii persoane (către începutul anului 2011);
- actualizarea Planurilor de Dezvoltare Instituțională a fiecărui minister și întreprinderea măsurilor concrete de implementare a acestora;
- crearea în fiecare minister a Direcțiilor de analiză, monitorizare și evaluare. Dezvoltarea capacităților de activitate a acestora prin instrui și vizite de studiu peste hotare, în țările membre UE.

Modernizarea structurală și funcțională a administrației publice centrale prin promovarea principiului delegării și responsabilizării în administrația centrală, care este încă dominată de centralism și birocrație. Pentru aceasta va fi utilizat în mod eficient delegarea, inclusiv la nivelul funcțiilor publice de execuție pentru creșterea operativității și o utilizare mai eficientă a resurselor umane.

Îmbunătățirea managementului resurselor umane, va fi promovată de PLDM prin următoarele direcții de acțiune:

- îmbunătățirea mecanismelor de selecție a personalului din administrația publică prin realizarea concursurilor de angajare transparentă și deschisă;
- reformarea sistemului de salarizare personalului din administrația prin adoptarea unei legislații unitare în acest domeniu și creșterea nivelului de salarizare cu 20-30% anual;
- îmbunătățirea sistemelor de carieră pentru personalul din administrația publică;
- promovarea principiului mobilității în administrația publică pentru a stimula competiția și inovația;
- promovarea sistemelor de management al performanței în domeniul resurselor umane din administrația publică prin implementarea standardelor ocupaționale;
- continuarea depolitizării administrației publice și asigurarea stabilității corpului de funcționari publici prin neimplicarea factorului politic;
- elaborarea Registrului unic al serviciilor publice, care va înlătura dublarea atribuțiilor autorităților de diferite niveluri;
- instituirea noilor forme de control administrativ, precum și de control al activității administrației publice centrale de către societatea civilă.

Rezultatele așteptate

1. Transformarea administrației publice centrale într-un sistem de organe competente ale statului de drept cu delimitarea competențelor la nivelul statului și la nivelul colectivităților locale.
2. Optimizarea instituțională a administrației publice centrale pe calea conformării ei la transformările structurale și funcționale ale sistemului social (reducerea numărului ministere și a funcționarilor publici).
3. Crearea unui sistem stimulatoriu de salarizare a funcționarilor publici.
4. Redefinirea funcțiilor și structurii pe noi criterii, proprii unui sistem democratic.
5. Oferirea posibilităților egale de dezvoltare a tuturor funcționarilor publici, stimulând personalul spre performanțe și eficiență.

3.2. Guvernare transparentă și profesionistă

Descrierea situației existente

Administrația publică actuală în Republica Moldova dispune de set redus de procedee și mecanisme de asigurare accesului cetățeanului la informațiile cu caracter public. În acest sens, administrația publică existentă, puțin se deosebește de cea din perioada sovietică.

În anul 2000, Parlamentul a adoptat legea privind accesul la informații cu caracter public, iar la sfârșitul lui 2008, legea privind transparența decizională. Însă implementarea acestor legi importante este una formală și iresponsabilă din partea administrației publice de diferit nivel. Astfel, practica de publicare a proiectelor propunerilor de politici sectoriale spre analiza publicului este incipientă

Cooperarea cu societatea civilă este efectuată în cadrul formatelor care asigură prezența unor experți din ONG-uri la anumite reuniuni, fără să cunoască o implicare largă și activă a societății civile din partea guvernării. În rezultat dialogul autorității publice-societate civilă este unul subdezvoltat și formal, fără să producă un impact puternic asupra calității documentelor (legi, hotărâri de guvern, decizii, dispoziții etc.) elaborate de autoritățile publice.

În anul 2008, la insistența organismelor internaționale a fost format Consiliul Național de Participare, format din reprezentanții organizațiilor neguvernamentale. Caracterul formal al ședințelor realizate comune Guvern-Consiliu, includerea în componența Consiliului a mai multor ONG-uri loiale guvernării comuniste, refuzul Guvernului de a admite ONG-uri care nu promovează ideile „constructive” ale autorităților centrale, denotă faptul că guvernarea tratează problema dată în mod superficial și iresponsabil.

La nivel central și local se resimte insuficiența personalului calificat în domeniul analizelor, politicilor, planificării strategice, pregătirii propunerilor pentru a fi înaintate autorităților publice spre examinare. În același timp executorii acordă o atenție mai mare respectării termenelor - limită decât calității, analizei și scopului final al documentului elaborat.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Optimizarea și modernizarea procesului decizional în activitatea administrației publice pentru îmbunătățirea calității documentelor adoptate de autoritățile publice
2. Consolidarea capacității de elaborare a documentelor de politici sectoriale, de analiză și monitorizare a implementării acestora de autoritățile publice
3. Introducerea mecanismului de consultanță a autorităților publice cu reprezentanții societății civile.

Direcțiile de acțiune privind transparența activității administrației publice

PLDM propune *reformarea în continuare a ciclului de politici publice* în cadrul administrației centrale și promovarea acestui instrument și la nivelul administrației locale prin implicarea activă a ONG-urilor în formularea, implementarea și monitorizarea politicilor publice prin:

- extinderea și reactualizarea componenței Consiliului Național de Participare;
- realizarea ședințelor regulate (lunare) ale Guvernului cu reprezentanții Consiliului Național de Participare. La aceste ședințe vor fi puse în discuție proiectele de legi, hotărâri de guvern, strategii și programe, alte subiecte de interes național;
- promovarea instituirii unui cadru de consultări permanente și regulate dintre instituțiile Uniunii Europene și societatea civilă din Republica Moldova;
- actualizarea și îmbunătățirea conținutului Strategiei de cooperare cu societatea civilă, precum și crearea condițiilor necesare de funcționare a ONG-urilor;

- instituirea în cadrul fiecărei administrații publice de orice nivel a departamentelor/direcțiilor/secțiilor sau funcționarilor responsabili de comunicare cu ONG-urilor;
- cooptarea reprezentanților societății civile și a sectorului privat în comisiile interguvernamentale pentru colaborare economică, comercială, științifică și tehnică, planificare strategică;
- promovarea unei culturi a evaluării la toate nivelurile administrației publice, permițându-se astfel o permanentă îmbunătățire a serviciilor oferite populației.

PLDM va promova *modificarea legii privind transparența decizională* prin includerea în conținutul ei a unui capitol ce se referă la sancționarea instituțiilor și funcționarilor publici care nu respectă prevederile ei.

De asemenea, PLDM va elabora și adopta un *mecanism transparent și echitabil de repartizare a ajutoarelor de stat* (investițiilor) de toate tipurile, acordate de autoritățile Guvernului autorităților și instituțiilor publice, comunităților locale, după regula: „primul venit, primul servit”.

PLDM pledează pentru *asigurarea transparenței actului decizional*, prin crearea centrelor de informare și documentare. În viitor, se va institui practica publicării în mass media a rapoartelor despre activitățile realizate de către autoritățile publice, iar transmiterea ședințelor Parlamentului și Guvernului de posturile radio și tv va fi reluată. PLDM va susține dezvoltarea paginilor web și a portalurilor informaționale ale autorităților publice centrale și locale.

De asemenea, PLDM va urmări perfecționarea *managementului administrativ* în domeniul optimizării procesului administrativ-decizional prin:

- Analiza adițională și perfecționarea procesului actual de elaborare, aprobare, monitorizare și evaluare a actelor de politici.
- Reglementarea prin metode noi a activității de secretariat în organele APC.
- Simplificarea sistemului existent de raportare, inclusiv prin stabilirea unor perioade rezonabile de raportare.
- Eficientizarea evaluării impactului proiectelor de acte legal-normative și altor documente prin introducerea obligatorie a analizei cost-beneficiu.
- Perfecționarea procesului de comunicare și coordonare intra- și inter- ministerial.

PLDM optează pentru *extinderea procesului de debirocratizare*, ce presupune simplificarea și armonizarea legislației și a sistemului de reglementări la cerințele și normele Uniunii Europene, eliminarea procedurilor și a activităților redundante.

Rezultatele așteptate

1. Formarea unui mecanism instituțional stabil de consultare publică a documentelor elaborate de autoritățile publice.
2. Creșterea transparenței și deschiderii autorităților publice pentru cooperarea cu societatea civilă.
3. Tratarea ONG-urilor ca parteneri egali și de încredere în procesul de guvernare a țării
4. Racordarea legislației naționale la normele Uniunii Europene.

3.3. Societatea informațională – imperativul dezvoltării

Descrierea situației existente

Republica Moldova are o posibilitate reală de a atinge un grad înalt de dezvoltare economică, comparabil cu țările avansate din Europa și lume. Aceasta, în viziunea PLDM poate fi realizat prin elaborarea și implementarea Strategiei integrale de construire a societății informaționale. O societate de tip principal nou, bazată pe cunoștințe și pe folosirea largă a

tehnologiilor informației și a comunicațiilor (TIC) în domeniul serviciilor publice, IMM-urilor, unde cunoștințele și inovația reprezintă motoarele dezvoltării durabile.

În Republica Moldova, piața comunicațiilor electronice și a tehnologiei informației a constituit în ultimii ani circa 10% din PIB, antrenând circa 40 mii de persoane. Potențialul acestei piețe este enorm, având în vedere ritmul cu care tehnologiile și metodele respective se dezvoltă.

Totuși, monopolul companiei de stat „Moldtelecom” - proprietar al infrastructurii și furnizor de servicii, micșorează concurența în domeniul comunicațiilor electronice. Poziția dominantă a unei companii duce la concurență neloială, ritmuri de dezvoltare reduse și prețuri ridicate. La fel, prețurile mai mari în mediu cu 15% la terminalele GSM comparativ cu cele din regiune reflectă lipsa concurenței libere pe piața respectivă, piața mică și costurile ridicate de reglementare a afacerilor.

În prezent există mai multe bariere în calea dezvoltării TI, printre care:

- lipsa vizibilității Republicii Moldova pe piața externă a TI;
- creșterea necesităților de personal ingineresc, managerial și de marketing în urma migrației masive peste hotare și a problemelor educației universitare moderne în domeniul TI;
- legătura slabă între universități și sectorul privat;
- necunoașterea limbii engleze de către o parte însemnată de specialiști;
- statutul nu reprezintă un consumator important al produselor și serviciilor TI;
- accesul redus la credite a companiilor din sectorul TI;
- prețuri ridicate la comunicații electronice internaționale de calitate;
- lipsa de investiții în centre private de instruire din cauza încrederii reduse a sectorului privat în stabilitatea legislației și a reglementărilor în domeniu;
- legislație relativ complicată și prohibitivă pentru companiile TI mici.

PLDM consideră comunicațiile electronice și Industria TI (tehnologiile informației) ca doi piloni principali pentru o economie diversificată și în creștere. Promovând și încurajând TIC, PLDM propune utilizarea acestora ca instrument de dezvoltare economică, creștere a competitivității naționale pe plan extern, combatere a sărăciei. Dezvoltarea sectorului TIC va crea condiții pentru apariția de noi locuri de muncă. În același timp, TIC reprezintă un instrument important de democratizare al societății și creșterii transparenței procesului decizional.

Obiectivul asumat de către PLDM

Republica Moldova are ca vector strategic integrarea europeană în calea restructurizării și dezvoltării societății. De aceea, în domeniul TI este important de a implementa „i2010 – Societatea Informațională europeană 2010” în calitate de cadru strategic de inițiative propus de UE în domeniul societății informaționale, la care Republica Moldova este parte semnatară.

Direcțiile de acțiune privind implementarea guvernării electronice

PLDM va susține dezvoltarea comunicațiilor electronice ca un instrument important în dezvoltarea economiei și a societății:

- facilitarea liberei concurențe pe piața comunicațiilor electronice prin implementarea și garantarea unui cadru de lucru stabil și comportament previzibil;
- sporirea potențialului instituțional, autorității și garantarea autonomiei reale a agenției de reglementare în domeniul TI;
- restructurizarea S.A. „Moldtelecom” pentru crearea concurenței echitabile pe piața comunicațiilor electronice;
- încurajarea implementării tehnologiilor moderne în comunicațiile electronice (fibră optică, 4G, WiMax, telefonie digitală, televiziune digitală, TV la comandă, etc.);

- acces echitabil și transparent la infrastructură, frecvențe radio, resurse de numerotare, licențe și alte resurse necesare tuturor actorilor de pe piață;
- încurajarea dezvoltării infrastructurii prin înlesniri fiscale și obligarea adaptării proiectelor noi în construcții la necesitățile moderne în domeniul comunicațiilor electronice;
- lichidarea monopolurilor ilegale pe piața de echipament de telecomunicații;
- lupta cu contrabanda și schemele ilegale în importul de echipament electronic prin reducerea impozitelor;
- implementarea portabilității numerelor telefonice, care va permite cetățeanului de a-și păstra numărul de telefon atunci când își schimbă furnizorul de servicii și care va conduce la creșterea concurenței în sectorul comunicațiilor electronice, micșorarea tarifelor și diversificarea serviciilor;
- încurajarea investițiilor locale și străine în domeniul TI.

Dezvoltarea inovațională prin implementarea Tehnologiilor Informației

Având în vedere ca TI pot să stimuleze dezvoltarea inovațională a țării, antreprenoriatul, diversificarea economiei și angajarea în câmpul muncii a tineretului, PLDM își propune:

- crearea și promovarea imaginii Republicii Moldova peste hotare ca o țară cu potențial considerabil în domeniul TI;
- îmbunătățirea învățământului superior prin încurajarea relațiilor între universități și sectorul privat;
- creșterea accesibilității studiilor calitative în domeniul TI pentru populație;
- elaborarea standardelor educaționale, de pregătire profesională și ocupaționale în domeniul TI;
- dinamizarea procedurilor de achiziții publice și re tehnologizare în sectorul public;
- implementarea serviciilor publice on-line pentru cetățeni și mediul de afaceri;
- încurajarea deschiderii centrelor private de training, testare și certificare profesională cu acreditare internațională;
- reducerea decalajului digital dintre mediul urban și cel rural și dintre diferite categorii sociale;
- dezvoltarea industriilor de e-Content și e-Comerț;
- crearea instrumentelor de monitorizare și evaluare a nivelului de dezvoltare a sectorului;
- facilitarea accesului întreprinderilor din domeniu la resurse financiare;
- crearea parcurilor tehnologice pentru simplificarea lansării și dezvoltării companiilor noi;
- încurajarea și îmbunătățirea predării limbii engleze la toate etapele de învățământ;
- instituționalizarea implicării companiilor TI în procesul de învățământ;
- crearea instrumentelor de monitorizare și evaluare a nivelului de dezvoltare a sectorului;
- repoziționarea pe piață a întreprinderilor de stat din sector într-un cadru de concurență loială cu toți operatorii din domeniul TIC;
- demonopolizarea accesului la infrastructura de comunicații electronice, încurajarea operatorilor alternativi în vederea dezvoltării buclei locale;
- creșterea nivelului de acces la servicii de comunicații electronice în bandă largă.
- realizarea tranziției de la serviciile de televiziune analogică la cele digitale, implementarea serviciilor multimedia digitale la nivel național, inclusiv în baza tehnologiilor noi de tip IPTV și Mobile TV;
- încurajarea creării de către sectorul privat din domeniul TI a conținutului local bogat în Internet, ce ar încuraja adoptarea TIC de pături cât mai largi ai populației din Republica Moldova.

PLDM consideră necesară *implemenrea guvernării electronice în serviciul cetățenilor*. Astfel în următorii 5-10 ani pentru Republica Moldova este imperativ sa fie funcționale:

- realizarea serviciilor publice accesibile on-line pentru toți cetățenii, inclusiv pentru persoanelor de vîrsta a treia și a celor cu dizabilități;
- efectuarea achizițiilor publice în regim on-line, pentru creșterea concurenței, diminuarea corupției, utilizarea mai eficientă a banilor publici și încurajarea dezvoltării IMM-urilor prin accesul transparent la achizițiile publice;
- creșterea accesibilității populației la Internet, preponderent în banda largă, printr-o rețea de puncte de acces public în toate localitățile rurale ale țării, prin implicarea sectorului de afaceri în acest domeniu;
- promovarea serviciilor de învățămînt on-line de către centrele universitare și de alternativă;
- conectarea instituțiilor de învățămînt, a muzeelor, librăriilor, arhivelor la Internet prin canale de bandă largă;
- oferirea de către universități a accesului on-line pentru studenți în scopul îmbunătățirii procesului educațional;
- inițierea activităților pentru asigurarea cu cunoștințele necesare a populației, în special a populației în vîrstă și a persoanelor ce se reîntorc în cîmpul de muncă (după însănătoșire, nașterea copilului, etc.) în vederea creșterii șanselor de reangajare
- adoptarea unor măsuri pentru diminuarea inegalității digitale (digital divide) a populației rurale și a păturilor social-vulnerabile;
- implementarea serviciilor medicale on-line (serviciile medicale de consultări, de decontări, de înregistrare a informației medicale personale) și a cartelelor medicale electronice, care vor înlocui cartele obișnuite de hîrtie;
- crearea rețelei informaționale medicale care ar lega spitalele, laboratoarele și locuințele cetățenilor.

Crearea unui mediu de afaceri on-line dinamic:

- revizuirea legislației naționale în vederea înlăturării obstacolelor care stau în calea folosirii de agenții economici a mecanismelor e-business. Încurajarea comerțului electronic, sistemul de livrare a mărfurilor procurate on-line, integrarea în sistemele similare din Europa și restul lumii;
- crearea soluțiilor e-business viabile pentru tranzacții, securitate, semnături digitale, procurări și plăți. Semnătura digitală accesibilă (financiar și administrativ) tuturor prin stimularea concurenței;
- adoptarea unor măsuri pentru dezvoltarea infrastructurii, creșterii competitivității companiilor de TIC, îmbunătățirii procesului educațional, a activităților de cercetare/dezvoltare tehnologică și de reglementare a domeniului comunicațiilor electronice;
- identificarea de noi strategii de promovare a priorității cercetării și inovării în domeniul TIC, integrarea Republicii Moldova în piața globală de TI și aplicarea pe scară tot mai largă a standardelor și reglementărilor internaționale din domeniul dat;
- orientarea spre export a industriei TI care presupune alinierea la standarde internaționale, investiții străine, colaborare internațională în activitățile de cercetare, management și educație în domeniul TI;
- informatizarea sectorului public și implementarea tehnologiilor de e-Guvernare, etc;
- dezvoltarea comerțului electronic prin aplicarea unor mecanisme de piață noi, implicarea tot mai largă a sectorului privat, atragerea de investiții, consolidarea capacităților de management, creșterea nivelului de expertiză.

Rezultatele așteptate

1. Democratizarea societății și coeziunii sociale în Republica Moldova.

2. Creșterea productivității muncii.
3. Crearea de noi locuri noi de muncă în sfera TI.
4. Micșorarea prețurilor prin liberalizarea comercializării conexiunilor electronice externe și interurbane.
5. Integrarea Republicii Moldova în spațiul informațional internațional.

Capitolul 4. Autonomie locală autentică

Evoluția guvernării în spațiul european în ultima jumătate de secol a evidențiat o tendință clară – descentralizarea administrației publice și consolidarea autonomiei locale. În Republica Moldova de la obținerea independenței și pînă în prezent au fost realizate un șir de activități de reformare a administrației publice. Aceste politici nu au permis avansarea spre autonomia locală din cauza caracterului lor controversat, absenței continuității și incertitudinii obiectivelor aspirate.

Condiția fundamentală a unei activități eficiente este consultarea permanentă a reprezentanților autorităților locale, respectiv contactul continuu cu alegătorii, în vederea validării și promovării intereselor comunităților locale din Republica Moldova.

4.1. Perfecționarea și modificarea prevederilor legal-normative în finanțele publice locale

Descrierea situației actuale

Ațiunile realizate de autoritățile comuniste, pe parcursul anilor 2001 și pînă în prezent au fost orientate spre distrugerea autonomiei locale prin lichidarea sistemului administrativ-teritorial format în baza județelor; controlul excesiv al Ministerului de Finanțe și supracentralizarea finanțelor publice; limitarea dreptului autorităților publice locale la stabilirea și administrarea impozitelor și taxelor locale; realizarea transferurilor de la bugetul de stat către bugetele locale în baza factorului politic și loialității față de putere; intervențiile abuzive și nejustificate ale Guvernului la gestionarea patrimoniului deținut de comunitățile locale și regionale.

În același timp, perspectiva europeană încurajează reforma administrației publice din Republica Moldova. Carta Europeană a Autonomiei Locale, ratificată de Parlamentul Republicii Moldova încă în 1997, stabilește că o veritabilă autonomie locală este esențială pentru democrație. Iar autonomia locală autentică e posibilă numai în condițiile independenței și autonomiei financiare.

Autonomia locală trebuie să devină una din prioritățile reformei administrației publice și acest lucru va fi promovat de către PLMD prin implementarea politicilor publice de susținere a autonomiei locale, descentralizării și aplicării principiului subsidiarității.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Sporirea potențialului de venituri publice locale care să asigure autonomia financiară reală.
2. Elaborarea unui mecanism eficient de transfer al competențelor APL în baza capacității administrative ale comunităților.
3. Dezvoltarea capacității administrative a unităților administrativ-teritoriale în scopul furnizării eficiente a bunurilor și serviciilor publice locale.

Direcțiile de acțiune pentru asigurarea autonomiei locale

PLDM va promova îmbunătățirea cadrului legal-normativ din domeniul administrației publice locale pentru creșterea nivelului de autonomie:

- adoptarea Legii autonomiei locale (în baza legii privind descentralizarea administrativă), care va prevedea expres raza ei de acțiune, delimitarea competențelor între autoritățile de nivelul I și II, raporturile și principiile de cooperare cu autoritățile centrale;

- legiferarea instituției prefectului cu toate atribuțiile caracteristice acestuia (controlul legalității, coordonarea serviciilor publice desconcentrate, asigurarea executării Legii cu privire la petiționare);
- modificarea Legii privind administrația publică locală prin:
 - creșterea rolului APL de nivelul I și reducerea importanței raioanelor;
 - instituirea în unitățile administrativ-teritoriale de ambele niveluri a unei autorități executive colegiale;
 - asumarea responsabilității consilierilor pentru participare la ședințe și adoptarea deciziilor;
- adoptarea legii privind statutul mun. Chișinău cu delimitarea competențelor între consiliul municipal, președintele consiliului, primarul general, transformarea preturilor în centre de deservire-informare a cetățenilor;
- angajarea în funcțiile publice vacante în autoritățile de nivelul I și II doar prin concurs organizat în condițiile legii.

PLDM va promova *reevaluarea divizării administrativ-teritoriale a Republicii Moldova*. Pentru aceasta, va fi revazută legislația existentă pentru asigurarea precodinițiilor ca la alegerile locale din 2015 să fie create 5 unități administrativ-teritoriale (regiuni), în locul a 32 de raioane existente. Această divizarea este justificată, deoarece regiunile reprezintă unități administrativ-teritoriale cu un potențial economic mult mare decât raioanele. Regiunile au perspective și posibilități mult mai mari pentru implementarea proiectelor regionale investiționale. Toate țările care au aderat la Uniunea Europeană au mers pe ideea creării unor regiuni mari și puternice, capabile să atragă resurse și parteneri.

PLDM va intensifica eforturile pentru *sporirea potențialului de venituri publice locale care să asigure autonomia financiară reală*. Veniturile fiscale ale administrațiilor publice locale (în continuare APL) urmează a fi sporite prin următoarele modalități:

- introducerea prevederilor în Codul Fiscal, pentru colectarea impozitelor în funcție de localizarea subiectului activității economice, inclusiv a filialelor și reprezentanțelor întreprinderilor. La colectarea impozitului pe venit de la persoane fizice va fi utilizat principiul impunerii în conformitate cu locul de reședință a plătitorului de impozite;
- optimizarea cotelor impozitelor și taxelor existente colectate de autoritățile prin elaborarea unui mecanism stimulator pentru majorarea colectărilor la nivel local și, pe această bază, eliminarea de-motivărilor în planificarea fiscală a organelor APL;
- trecerea către anul 2011 la sistemul de transferuri directe cu APL de nivelul I (primării și consilii locale);
- reexaminarea raporturilor decizionale financiare între nivelul I ale APL. Stabilirea termenelor concrete de realizare a transferurilor;
- creșterea autonomiei organelor APL de nivelul I în direcția atribuirii dreptului de stabilire, pe termen lung, a bazei fiscale pentru impozitele și taxele locale;
- interzicerea prin lege a transmiterii gratuite a obiectelor din patrimoniu public, și în special a rețelelor termoenergetice aflate în proprietatea colectivităților locale;
- elaborarea mecanismului de repartizare eficientă a impozitelor regularizatorii (în special TVA - minim 25% va rămâne la bugetele locale) în avantajul APL de nivelul I;
- liberizarea și modernizarea legislației financiare prin aplicarea planificării bugetare în baza de program, lichidarea normativelor naționale financiare existente la elaborarea bugetelor locale, acordarea autonomiei APL în stabilirea necesarului de funcționari în Primării și Consilii Raionale în baza necesităților existente ale unității administrativ-teritoriale.

PLDM va susține *elaborarea unui mecanism eficient de transfer al competențelor APL în baza capacității administrative ale comunităților* prin elaborarea metodologiei de evaluare a capacității administrative ale unităților administrativ-teritoriale: în legea descentralizării administrative va fi evidențiată necesitatea elaborării de către autoritățile publice centrale a normelor metodologice privind evaluarea capacității administrative. Normele respective se vor

baza pe: identificarea criteriilor de eficiență economică; de obținere a economiilor de scară în furnizarea serviciilor publice și a ariei geografice a beneficiarilor serviciului public; existența sau insuficiența capacității administrative va reieși din analiza potențialului economic al comunității prin prisma criteriilor menționate anterior.

PLDM va promova *modificarea conținutului competențelor APL în corespundere cu principiul practic de subsidiaritate aplicat în UE*. Acesta urmează să fie realizat prin implementarea următoarelor acțiuni:

- transferul competențelor APL după trei categorii de competențe: exclusive, partajate și delegate. Suplimentar, urmează a fi atribuite și competențele opționale. Competențele respective trebuie să fie clar delimitate în legea descentralizării administrative și în legea finanțelor publice locale;
- perfecționarea mecanismului de calculare a cheltuielilor aferente competențelor proprii;
- elaborarea mecanismului de acoperire financiară a competențelor partajate și delegate;
- coroborarea legislației la capitolul competențe.

Dezvoltarea și modernizarea managementului financiar public urmează să fie realizată în concordanță cu standardele europene în scopul asigurării unor sisteme viabile de gestiune a fondurilor publice și de administrare a patrimoniului public, prin:

- elaborarea Strategiei dezvoltării managementului financiar public intern;
- actualizarea legislației-cadru existente în domeniul controlului financiar în conformitate cu cerințele, standardele europene și internaționale în domeniu. Legislația respectivă trebuie să prevadă principiile și funcțiile auditului descentralizat;
- consolidarea sistemului de control financiar public, astfel încât, să asigure în mod eficient prevenirea iregularităților și recuperarea pierderilor generate de factorul uman;
- dezvoltarea și întărirea capacității instituționale a sistemului financiar public intern;
- consolidarea abilităților profesionale a funcționarilor financiari și auditorilor publici.

PLDM va urmări *liberalizarea și modernizarea legislației financiare prin aplicarea planificării bugetare în baza de program*, lichidarea normativelor naționale financiare existente la elaborarea bugetelor locale, acordarea autonomiei APL în stabilirea necesarului de funcționari în Primărie și Consilii Raionale, în baza necesităților existente ale unității administrativ-teritoriale.

Rezultatele așteptate

1. Crearea metodologii stabile pentru asigurarea autonomiei financiare locale (obținerea unei proporții ca minim 70% din bugetele locale să fie formate din impozitele și taxele locale).
2. Simplificarea sistemului de transferuri de la bugetul de stat la cele locale și depolitizarea acestui sistem.
3. Încurajarea și stimularea creșterii încasărilor de la impozitele și taxele locale pentru dezvoltarea inițiativei locale.
4. Alocarea fondurilor financiare pentru creșterea capacităților funcționarilor în administrarea corectă și transparentă a finanțelor publice locale.

4.2. Crearea cadrului legal-normativ și instituțional coerent pentru împrumuturile publice la nivel local

Descrierea situației actuale

În Republica Moldova, evoluția finanțelor publice locale după declararea independenței, oferă mai multe exemple de politici în domeniul veniturilor locale proprii, veniturilor regularizatorii și transferurilor interbugetare, care a fost una spre un sistem supracentralizat și

rigid al finanțelor publice. Totodată, din diverse motive, a fost promovată o politică restrictivă privind accesul administrațiilor publice locale la resursele financiare de împrumut. Din aceste motive și din diversitatea posibilităților de a împrumuta administrațiile publice locale au valorificat-o pe una – creditele bancare.

În practica diferitor țări sînt pe larg utilizate mecanismele pieței de capital pentru finanțarea activității unităților administrativ-teritoriale. De regulă, scopul utilizării acestor mecanisme constă în optimizarea fluxurilor financiare curente ale bugetelor locale sau în finanțarea proiectelor investiționale, implementate de autoritățile publice locale.

Absența unui cadru legal-normativ dezvoltat pentru împrumuturile publice la nivel local este unul din impedimentul de bază în calea demarării pregătirilor pentru lansarea împrumuturilor municipale obligatate în Republica Moldova. Alte impedimente importante sînt: capacitățile reduse ale APL în gestionarea proiectelor investiționale din resurse de împrumut, precum și subdezvoltarea pieței financiare. Ultima problemă va fi examinată într-un capitol separat dedicat domeniul financiar-economic.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Perfecționarea conținutului legilor și actelor normative pentru împrumuturile publice la nivel local
2. Dezvoltarea cadrului instituțional al împrumuturilor obligatate municipale.

Direcțiile de acțiune privind cadrulul legal-normativ pentru împrumuturile publice la nivel local

PLDM va realiza următoarele acțiuni orientate spre:

- *reexaminarea prevederilor legii finanțelor publice locale, referitor la mărimea împrumuturilor contractate de autoritățile publice locale, care este în prezent de 20% de la totalul veniturilor anuale ale bugetelor respective, spre extinderea acestei ponderi pînă la 40%. Agențiile internaționale de rating estimează că nivelul poverii datoriei autorităților publice locale este optimal, dacă raportul dintre mărimea datorii și veniturile curente se situează între 35-40%. La acest nivel autoritățile publice locale pot să garanteze deservirea ireproșabilă a datoriei sale;*
- *introducerea în legea privind finanțele publice locale a unui șir de articole, care ar reglementa complex cadrul împrumuturilor obligatate municipale;*
- *introducerea unui capitol special în legea privind piața valorilor mobiliare, care ar reflecta conceptul și mecanismul împrumuturilor obligatate municipale, inclusiv emisiunea obligațiunilor, plasarea lor, deservirea și rambursarea acestora. Aceasta va servi ca un imbold suplimentar pentru dezvoltarea pieței financiare;*
- *introducerea în legea privind administrația publică locală, a unui capitol separat care ar semnifica cerințele și responsabilitățile față de capacitățile administrative locale. Aceasta va mări responsabilitatea autorităților publice locale în realizarea împrumuturilor publice, pentru formarea unui management financiar performant la nivel local;*
- *completarea Codului fiscal, printr-un articol, care ar scuti de impozite veniturile creditorilor provenite din dobînzile aferente obligațiunilor municipale, asigurînd pe această bază creșterea atractivității financiare a obligațiunilor municipale pentru publicul investitor. Aceasta va instaura echitate pe piața valorilor mobiliare publice, creînd un regim fiscal favorabil atragerii mijloacelor bănești temporar libere ale potențialilor investitori spre obiective de interes public;*
- *implementarea Regulamentului cu privire la emisiunea, plasarea și înregistrarea de stat a obligațiunilor municipale, proiectul căruia este deja elaborat (în varianta de proiect) și remis către Comisia Națională a Pieței Financiare de către un grup de experți*

independenți. Aceasta va permite o reglementare juridică a pieței împrumuturilor obligatate municipale mai certă și a procedurilor ei mai clare;

- PLDM va *promova elaborarea unor noi legi în domeniu*: legea garanțiilor financiare ale autorităților publice locale și legea insolvenței autorităților publice locale, care vor avea tangență la emisia și circulația împrumuturilor obligatate municipale;
- *Creșterea nivelului de calificare a funcționarilor publici și informatizării serviciilor financiare*. În cadrul autorităților publice locale vor fi create structuri specializate preocupate de emiterea și răscumpărarea împrumuturilor obligatate municipale, precum și realizarea de licitații pentru selectarea firmelor, companiilor de consultanță în organizarea și deservirea acestor titluri financiare.

Rezultate așteptate

1. Acordarea autorităților publice locale a unui pachet de stimulente financiare pentru atragerea finanțelor în infrastructură.
2. Modernizarea și extinderii cadrului legal-normativ în domeniul administrației publice și împrumuturilor locale.
3. Dezvoltarea capacităților autorităților publice locale în atragerea și administrarea resurselor financiare de împrumut pentru implementarea proiectelor investiționale.

4.3. Consolidarea capacităților administrației publice locale

Descrierea situației actuale

Unul dintre fundamentele ale autonomiei locale eficiente, coerente și susținute constituie consolidarea capacităților administrației publice locale. Republica Moldova, la fel ca și alte state, depinde semnificativ de dezvoltarea economică din țările partenere. Creșterea economică a țărilor partenere, care este precedată de creșterea puterii de cumpărare a populației și de dezvoltarea rapidă a ramurilor economiei, va garanta necesitatea în produse și materie primă de import, pe care ar putea să le furnizeze Republica Moldova.

În acest este important de a fortifica capacității administrațiilor publice locale (în domeniul fiscal, al administrării patrimoniului public și privat, al dezvoltării regionale, etc.) pentru facilitarea și sprijinirea inițiativelor ce atrag investiții locale care vizează în principal, atât producerea, cât și exportul de produse și servicii

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Consolidarea și creșterea capacității administrației publice locale.
2. Promovarea consolidării teritoriale a unităților administrației publice locale de nivelul I
3. Îmbunătățirea mecanismului de planificare bugetară la nivel local.

Direcțiile de acțiune privind consolidarea capacităților administrației publice

Efectul descentralizării fiscale, propus anterior va fi realizat prin redirecționarea atribuțiilor și eforturilor autorităților publice centrale de la gestionarea furnizării serviciilor locale spre eficientizarea proceselor de formulare a politicilor, elaborare de standarde și reglementări, de evaluare, control și monitorizare. Implementarea politicilor la nivel local va constitui sarcina administrației publice locale.

Astfel, în paralel cu derularea etapelor de descentralizare fiscală, se vor întreprinde măsuri privind *creșterea capacității administrației publice locale* de implementare a politicilor de nivelul structurilor locale:

- identificarea, stabilirea și delimitarea clară a competențelor administrației publice locale de diferite nivele, luând în considerație criteriile eficienței economice și funcționale.
- consolidarea autonomiei patrimoniale a autorităților publice locale (delimitarea clară a proprietăților; consolidarea și reglementarea clară a competențelor locale de administrare a patrimoniului local (concesionarea, licitații, privatizare));
- garantarea efectivă a dreptului autorităților publice locale la organizarea propriilor structuri interne de funcționare, prin acordarea competenței de a decide liber asupra mărimii și statelor de personal și organigramei;
- formarea cadrului normativ-legal pentru crearea în comunitățile urbane și rurale mari a poliției comunitare în subordinea consiliilor locale. Aceasta va constitui un instrument prin care autoritățile locale vor putea să-și exercite în condiții mai bune competențele pe care le dețin în ceea ce privește siguranța cetățeanului;
- modernizarea și extinderea programelor de formare profesională în pregătirea și perfecționarea resurselor umane necesare susținerii procesului de descentralizare fiscală și administrativă;
- crearea unor mecanisme de reprezentare unitară a intereselor generale ale autorităților publice locale și membrilor săi prin susținerea creării unor asociații ale APL viabile, care participă la elaborarea și monitorizarea politicilor publice în domeniile de administrare publică.

PLDM va urmări *consolidarea teritorială a unităților administrației publice locale* de nivelul I prin:

- încurajarea fuziunii satelor și comunelor mici în cadrul unor unități administrativ-teritoriale mai mari și mai funcționale sub aspect economico-administrativ (conceptul intercomunalității) și a celor urbane (zonele metropolitane);
- elaborarea criteriilor credibile și juste care ar stabili numărul populației cuprins într-o comună pentru administrarea domeniului public local;

Suplimentar, PLDM va promova *posibilitatea planificării bugetare în conformitate cu principiul de program*, aplicând indicatorii de performanță și măsurarea implementării politicilor prin rezultate, produse și impact. PLDM va urmări creșterii transparenței în continuare a procesului de alocare bugetară prin utilizarea unor formule matematice pentru procesul de echilibrare bugetară și prin finanțarea proiectelor de investiții pe baza de proiecte. În așa mod va fi eliminat principiul planificării financiare bazat pe normativele de cheltuieli, care demult timp a devenit o frână în calea modernizării finanțelor publice.

Rezultate așteptate

1. Reformarea principiilor de elaborare a bugetelor locale în corespundere cu standardele europene în scopul creșterii eficienței utilizării banilor publici.
2. Lichidarea presiunii politice a autorităților publice centrale asupra colectivităților locale în gestionarea patrimoniului deținut.
3. Reformarea sistemului administrativ-teritorial al Republicii Moldova.
4. Formarea unui cadru instituțional puternic de consultare publică a legilor și actelor normative elaborate în domeniul administrației publice locale.

Capitolul 5. Integrare europeană și politică externă responsabilă

Relațiile externe promovate de PLDM vor avea drept scop respectarea intereselor cetățenilor Republicii Moldova și a țării pe arena internațională. Politica externă promovată de către guvernarea comunistă într-o manieră incoerentă, inconsecventă, cu schimbări bruște de priorități (de la integrarea în uniunea Rusia – Belarusi, spre integrarea europeană) a prejudiciat grav interesele Republicii Moldova și ale cetățenilor ei.

Prioritatea PLDM este să adopte un curs nou, ireversibil, de integrare europeană. Aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană este un scop fundamental al politicii externe și interne a PLDM. Integrarea europeană Republicii Moldova, implementarea Criteriilor de la Copenhaga și respectarea angajamentelor asumate față de organismele internaționale în domeniul drepturilor omului vor reprezenta interesul național primar în relația Republicii Moldova cu Uniunea Europeană și, în același timp, o prioritate absolută în plan intern, în procesul de construcție a unui stat de drept democratic european.

Integrarea europeană veritabilă înseamnă și ajustarea politicilor interne de la nivel declarativ la un nivel de implementare reală a tuturor criteriilor Uniunii Europene. Concomitent cu promovarea pe plan intern a cursului de reformare a țării în conformitate cu valorile și standardele Uniunii Europene, PLDM va demara acțiuni diplomatice active și energice, în capitalele țărilor membre ale UE și la Bruxelles, în vederea recunoașterii, într-o perspectivă cât mai rapidă, a eligibilității Republicii Moldova pentru a adera la UE și a demarării Acordului de asociere a țării noastre la UE.

Europenizarea țării se poate produce doar într-un climat social, economic și de securitate favorabil. Astfel, pe lângă implementarea reală a politicilor europene, PLDM se va concentra asupra protejării drepturilor cetățenilor Republicii Moldova peste hotare, diminuării efectelor crizei financiare globale prin intermediul promovării unei diplomații economice active și va depune eforturi în vederea asigurării securității statului pe plan intern și pe arena internațională.

Toate obiectivele politicii externe și interne ale guvernării vor fi subordonate interesului național primar de integrare europeană.

5.1. Integrarea europeană prin intermediul transpunerii acquis-ului comunitar

Descrierea situației actuale

Integrarea europeană reprezintă unica opțiune viabilă pentru un viitor prosper și democratic al Republicii Moldova. Uniunea Europeană s-a afirmat ca singura organizație pan-continentală, care a reușit să garanteze o dezvoltare durabilă, prosperă și sigură a statelor sale membre, în condițiile respectării ordinii și drepturilor omului într-o manieră democratică și eficientă.

După mai mulți ani de expectativă, șovăială și mimare a reformelor și a procesului de integrare europeană, PLDM propune elaborarea și implementarea energică a unei strategii de aderare a Republicii Moldova la UE, care să includă toate direcțiile principale și planurile de acțiuni necesare pentru procesul de dezvoltare democratică și viitorul european al Republicii Moldova începând cu negocierea unui nou Acord de asociere la UE, până la implementarea acestuia. Elaborarea și implementarea acestei strategii sînt necesare pentru a asigura tranziția ulterioară la negocierile directe privind aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană.

O astfel de evoluție este posibilă, în prima fază, doar în cazul implementării reformelor asumate în cadrul Planului de acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova și eliminarea restanțelor guvernării comuniste menționate în raportul Comisiei din 3 aprilie 2008 și anume în

domeniul reformei justiției, luptei împotriva corupției, libertății mas-mediei și îmbunătățirii climatului investițional și al mediului de afaceri.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Respectarea criteriilor de la Copenhaga.
2. Obținerea calității de stat asociat. Semnarea noului Acord cu UE și implementarea reformelor pentru asigurarea asocierii.
3. Intensificarea cooperării în domeniul democrației și supremației legii.
4. Intensificarea comerțului cu UE în urma Acordului de Liber Schimb.
5. Cooperare eficientă în domeniile Justiției, Libertății și Securității.

Direcțiile de acțiune privind cooperarea cu Uniunea Europeană

• Opțiunea europeană și respectarea criteriilor de la Copenhaga

Pentru a trece la o fază mai avansată de relații cu UE, pentru a elimina problemele din cele cinci domenii restante menționate de UE, PLDM va purcede neîntârziat la implementarea Criteriilor de la Copenhaga, fără de care calitatea de stat-membru al UE este imposibilă:

Criteriul politic: stabilitatea instituțiilor care garantează democrația, statul de drept, drepturile omului, respectul și protecția minorităților;

Criteriul economic: existența unei economii de piață funcționale și capabile să facă față presiunilor ce apar în urma competiției și forțelor economiei de piață existente în Uniunea Europeană;

Acceptarea Acquis-ului Comunitar: capacitatea de a face față obligațiilor de stat-membru, inclusiv aderarea la obiectivele politice, economice și monetare ale Uniunii.

• Intensificarea dialogului politic cu UE și obținerea calității de stat asociat. Semnarea noului Acord cu UE și implementarea reformelor pentru asigurarea asocierii.

Republica Moldova se bucură de statutul de țară vecină a Uniunii Europene și cade sub incidența Politicii Europene de Vecinătate. Includerea țării noastre în cadrul Parteneriatului Estic oferă posibilități de cooperare necesare pentru a apropia Republica Moldova de scopul integrării europene. PLDM va acționa în cooperare cu organismele europene și guvernele naționale pentru a utiliza din plin expertiza și asistența UE și a statelor sale membre, oferită prin acest Parteneriat.

Pentru a integra Republica Moldova în Uniunea Europeană, PLDM se va concentra asupra dezvoltării unei cooperări aprofundate, prin intermediul Parteneriatului Estic, în baza unor proiecte concrete și progrese tangibile. Vom acționa astfel, încât elementele cooperării să fie transpuse în politici care să permită:

- circulație liberă a cetățenilor Republicii Moldova în Uniunea Europeană fără vize;
- implementarea Parteneriatului de mobilitate semnat cu UE, prin care să existe mai multe oportunități de lucru legal în Europa pentru forța de muncă din Republica Moldova;
- de a da un impuls dezvoltării economice a Republicii Moldova, în condițiile unei piețe deschise și competitive. În acest sens, este important de a asigura, pe de o parte un climat stabil și democratic de dezvoltare a businessului în Republica Moldova, a unor condiții previzibile pentru investițiile străine directe, iar pe de altă parte, diminuarea efectelor tranziției și protejarea producătorilor autohtoni și a populației pe care se ține țara.

PLDM va acționa prin canalele tradiționale de cooperare cu Uniunea Europeană, pentru a asigura o cooperare politică și mai apropiată dintre țara noastră și UE. Vom asigura implicarea Republicii Moldova în formularea și implementarea Politicii Externe și de Securitate Comune (PESC) în cazul subiectelor de interes comun, cum ar fi securitatea internațională și regională, securitatea bazinului Mării Negre, lupta împotriva terorismului, migrația ilegală etc., pentru a

ajunge la poziții comune. Experiența Republicii Moldova în zona Mării Negre ar putea da valoare adăugată pentru securitatea zonei. În același timp experiența statelor din zonă ar fi de un real folos pentru Republica Moldova.

Două dintre statele riverane Mării Negre, România și Ucraina, ar putea avea un rol deosebit în procesul de integrare europeană a Republicii Moldova. PLDM va propune semnarea unor parteneriate sau crearea unor mecanisme de colaborare diferențiate cu fiecare din aceste state, iar modelul, condițiile și scopurile fiecărui mecanism, inclusiv pentru integrare europeană va fi detaliat la capitolul ce ține de cooperarea regională.

În vederea tranziției de la modul declarativ de integrare europeană practicat de actuala a guvernare spre unul autentic, palpabil, eforturile PLDM se vor concentra asupra corelării obiectivelor de guvernare cu scopurile agreeate colectiv de către statele membre ale UE. În acest sens, asigurarea participării diplomației moldovenești la ședințele de importanță majoră ale UE în domeniul politicilor ce țin de zona în care se află țara noastră, este deosebit de importantă. Vom efectua reformele necesare în cadrul Guvernului pentru a pregăti un corp profesionist de specialiști de nivel european pentru a asigura coordonarea activității interministeriale la un nivel ridicat de profesionalism și comunicare, menite să coreleze eficient politicile sectoriale în procesul integrării europene. Vom asigura coordonarea eforturilor privind integrarea europeană cu societatea civilă, într-o manieră deschisă și reprezentativă. Participarea experților societății civile în mecanisme prin care vom formula politicile noastre de viitor în acest domeniu ar fi de un real folos.

- **Intensificarea cooperării în domeniul democrației și supremației legii**

Republica Moldova este considerată de către organizațiile internaționale guvernamentale și neguvernamentale drept o țară în cadrul căreia normele democratice și supremația legii încă nu au atins un nivel suficient.

Faptul că Consiliul Europei nu a exclus Republica Moldova din procedura de monitorizare, reprezintă o barieră serioasă în calea integrării europene a țării noastre. Astfel, Uniunea Europeană a menționat în repetate rânduri restanțele Chișinăului în domeniile stabilirii unui climat democratic, al statului de drept și respectării drepturilor omului, care sînt și criteriile ONU și ale Consiliului Europei și în același timp reprezintă elemente ale criteriilor de la Copenhaga, fără de care integrarea în UE este imposibilă.

Guvernarea PLDM se va baza pe cooperarea cu aceste organizații în acțiunile sale menite să elimine restanțele acumulate de către guvernarea comunistă și pentru a edifica un stat de drept, bazat pe norme europene de drept, pe respectarea principiilor democratice. Pentru aceasta întreprinde următoarele:

- Stabilirea unui climat politic normal și revizuirea legislației privind alegerile naționale pentru a asigura o balanță democratică între eficiența sistemului politic și asigurarea reprezentării populației în parlament și guvernarea locală.
- Implementarea standardelor Consiliului Europei în domeniul Administrației Publice Locale și descentralizarea acestuia în conformitate cu recomandările Congresului Colectivităților Locale și Regionale din Europa.
- Crearea unui sistem legislativ viabil pe termen lung.

- **Intensificarea comerțului cu UE în urma Acordului de Liber Schimb**

Potențialul cooperării economice a republicii Moldova cu Uniunea Europeană încă nu a fost atins pe deplin. Deși observăm un transfer al balanței cooperării comerciale de la Rusia spre Uniunea Europeană, relațiile economice nu sînt suficient de bine echilibrate. Astfel, datele statistice naționale demonstrează că exporturile Republicii Moldova către UE au fost în creștere. Însă balanța comerțului rămîne negativă, deoarece exporturile spre UE nu sînt încurajate în mod suficient, sînt puține și nediversificate.

Vom negocia cu Uniunea Europeană Acordul de Comerț Liber, menționînd necesitatea implementării graduale a acestuia, pentru a asigura o tranziție adecvată a sectoarelor economiei

la un astfel de comerț. Această politică va fi implementată într-un mod echilibrat, cu pregătirile, necesare în cadrul cărora vom susține producătorii din industria autohtonă, astfel încât, această perioadă de tranziție să devină și o perioadă de modernizare promovată de guvernarea PLDM în cadrul contactelor Republicii Moldova cu Uniunea Europeană. PLDM va promova modernizarea țării și economiei, respingând politica protecționismul primitiv promovat de guvernarea actuală.

Pînă la semnarea noului Acord de Comerț Liber vom acționa în vederea promovării exportului Republicii Moldova în direcția europeană, precum și în alte direcții, pentru a diversifica piețele de desfacere ale mărfurilor din Republica Moldova. Direcția europeană este una din pistele favorabile pentru business, din punct de vedere al siguranței contactelor comerciale.

Un alt aspect al balanței negative a comerțului dintre UE și Republica Moldova o reprezintă nivelul încă înalt de remitențe din partea cetățenilor Republicii Moldova plecați peste hotarele țării. Majoritatea acestor transferuri sînt orientate spre consum și nu sînt direcționate în sistemul economic instabil și imprevizibil al țării.

Vom acționa în vederea remedierii restanțelor menționate de către Uniunea Europeană – vom întreprinde acțiunile necesare pentru a asigura un climat previzibil și favorabil dezvoltării businessului și atragerii investițiilor străine. Vom crea, astfel, un fundament sigur pentru o creștere economică solidă. Crearea unui climat de afaceri favorabil va încuraja imigranții economici să-și investească banii cîștigați peste hotarele țării în economia națională.

Pe lîngă acțiunile în domeniul cooperării economice cu Uniunea Europeană, PLDM va acționa în vederea utilizării maxime a beneficiilor financiare ce pornesc de la statutul nostru de vecin al UE și membru al Parteneriatului estic. Vom valorifica fondurile europene destinate proiectelor de infrastructură și dezvoltare economică, menite să îmbunătățească calitatea vieții cetățenilor Republicii Moldova.

- **Cooperare eficientă în domeniile Justiției, Libertății și Securității**

Criteriile de la Copenhaga stabilesc un spațiu de libertate, securitate și justiție în cadrul Uniunii Europene, la care ne dorim să adere Republica Moldova. Starea la care a fost adus sistemul judecătoresc de către guvernarea comunistă, demonstrează că Republica Moldova este foarte departe de acest deziderat. Numărul de cazuri pierdute de Republica Moldova în fața Curții Europene a Drepturilor Omului este un indiciu al necesității implementării unor reforme concrete în acest domeniu. Reformele în cauză se vor baza pe legislația europeană, principiile, recomandările și propunerile Consiliului Europei, ONU și al OSCE, așa cum este menționat la capitolul ce ține de funcționarea sistemului judecătoresc din acest program de guvernare.

În ce privește cooperarea externă a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană vom negocia cu un număr cît mai mare de state ale UE privind aderarea acestora la Centrul Comun de Vize, gestionat actualmente de către Ambasada Ungariei. Vom propune UE extinderea și modernizarea acestui Centru, astfel încît să fie capabil să gestioneze într-un regim satisfăcător numărul mare de cereri și să asiste la implementarea acordurilor privind vizele și de mobilitate.

Vom discuta cu UE subiectele ce țin de uniformizarea practicilor de acordare și refuz al vizelor, a micșorării numărului de documente, precum și a vizitelor la consulate.

În același timp, vom solicita asistența UE pentru implementarea acordurilor menționate, precum și a problemelor legate de readmisie. Astfel, vom pune în practică, împreună cu UE, un sistem integrat informațional inter-guvernamental în domeniu, vom asigura construcția unor centre pentru aflarea temporară a cetățenilor străini readmiși din UE și vom iniția negocierea unui Acord de readmisie cu Ucraina.

Nu în ultimul rînd, PLDM va acționa pentru a asista Uniunea Europeană în vederea contribuției la securitatea comună. Astfel, vom transfera către UE baza de date a Ministerului de Interne privind persoanele cu cazier, pentru a împiedica proliferarea crimei pe plan internațional și vom coopera mai activ cu structurile europene în domeniul poliției și asigurării siguranței cetățenilor noștri, inclusiv pentru prevenirea traficului.

Rezultate așteptate

1. Implementarea criteriilor de la Copenhaga, inclusiv implementarea Acquis-ului Comunitar.
2. Semnarea acordului cu UE privind circulație liberă a cetățenilor Republicii Moldova în Uniunea Europeană fără vize.
3. Implementarea Parteneriatului de mobilitate semnat cu UE, prin care să existe mai multe oportunități de lucru legal în Europa pentru forța de muncă din Republica Moldova.
4. Revizuirea legislației electorale pentru asigurarea unei mai bune reprezentări a cetățenilor în parlament și guvernarea locală.
5. Implementarea standardelor Consiliului Europei în domeniul Administrației Publice Locale și descentralizarea acesteia.
6. Crearea unui sistem legislativ viabil pe termen lung.
7. Semnarea Acordului de Comerț Liber cu Uniunea Europeană.
8. Intensificarea comerțului cu UE și creșterea competitivității produselor moldovenești pe piața europeană.

5.2 Cooperarea regională și internațională

Descrierea situației actuale

Guvernarea actuală a creat Republicii Moldova o imagine proastă de stat iresponsabil în relațiile internaționale, care ușor își schimbă opinia și strică relațiile cu vecinii. Imaginea Republicii Moldova trebuie restabilită prin acțiuni concrete, pentru binele țării, inclusiv pentru a demonstra că sîntem un stat capabil să mențină relații europene de bună vecinătate cu statele vecine.

PLDM își asumă responsabilitatea politică de îmbunătățire a situației create, prin abordare pragmatică a relațiilor de cooperare regională și internațională a Republicii Moldova cu alte state.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Edificarea unor relații speciale cu România în contextul integrării europene.
2. Dezvoltarea unor relații de sprijin reciproc și bună vecinătate cu Ucraina.
3. Promovarea unui parteneriat strategic cu Statele Unite ale Americii.
4. Construirea relațiilor pragmatice cu Federația Rusă în baza respectului reciproc și a intereselor comune de colaborare.
5. Consolidarea relațiilor cu statele din fostul lagăr socialist membre ale Uniunii Europene, pentru a beneficia de sprijinul și experiența lor în procesul de integrare europeană.
6. Dezvoltarea raporturilor reciproc-avantajoase cu actori importanți din punct de vedere economic și politic cum sînt China, India, Japonia și alte state.

Direcțiile de acțiune privind cooperarea regională și internațională

- **Edificarea unor relații speciale cu România în contextul integrării europene. Semnarea unui parteneriat strategic.**

România este partenerul natural al Republicii Moldova. Cu această țară ne leagă comunitatea de neam istorie, limbă și tradiție. Relațiile apropiate cu România și-au demonstrat importanța pe arena internațională atunci, cînd Republica Moldova a avut nevoie de susținere pentru a fi admisă în organizațiile internaționale, sau pentru a fi sprijinite interesele țării noastre în relațiile cu alte state și organizații. România a asistat necondiționat Republica Moldova pentru

a deveni membru al diferitor procese regionale din Balcanii de vest. România a sprijinit fără șovăială în cadrul OSCE, ONU, CoE sau în cadrul Uniunii Europene toate eforturile autorităților de la Chișinău de reintegrare a țării. România este avocatul nostru cel mai fidel în procesul de integrare europeană.

România este membru al UE și NATO, prin ea sîntem vecinii Uniunii Europene și ai Alianței Nord-Atlantice, fapt care generează și mai multă importanță pe care aceste două organizații o acordă relațiilor cu Republicii Moldova. Bucureștiul oficial dispune de un potențial diplomatic, uman, intelectual și economic extrem de util în procesul de integrare europeană a Republicii Moldova. Peste 2000 de studenți își fac anual studii de calitate în România, mărind astfel potențialul Republicii Moldova, care, însă, nu este utilizat pe deplin de actuala guvernare. PLDM va schimba această situație, realizînd angajările în structurile guvernamentale, exclusiv, în baza principiului meritocrației.

În 2008 România a devenit partenerul comercial principal al Republicii Moldova, devansînd Federația Rusă. Cest lucru favorizează procesul de includere a economiei țării noastre în circuitul predictibil economic european. PLDM va asigura un climat favorabil al comerțului și schimburilor interumane cu România. PLDM va reveni la practica consultărilor directe și permanente în cadrul unor comisii comune pe subiecte de interes cu autoritățile române.

Experiența României în procesul de integrare europeană este de un real folos pentru țara noastră. PLDM va iniția un parteneriat strategic european cu Bucureștiul pentru integrarea RM în UE. Prin acest parteneriat Republica Moldova va putea prelua acquis-ului comunitar. Nu va mai fi nevoie de traducerea documentelor [peste 120 000 de pagini] în așa numita limba „moldovenească”, economisind sume enorme din bugetul Republicii Moldova.

PLDM va propune României semnarea unui Acord pentru un Parteneriat Strategic European, care să prevadă, printre altele, crearea unor structuri, comisii sau organisme interguvernamentale comune și permanente, care să asigure transferul de aquis de la România către Republica Moldova, pregătirea negociatorilor Republicii Moldova, treninguri, preluarea experienței din cadrul UE, asistență în alte domenii cum ar fi cel economic, energetic sau în domeniul protejării drepturilor cetățenilor Republicii Moldova și ai României aflați pese hotare.

În plan regional, PLDM va promova revenirea la dialogul trilateral dintre Republica Moldova, România și Ucraina, precum și dezvoltarea euroregiunilor, Dunărea de Jos, Prutul de Sus și Siret-Prut-Nistru. Neglijarea cooperării trilaterale de către guvernarea actuală a făcut imposibilă valorificarea unor importante fondurilor europene disponibile pentru dezvoltarea locală. PLDM, va asigura succesul acestor proiecte de dezvoltare cu asistența României și în cooperare cu Ucraina.

În contextul relațiilor în zonele de frontieră PLDM va asigura semnarea cît mai grabnică a convenției privind micul trafic la frontieră, document cadru important pentru stabilirea relațiilor europene de bună vecinătate în contextul UE.

- **Dezvoltarea unor relații de sprijin reciproc și bună vecinătate cu Ucraina**

Cooperarea cu Ucraina este importantă pentru Republica Moldova în plan regional și european. Criza energetică a demonstrat o dată în plus necesitatea unei relații bune cu Kievul oficial.

Dezvoltarea democratică, consolidarea stabilității în această țară, aderarea Ucrainei la Uniunea Europeană și NATO este în interesul național al Republicii Moldova. Este importantă susținerea Ucrainei pe calea integrării sale europene. Va fi instituit un mecanism de consultare cu autoritățile de la Kiev în vederea schimbului de experiență în procesul de integrare europeană.

Vor fi instituite și alte mecanisme de dialog cu Ucraina ce vor avea în sarcină rezolvarea chestiunilor ce țin de cooperarea transfrontalieră, mediul ambiant, dar și subiectele ce țin de proprietățile Republicii Moldova aflate în Ucraina. Republica Moldova va solicita implica Uniunea Europeană în soluționarea acestor chestiuni. Este importantă intensificarea dialogului cu autoritățile de la Kiev în vederea convergenței pozițiilor la subiectul soluționării transnistrene.

PLDM va asigura protejarea drepturilor minorității române, inclusiv a celor care se declară moldoveni, aflați pe teritoriul Ucrainei. Este necesară o bună coordonare a acțiunilor dintre autoritățile Republicii Moldova, ale României și ale Ucrainei în acest sens.

- **Promovarea unui parteneriat strategic cu Statele Unite ale Americii**

PLDM va acționa în vederea apropierii Republicii Moldova de SUA. Statele Unite ale Americii rămâne a fi hegemonul relațiilor internaționale și în același timp promotorul democrației. Această țară este un partener fidel al Republicii Moldova în soluționarea problemelor de securitate din regiunea transnistreană și a retragerii trupelor ruse din țara noastră.

SUA este unul din donatorii importanți ai Republicii Moldova, inclusiv în cazul autorităților centrale și locale, prin intermediul agențiilor sau a programelor speciale cum sînt USAID, Corporația Provocărilor Mileniului etc. Aportul SUA la dezvoltarea Republicii Moldova este impresionant. SUA este avocatul cel mai important al Republicii Moldova și în procesul de integrare europeană, această țară purtînd un dialog intens și productiv cu UE.

PLDM va intensifica dialogul cu Washington pentru crearea unei alianțe cu SUA pentru promovarea intereselor naționale ale Republicii Moldova în relațiile cu Federația Rusă și în procesul soluționării conflictului transnistrean.

O astfel de alianță nu este posibilă fără contribuția Republicii Moldova la securitatea internațională, care ne afectează în mod egal. PLDM pledează pentru participarea Republicii Moldova la acțiunile de asigurarea a securității internaționale alături de SUA. Problemele legate de terorismul internațional, proliferarea drogurilor din zonele de conflict internațional, al instabilității, cele ale securității energetice sînt pe agenda comună și coalizarea pe aceste subiecte, precum și pe ideea cooperării în promovarea unor idealuri democratice comune, vor forma bazele unei alianțe cu SUA. PLDM va insista asupra semnării unui acord de parteneriat strategic cu SUA.

- **Construirea relațiilor pragmatice cu Federația Rusă în baza respectului reciproc și a intereselor comune de colaborare**

Relația cu Federația Rusă, din perspectiva prezenței sale în Republica Moldova, nu poate fi neglijată. Ultimele evoluții ale comportamentului Federației Ruse pe arena internațională, dificultățile în ce privește implicarea Moscovei în procesul de soluționare a problemei transnistrene, impredictibilitatea sa în calitate de furnizor de gaze naturale, demonstrează că relația cu această țară trebuie construită în primul rînd în baza unor criterii foarte clare. PLDM consideră productivă menținerea unui dialog pragmatic cu Federația Rusă, avînd la bază respectarea intereselor naționale ale Republicii Moldova.

Relațiile cu această țară vor fi construite în baza respectului reciproc, a intereselor comune de colaborare, inclusiv în domeniul economic și energetic, fără a fi încălcate principiile de egalitate a actorilor de relații internaționale, suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova, precum și obiectivul primordial de integrare europeană și euro-atlantică a Republicii Moldova.

Pentru respectarea intereselor naționale urmează a fi stabilit un cadru clar și predictibil de dialog cu Moscova în problemele ce țin de evacuarea trupelor ruse, reglementarea diferendului transnistrean, furnizarea gazelor naturale etc. Dificultatea acestor subiecte este un argument în plus pentru stabilirea unui dialog de cooperare normală dintre țările noastre.

Reforme europene sau implementarea unor proiecte de reforme în domeniul sectorului de securitate împreună cu NATO, ce asistă UE în europenizarea țării noastre, nu pot servi drept subiecte de negocieri dintre Chișinău și Moscova. PLDM se va asigura că interesele naționale ale Republicii Moldova nu vor mai fi ostatecii unei politici de cedări unilaterale promovată de către guvernarea actuală în relația cu Federația Rusă. În același timp PLDM va evita o politică conflictuală cu Federația Rusă și va discuta într-o manieră pragmatică și constructivă toate subiectele de interes comun, astfel încît să promoveze o cooperare reciproc avantajoasă, lipsită

de influențe asupra intereselor naționale de integrare europeană și de soluționare a conflictului transnistrean.

- **Relațiile cu alte state**

Relațiile internaționale ale Republicii Moldova cu vecinii săi, cu SUA și cu Federația Rusă reprezintă una din prioritățile politicii externe ale PLDM. În același timp, pentru promovarea integrării europene a Republicii Moldova urmează a fi consolidate relațiile de ordin bilateral cu statele membre ale UE.

PLDM va promova relații speciale cu statele importante din cadrul UE, cum sînt Germania, Franța, Marea Britanie, Suedia, Italia. Relațiile cu aceste state, care au o pondere semnificativă în cadrul UE, sînt de o importanță deosebită în procesul de integrare europeană. În același timp, acestea sînt statele care pot asista Republica Moldova cu proiecte concrete în procesul integrării europene. Prioritar pentru Republica Moldova va fi deschiderea ambasadelor în toate capitalele statelor membre ale Uniunii Europene.

În același timp, relația Republicii Moldova în planul integrării europene cu membrii noi ai UE este de o importanță deosebită. Statele noi ale UE au o experiență extraordinară de tranziție, prin care trece și țara noastră, precum și o înțelegere bună în ce privește relația țării noastre cu Federația Rusă. În acest context, vom asigura o cooperare strînsă dintre Republica Moldova cu statele din fostul lagăr socialist, care ne sînt avocați naturali în procesul de integrare europeană. Parteneriatul estic lansat de către Polonia împreună cu Suedia este un exemplu elocvent în acest sens. Statele baltice, Lituania, Estonia, Letonia, precum și statele din Europa centrală, așa ca Ungaria sau Cehia și-au demonstrat atașamentul pentru promovarea integrării europene a țării noastre. PLDM va concentra o parte din eforturile diplomatice pentru asigurarea unei creșteri semnificative în cooperarea cu acestea, pentru a beneficia de experiența și susținerea în procesul de apropiere de Uniunea Europeană.

Relațiile Republicii Moldova cu alte state, ne-membre ale UE, dar membre ale ONU, se va concentra pe promovarea unor raporturi reciproc avantajoase. Cooperarea țării noastre cu state ca China, India sau Japonia va deține un loc important în cadrul relațiilor internaționale.

Rezultate așteptate

1. Acord de parteneriat strategic european cu România semnat.
2. Convenția privind micul trafic la frontieră cu România semnată.
3. Legislația europeană în limba română disponibilă și utilizată de către Republica Moldova
4. Relații cu Ucraina îmbunătățite.
5. Cooperarea trilaterală, inclusiv dezvoltarea euroregiunilor impulsionate.
6. Cadrul de parteneriat strategic cu Statele Unite ale Americii construit.
7. Relații pragmatice cu Federația Rusă în baza respectului reciproc și a intereselor comune de colaborare construite.
8. Relațiile cu statele fostului lagăr socialist, membre ale Uniunii Europene, consolidate.
9. Consolidarea relațiilor cu statele din fostul lagăr socialist membre ale Uniunii Europene, pentru a beneficia de sprijinul și experiența lor în procesul de integrare europeană.
10. Raporturi cu actori importanți pe plan internațional din punct de vedere economic și politic consolidate.

5.3 Cooperarea regională, în cadrul organizațiilor internaționale, diplomația parlamentară și guvernamentală

Descrierea situației actuale

Cooperarea Republicii Moldova în cadrul organizațiilor regionale s-a concentrat, în ultima vreme, aproape în exclusivitate asupra regiunii Balcanilor de vest, în speranța falsă a unei

integrării europene odată cu astfel de state cum este Croația sau Serbia. Lansarea ideii Parteneriatului Estic de către UE a eliminat aceste iluzii.

Concentrarea Republicii Moldova asupra cooperării în zona Balcanilor de vest va rămâne importantă pentru PLDM, pentru că oferă posibilități de conectare la rețele energetice europene, însă fără să vină în detrimentul relațiilor Republicii Moldova cu alte organizații regionale.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Consolidarea cooperării în cadrul GUAM.
2. Reconsiderarea poziției Republicii Moldova în cadrul CSI.
3. Creșterea prestației Republicii Moldova în cadrul OSCE și ONU.
4. Promovarea diplomației parlamentare și a diplomației guvernamentale.

Direcțiile de acțiune privind cooperarea cu Uniunea Europeană

• Consolidarea cooperării în cadrul GUAM

Cooperarea țării noastre în cadrul organizației GUAM a fost neglijată, nu doar din cauza concentrării excesive asupra Balcanilor de vest, dar și datorită faptului că aceasta a devenit ostatic al obiecțiilor Moscovei. GUAM nu este o organizație îndreptată împotriva cuiva. Scopul acesteia este să promoveze integrarea europeană a statelor sale membre, soluționarea problemelor energetice, a reformelor economice și democratice. Drept recunoaștere a aspirațiilor sale europene, statele GUAM au fost recent incluse în Parteneriatul Estic lansat de către UE. PLDM va revitaliza participarea Republicii Moldova în GUAM, astfel încât să promoveze valorile europene și a celor de dezvoltarea a țării în cadrul acestei organizații și, în același timp, a dezideratului de cooperare în vederea asigurării securității energetice și de altă natură a statelor membre ale GUAM.

• Reconsiderarea poziției Republicii Moldova în cadrul CSI

Prezența țării noastre în CSI pînă acum a fost contraproductivă. Această organizație a fost inutilă cînd Federația Rusă a impus embargouri la produsele agro-alimentare și vinicole din Republica Moldova și nu a asistat producătorii autohtoni, care au avut de suferit de pe urma acestor blocaje. Mai mult, inactivitatea sa în aceste circumstanțe demonstrează că organizația în cauză este subordonată intereselor geopolitice ale Rusiei și nu asigură beneficii sau garanții în domeniul securității economice.

De asemenea, participarea Georgiei în CSI nu a oprit Rusia în atacul său asupra acestui stat din Caucaz, care, în calitate de partener în CSI, ar fi trebuit să fie tratat ca prieten, sau cel puțin să nu fie atacat militar. Participarea Republicii Moldova și a Ucrainei în CSI nu a oprit Federația Rusă de la deconectarea statelor noastre de la rețeaua de gaze naturale în plină iarnă de două ori în ultimii trei ani.

Acordurile CSI vin în contradicție aquis-ul comunitar pe care Republica Moldova trebuie să le implementeze în procesul de integrare europeană.

PLDM va reexamina necesitatea participării noastre la CSI, pînă la denunțarea documentelor de aderare a Republicii Moldova la această organizație și va întreprinde acțiuni în favoarea dezvoltării relațiilor comerciale în bază bilaterală cu țările din regiune.

• Creșterea prestației Republicii Moldova în cadrul OSCE și ONU

OSCE a avut un rol de jucat în procesul de soluționare a conflictului transnistrean, a respectării Tratatelor internaționale în domeniul armamentelor. Rolul său, așa cum demonstrează evenimentele din Republica Moldova, Georgia sau Ucraina, în cel de asigurare a securității în spațiul european, descrește. Vom susține procesul de reformare și eficientizare a instituțiilor din

sistemul OSCE și ONU. În același timp vom căuta alte căi, mai eficiente, de asigurare a securității Republicii Moldova, prin intermediul unui parteneriat euro-atlantic.

- **Promovarea diplomației parlamentare**

PLDM consideră relațiile interparlamentare drept unul din procesele de promovare și respectare a intereselor naționale ale Republicii Moldova. PLDM are cadre calificate care vor participa în procesele de cooperare inter-parlamentare internaționale, fie în cadrul Delegațiilor Parlamentare în cadrul Adunărilor generale ale Consiliului Europei, ale NATO, sau altor organizații internaționale, precum și în grupurile de colaborare bilaterală cu Parlamentele altor state.

În același timp vom asigura implicarea parlamentarilor PLDM în procesele de cooperare strânsă cu Guvernul, în vederea promovării prevederilor programului de guvernare în domeniul politicii externe și interne.

Vom aduce aportul la profesionalizarea corpului de ambasadori ai Republicii Moldova prin adoptarea practicii europene și internaționale de audiere și examinare a acestora la capitolele ce țin de postul său și limbile de referință, drept condiție pentru numirea lor în post. În acest context se impune modificarea legii serviciului diplomatic în corespundere cu rigorile europene.

- **Promovarea diplomației guvernamentale**

PLDM va întreprinde acțiuni în vederea reformării sistemului diplomatic actual. În primul rând va avea loc restructurarea Ministerului Afacerilor Externe și al integrării europene. Va fi efectuată o reevaluare a posturilor actuale în vederea organizării unei structuri eficiente, conforme scopurilor primare ale Republicii Moldova pe plan internațional și intern. Toate posturile din cadrul MAEIE vor fi ocupate pe bază de concurs deschis, postul fiind adjudecat în conformitate cu principiul meritocrației. Pe același criteriu se va produce promovarea în funcții.

Va urma o creștere a capacității instituționale a MAEIE, prin treninguri, în particular în statele membre ale UE. Instruirea personalului va constitui o prioritate imediată a PLDM, în vederea pregătirii cât mai eficiente a negociatorilor noului Acord dintre UE și Republica Moldova.

PLDM va institui, în domeniul politicii externe și al integrării europene mecanisme de cooperare între MAEIE și alte ministere, precum și cu societatea civilă în scopul implementării cât mai eficiente și într-o manieră deschisă și democratică a unei coordonări ai acțiunilor de politică externă și a reformelor de integrare europeană.

Rezultate așteptate

1. Cooperare consolidată în cadrul GUAM.
2. Necesitatea participării noastre la CSI reexaminată.
3. Corp profesionalizat de ambasadori.
4. Sistem diplomatic reformat, transparență asigurată la ocuparea posturilor din cadrul Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene.
5. Capacitate instituțională sporită a MAEIE, personal diplomatic instruit adecvat.
6. Grad sporit de cooperare cu societatea civilă în procesul elaborării și implementării politicilor.

5.4. Protejarea intereselor cetățenilor Republicii Moldova aflați peste hotarele țării și diplomația economică

Descrierea situației actuale

Republica Moldova nu are alte resurse naturale decât oamenii săi, crescuți și educați în țara noastră. Mulți din ei și-au adus contribuția la economia națională atâta timp cât au lucrat în

Republica Moldova. Condițiile economice sub guvernarea comunistă nu le-au permis cetățenilor noștri să-și asigure minimul necesar pentru o viață decentă. Numărul cetățenilor Republicii Moldova plecați în străinătate a crescut considerabil pe parcursul ultimilor ani, datorită emigrației economice, în particular în statele Uniunii Europene. Indiferent de faptul că nu locuiesc în țară, contribuția lor la economia țării rămâne a fi una mare. Remitențele lor ajută unei bune părți ai populației să supraviețuiască, iar economia țării beneficiază de pe urma taxării indirecte a acestor bani. Pe de altă parte, cetățenii noștri nu sînt protejați în țările în care muncesc, iar serviciile consulare acordate acestor cetățeni sînt sub orice critică. În situația creată se impun demersuri hotărâte și urgente pentru protejarea cetățenilor Republicii Moldova aflați peste hotare, inclusiv legalizarea acestora în țările în care lucrează.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Extinderea rețelei consulare și profesionalizarea angajaților acesteia.
2. Protejarea muncitorilor din RM aflați la lucru în străinătate.
3. Utilizarea diplomației economice pentru atragerea investițiilor directe străine și promovarea exporturilor din Republica Moldova

Direcțiile de acțiune privind protejarea intereselor cetățenilor aflați peste hotarele țării și diplomația economică

- **Asigurarea unui serviciu consular de calitate pentru cetățenii Republicii Moldova aflați peste hotare.**

PLDM recunoaște contribuția a cetățitorilor aflați peste hotare la dezvoltarea țării și va acționa ca să protejeze această parte a populației aflată peste hotare. Vom institui un serviciu consular de calitate eficient, în interesul acestor cetățeni. De asemenea, vom simplifica procedurile consulare și vom reduce birocrăția.

În același timp, vom examina experiența implementării sistemului de vot electronic, la distanță, pentru ca această parte activă a populației să participe la alegerile din Republica Moldova, în calitatea lor de cetățeni egali ai țării noastre.

Odată cu cei aflați peste hotarele statului la muncă, crește și numărul călătorilor din Republica Moldova în diverse colțuri ale lumii. Pe toată perioada funcționării serviciilor consulare, au fost atestate situații în care cetățenii țării, fie aflați la muncă, sau în călătorii, au fost afectați de calamități în țările în care se aflau, sau s-au regăsit în zone unde au izbucnit conflicte. În asemenea condiții de crize se cer acțiuni hotărâte, care pot solicita eforturi susținute, inclusiv financiar. PLDM va acționa în vederea asigurării adecvate a unei rezerve speciale pentru situații de criză, pentru ajutorarea cetățenilor.

- **Acțiuni în vederea legalizării muncitorilor din RM aflați la lucru în străinătate.**

PLDM va continua cooperarea cu Uniunea Europeană în vederea implementării Parteneriatului de Mobilitate cu Republica Moldova. Vom negocia cu Uniunea Europeană și abolirea vizelor pentru cetățenii moldoveni pentru 3 luni în spațiul Schengen.

Vom intensifica dialogurile bilaterale cu statele unde se află comunități importante de cetățeni ai Republicii Moldova, în vederea găsirii unor soluții pentru legalizarea acestora. Vom conlucra cu autoritățile UE în vederea implementării criteriilor pentru intrarea Republicii Moldova în spațiul Schengen.

- **Extinderea rețelei consulare și profesionalizarea angajaților acesteia.**

Rețeaua actuală a oficiilor consulare necesită o suplینire de cadre astfel încât să fie evitat situații în care postul de ofițer consular să fie comasat cu alte posturi, iar un consul să primească peste 100 de cereri pe zi, ceea ce reduce din eficiență, mărește timpul soluționării problemelor

cetățenilor și încurajează incorectitudine și eventual corupție. Vom reduce taxele consulare percepute cetățenilor moldoveni în străinătate.

De asemenea vom examina posibilitățile de extindere a rețelei noastre consulare în statele europene importante unde încă nu avem o prezență consulară suficientă.

Pentru a crea un serviciu consular eficient vom utiliza experiența statelor Uniunii Europene privind funcționarea sistemului consular. Vom instrui angajații consulari în statele UE. Odată cu restructurarea MAEIE va fi efectuată și restructurarea serviciului consular, conform profesionalismului și principiului angajării și plasării în posturi în dependență de nivelul de pregătire a candidatului la postul de ofițer consular.

- **În perioada de criză - acțiuni pentru atragerii investițiilor directe străine.**

Pe parcursul unei crize globale este important pentru Republica Moldova să asigure atragerea investițiilor directe străine (IDS). Există trei precondiții principale pentru asemenea investiții, una dintre care este de plan intern, pe când celelalte două au conotații interne și externe. PLDM se va concentra în plan intern pe aprobarea unui cadru legislativ liberal, care ar încuraja IDS. În ce privește conexiunea dintre factorul intern cu cel extern, vom întreprinde acțiuni pentru asigurarea celei de-a doua precondiții stipulate de Uniunea Europeană – crearea unui climat favorabil și previzibil pentru dezvoltarea businessului și IDS, conform Criteriilor de la Copenhaga ale UE. PLDM va crea un cadru prin care va încuraja businessul autohton să se lanseze într-un comerț avantajos cu statele UE și ale lumii.

- **Promovarea exporturilor de către firmele din Republica Moldova. Elaborarea unor politici comune cu businessul autohton în acest sens.**

În vederea promovării exporturilor cu statele UE și ale lumii guvernarea PLDM va conlucra cu mediul de afaceri autohton, în vederea creării unui parteneriat pentru promovarea exporturilor. Vom conlucra cu producătorii în așa mod încât să promovăm exporturile de calitate din Republica Moldova, să propagăm pe larg și să utilizăm din plin Preferințele autonome de comerț oferite de către UE.

Vom utiliza canalele și expertiza guvernamentale existente pentru a facilita contactele pe piețele noi, precum și pentru firmele străine, pe care le vom interesa să investească într-o Moldova stabilă și democratică. În acest sens vom utiliza atât mecanismele de contacte directe, cât și diplomația economică prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe, în cadrul căruia guvernările anterioare nu au reușit să dezvolte un serviciu economic productiv. În același timp, vom continua să dezvoltăm relațiile pe piețele deja existente.

Rezultate așteptate

1. Serviciu consular profesionist și eficient creat.
2. Acorduri de protejare a cetățenilor moldoveni aflați peste hotare semnate.
3. Climat favorabil pentru atragerea investițiilor străine directe.
4. Parteneriat cu mediul de afaceri pentru promovarea exporturilor creat.
5. Preferințele autonome de comerț oferite de către UE valorificate plenar de către exportatorii moldoveni.
6. Serviciu funcțional de promovare a diplomației economice creat în cadrul Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene.

Capitolul 6. Sistemul de securitate și apărare

Descrierea situației actuale

Parteneriatul euro-atlantice a asistat Republica Moldova în întărirea securității sale din 1991 și 1994 pînă acum. Moldova este membru al Consiliului Parteneriatului Euro-Atlantic și al Parteneriatului pentru Pace. El a pregătit armata națională pentru participarea în operațiuni internaționale de menținere a păcii. Securitatea țării noastre nu poate fi divizată de cea regională sau internațională. În perioada globalizării nu mai trăim într-un vacuum, sîntem conectați și toate riscurile care afectează Europa și statele democratice, vor afecta și țara noastră. Avem nevoie, deci, de parteneriate care să ne întărească securitatea.

Una dintre provocările majore la adresa securității țării noastre este asigurarea securității energetice. PLDM va acționa, în planul politici externe și securității energetice, astfel încît să diversifice sursele de aprovizionare cu gaze naturale, prin aderarea la proiectul Nabucco, precum și la alte proiecte aflate pe agenda UE. Acesta fiind un proiect pentru un termen mediu și lung, PLDM va acționa imediat pentru a asigura depozitarea temporară a unor rezerve strategice de gaze naturale în Ucraina și/sau România.

Obiective asumate de către PLDM

1. Profesionalizarea Armatei Naționale și a altor unități militarizate.
2. Reformarea Serviciului de Informații și Securitate în vederea asigurării corespunderii activităților acestei instituții normelor europene.
3. Consolidarea parteneriatului Moldova – NATO.
4. Asigurarea securității energetice a țării.

Direcțiile de acțiune privind sistemul de securitate și apărare

- **Securitatea statului întărită prin parteneriate euro-atlantice**

PLDM va asigura participarea mai activă a Republicii Moldova în Parteneriatul pentru Pace și realizarea Planului Individual al Parteneriatului. Participarea în programele PpP va permite ridicarea profesionalismul componentelor tuturor ramurilor sectorului de securitate ale țării.

Pentru întărirea securității prin parteneriate euro-atlantice Republica Moldova va participa la operațiunile internaționale de menținere a păcii sub egida SUA, UE și ONU. Actualmente operațiunile de menținere a păcii conțin componente militare, de poliție, judecătorești, civili. O participare la operațiuni de pace este importantă integrarea europeană și pentru viitorul relațiilor țării în plan internațional, inclusiv pentru parteneriatele financiare sau politice ale Republicii Moldova.

PLDM va acționa pentru a asigura o astfel de participare la operațiunile Uniunii Europene, care ne va apropia categoric de UE și ne va permite intrarea în procesul de decizie a acestei organizații. Participarea în operațiunile de menținere a păcii sub egida PESC vor asigura o integrare europeană mai rapidă a țării noastre. Însă atît pentru cetățenii noștri, cît și pentru participarea la promovarea unei politici externe active, avem nevoie de o, care să corespundă normelor europene.

Implementarea normelor europene în domeniul securității presupun reformarea Armatei, Poliției, sistemului judiciar, serviciilor speciale. Reformele sectorului de securitate sînt stipulate într-un document internațional – IPAP (RM-NATO). Alianța își coordonează activitățile sale cu Uniunea Europeană și raportează asupra mersului implementării reformelor în Moldova. IPAP a

fost adoptat de către Republica Moldova în calitate de Plan complementar Planului de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană. Integrarea europeană nu se poate produce fără implementarea reformelor în sectorul de securitate, fără NATO.

NATO este unica organizație care are expertiză în acest domeniu și fondurile necesare pentru a asista țara noastră în procesul de reforme. Până acum asistența internațională militară ne-a venit din partea statelor NATO. Tot Alianța Nord-Atlantică asigură Uniunea Europeană cu forțe militare și sub egida Politicii Europene de Securitate și Apărare. Intrarea noastră în UE este strâns legată de NATO.

Pentru integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană, PLDM va insista asupra schimbării opțiunii de securitate a țării noastre și mișcarea graduală spre NATO.

- **Consolidarea parteneriatului Moldova – Alianța Nord-Atlantică în perspectiva aderării**

PLDM va consolida parteneriatul Moldova – NATO prin implementarea IPAP și reformării sistemelor de securitate naționale. Vom întreprinde următoarele acțiuni în vederea asigurării unui sistem european de apărare și securitate:

Vom revizui Concepția securității naționale, formulând un singur document care să corespundă riscurilor reale la adresa securității Republicii Moldova. Vom acționa ferm în vederea reformării:

- sistemului judiciar din Republica Moldova;
- instituțiilor audiovizualului pentru asigurarea securității informaționale a țării și pentru informarea obiectivă, respectarea pluralismului politic și a dreptului la libera exprimare;
- sistemului de securitate, serviciile speciale nu vor fi utilizate în calitate de poliție politică, așa cum se întâmplă acum în Republica Moldova și în regimuri totalitare;
- Serviciului de Informații și Securitate cu asistența Biroului de securitate al NATO. O astfel de reformă a fost deja efectuată de către Birou în alte state partenere, ne-membre ale Alianței și a asigurat corespunderea activităților unor servicii precum SIS cu normelor europene;
- Armatei naționale, poliției, forțelor de carabinieri, grăniceri, a altor servicii purtători de arme, în vederea modernizării și eficientizării. Armata Națională va fi trecută pe bază de unități profesionale.

- **Securitate energetică sporită**

PLDM va acționa în vederea diminuării utilizării gazului în favoarea energiei electrice. Vom întreprinde acțiuni concrete în vederea asigurării unor rezerve naționale suficiente de alte combustibile, așa cum este cărbunele și păcura și vom încuraja investițiile în proiectele de generare a energiei electrice în Republica Moldova.

Vom evita creșterea dependenței de energia electrică furnizată de către Centrala de la Cuciurgan. Aceasta aparține Concernului rus RAO EES și funcționează pe gaze livrate regiunii transnistrene, stimulând dependența unilaterală energetică față de Rusia și acumularea de noi datorii la gaze de către regiunea transnistreană, care ulterior pot fi atribuite de către Rusia Republicii Moldova, așa cum au arătat deciziile din 2008 a unui tribunal din Moscova.

În final, vom negocia cu Gazprom astfel încât viitoarele contracte să expire vara.

Pe direcția vestică, de asemenea vom asigura conectarea noastră la rețeaua de gazoduct din România, pentru a evita eventuale embargouri aplicate pe criterii politice Republicii Moldova.

În același timp vom negocia cu România în ce privește participarea Republicii Moldova la construcția unităților 3 și 4 de la Centrala atomică de la Cernavodă și, eventual, la alte proiecte în domeniul energiei atomice din această țară, partener strategic european al Republicii Moldova.

PLDM va asigura integrarea Republicii Moldova în piețele regionale de energie, cum este Comunitatea Energetică Europeană (Energy Community Treaty - ECT), precum și integrarea sectorului energetic al Moldovei în UCTE (Union for the Coordination of Transmission of

Electricity). Vom depune eforturi pentru a împlini criteriile de aderare și astfel, vom energiza negocierile privind aderarea țării noastre la Tratatul comunității energetice.

Pe lângă acțiunile menționate PLDM se va ralia și va purcede la implementarea pas cu pas a politicii energetice Europene, în particular în ce privește politica de eficiență energetică, care prevede creșterea utilizării energiei regenerabile, biocombustibililor și reducerea ponderii energiei primare. În același timp, această politică va fi implementată, ținând cont de necesitatea de a asigura echilibrul pentru dezvoltarea industriilor din Republica Moldova, pe o piață integrată europeană.

Rezultate așteptate

1. Parteneriatul Republica Moldova – NATO consolidat.
2. Serviciile speciale reformate în conformitate cu normele europene.
3. Armata Națională formată din unități profesionale, pe bază de contract.
4. Surse de aprovizionare cu energie a Republicii Moldova diversificate.
5. Sistemul energetic al Republicii Moldova integrat în sistemul energetic european.
6. Securitatea energetică a Republicii Moldova asigurată.

Capitolul 7. Reintegrarea țării

Existența conflictului transnistrean este cea mai serioasă frână în calea dezvoltării Republicii Moldova. Incoerența și arbitrariul, ce au caracterizat acțiunile autorităților de la Chișinău în procesul de soluționare a diferendului, au prejudiciat grav imaginea și interesele naționale ale țării noastre.

Guvernarea actuală, a permis liderilor de la Tiraspol să opereze nestingherit împotriva suveranității și integrității teritoriale ale Republicii Moldova. Comuniștii au abandonat de facto formatul internațional de negocieri 5+2, din care fac parte OSCE, Ucraina, Federația Rusă, SUA, Uniunea Europeană, Republica Moldova, autoritățile separatiste de la Tiraspol, preferînd, din considerente electorale, formatul 2+1, în care Republica Moldova va rămîne singură în fața Federației Ruse și a Tiraspolului.

Totodată, formatul actual de negocieri 5+2 nu este pe deplin adecvat. De la apariția sa pînă în prezent acesta nu a produs rezultate tangibile. PLDM va acționa în vederea schimbării radicale a formatului de negocieri.

7.1. Utilizarea dreptului internațional pentru eliberarea teritoriilor temporar ocupate din stînga Nistrului

Descrierea situației actuale

Dreptul internațional susține Republica Moldova în soluționarea conflictului transnistrean.

PLDM pledează pentru aplicarea normelor dreptului internațional în raport cu problema transnistreană, care sînt explicite în ce privește imposibilitatea revendicării dreptului la autodeterminare, deoarece secesioniștii nu sînt un popor, iar Republica Moldova nu a violat drepturile omului în regiunea respectivă. Mai mult decît atît, acapararea forțată a teritoriului, cu asistența părții-terțe, obiecțiile autorităților Republicii Moldova și lipsa continuă a independenței regiunii conduc la norma juridică de ne-recunoaștere.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Utilizarea instrumentelor juridice internaționale în contextul reglementării conflictului moldo-rus.
2. Asigurarea retragerii imediate și necondiționate a munițiilor și trupelor Federației Ruse de pe teritoriul Republicii Moldova.
3. Transformarea misiunii militare tripartite de menținere a păcii în una internațională civilă.

Direcțiile de acțiune privind eliberarea teritoriilor temporar ocupate

- **Utilizarea instrumentelor juridice internaționale în contextul reglementării conflictului moldo-rus**

PLDM pledează și pentru utilizarea instrumentelor juridice internaționale în contextul reglementării conflictului moldo-rus, cum ar fi hotărîrea Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO) în cazul Ilașcu și alții împotriva Moldovei și Rusiei, Tratatul FACE adaptat și alte documente.

Cazul Ilașcu și alții împotriva Moldovei și Rusiei este important deoarece Curtea a determinat că Rusia exercită ”jurisdicție” asupra ”Republicii Moldovenești Nistrene” separatiste, unde trupele ruse își mențin prezența de la declararea independenței în 1991 de către Moldova,

responsabilitatea fiind extinsă asupra acțiunilor administrației locale care supraviețuiește grație suportului său. Curtea, de asemenea, a menționat că Federația Rusă a susținut autoritățile separatiste prin declarațiile sale politice, că personalul său militar a participat la lupte și că a continuat să ofere suport militar, politic și economic după acordul privind încetarea focului.

Un alt instrument juridic și politico-militar totodată este Tratatul FACE adaptat în 1999 în cadrul Summit-ului OSCE de la Istanbul, unde a fost consolidată obligativitatea acordului statului-gazdă pentru amplasările temporare și au fost obținuți termenii de retragere a echipamentelor și trupelor pînă la sfîrșitul anului 2001.

Guvernarea actuală a avut la îndemînă cîteva documente importante privind reglementarea transnistreană, printre care strategia „3D” (Demilitarizarea regiunii, Decriminalizarea și Democratizarea ei) și studiul baroului de avocați din New York.

Aceste documente asigură un fundament serios pentru soluționarea transnistreană în baza dreptului internațional, cu ajutorul unei strategii bazate pe normele europene și internaționale, inclusiv bazate pe respectarea suveranității și integrității teritoriale ale Republicii Moldova. PLDM va prelua aceste documente în calitate de documente de bază pentru soluționarea conflictului transnistrean.

- **Asigurarea retragerii imediate și necondiționate a munițiilor și trupelor Federației Ruse de pe teritoriul Republicii Moldova**

PLDM consideră că Federația Rusă trebuie să-și retragă imediat și necondiționat trupele din contingentul său, echipamentele și stocurile de muniții, dar și trupele para-militare ale așa zisei R.M.N., create cu susținerea și dotarea Armatei a 14-ea. Prevederile dreptului internațional, inclusiv acordul statului-gazdă, la general, și Deciziile Summit-ului OSCE la Istanbul 1999, în particular, oferă Federației Ruse cadrul necesar și ocazia să demonstreze faptul că respectă suveranitatea și integritatea Republicii Moldova.

PLDM este convins că retragerea trupelor, echipamentelor și munițiilor ruse din Republica Moldova vor contribui decisiv la soluționarea conflictului transnistrean.

- **Transformarea misiunii militare tripartite de menținere a păcii în una internațională civilă**

PLDM consideră că orice cadru de reglementare a conflictului moldo-rus trebuie să excludă părțile la conflict în ce privește eforturile de mediere și pacificare. Acordul de încetare a focului din iulie 1992 a fost semnat de către Republica Moldova și Federația Rusă, fapt ce arată elocvent cine sînt părțile la conflict. PLDM pledează pentru logica standardelor internaționale în acest domeniu.

Trupele ruse staționate în Estul Republicii Moldova au servit drept scut pentru autoritățile transnistrene și acest proces continue prin așa-numita operațiune de menținere a păcii. Această operațiune nu corespunde normelor și criteriilor internaționale. Din aceste considerente PLDM va cere transformarea operațiunii militare tripartite de menținere a păcii în una internațională civilă. În acest sens, vor fi utilizate studii internaționale de fezabilitate, bazate pe precedentul și dreptul internațional, privind o eventuală operațiune internațională de menținere a păcii sub egida Uniunii Europene. În paralel, este necesară susținerea unui dialog activ cu SUA pe marginea negocierilor pe care aceasta le poartă cu Federația Rusă privind Tratatului FACE.

Rezultate așteptate

1. Reglementarea transnistreană va avea o bază temeinică, formată pe prevederile dreptului internațional.
2. Retragera pînă în 2013 a munițiilor, echipamentelor și trupelor militare ruse de pe teritoriul Republicii Moldova.
3. Transformarea actualei misiuni militare tripartite de pacificare în una civilă sub egida Uniunii Europene, bazată pe prevederile dreptului internațional pînă în 2010.

7.2. Guvernul este responsabil de apărarea drepturilor ale cetățenilor de pe malul stîng al Nistrului

Descrierea situației actuale

PLDM are deplina convingere că oamenii de pe malul stîng al rîului Nistru s-au pomenit într-o situație dificilă și inacceptabilă sub aspectul asigurării drepturilor omului și a unui nivel minim de bunăstare.

Dacă un stat recunoscut internațional, cum este Republica Moldova, poate fi impus să respecte demnitatea umană în urma presiunii organismelor internaționale, oamenii din stînga Nistrului nu au nici cel puțin această posibilitate. Aceasta deoarece controlul asupra regiunii îl deține o grupare criminală, instalată cu forța de către Federația Rusă și care se menține în continuare grație susținerii politice, economice și armate a Moscovei.

Chiar în aceste condiții adverse, există un număr impunător de oameni din raioanele de est care au optat pentru cetățenia moldovenească și țin de datoria morală a statului să-i ajute prin diferite politici publice.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor din raioanele de Est ale Republicii Moldova;
2. Asigurarea accesului la studii în limba română pentru copii din localitățile din stînga Nistrului.

Direcțiile de acțiune privind apărarea drepturilor cetățenilor de pe malul stîng al Nistrului

- **Apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor din raioanele de Est ale Republicii Moldova**

PLDM va depune eforturi pentru a atrage Uniunea Europeană, SUA și actorii societăți civile în procesul de promovare și respectare a drepturilor omului în raioanele de est ale Republicii Moldova.

Vom utiliza practica anterioară CEDO, cum a fost în cazul grupului Ilașcu, pentru a determina clar responsabilitatea și responsabilitățile liderilor de la Tiraspol în fața legislației Republicii Moldova și a dreptului internațional.

- **Asigurarea accesului la studii în limba română pentru copii din localitățile din stînga Nistrului**

PLDM va utiliza toate pîrghiile pentru a asigura buna funcționare a școlilor de limbă română din stînga Nistrului. Vom consolida baza tehnico-materială și didactică a școlilor, iar sistemul de retribuire a muncii va fi unul preferențial. Vom pregăti reciclarea cadrelor din regiune pentru a asigura convergența criteriilor UE de la Bologna.

Cu asistența organismelor internaționale vom asigura retrocedarea sediilor școlilor ocupate cu forța de către autoritățile separatiste.

Rezultate așteptate

1. Vor fi aplicate programe și politici, cu acoperire financiară de la buget, orientate spre asigurarea drepturilor cetățenilor din stînga Nistrului.
2. Vor fi create condițiile necesare pentru accesul la studii de calitate în limba română a copiilor din localitățile din stînga Nistrului.

7.3. Implicarea Uniunii Europene în administrarea raioanelor de est

PLDM s-a pronunțat în favoarea implicării UE în gestionarea militară și administrativă a regiunii transnistrene.

PLDM va acționa diferit de guvernarea actuală, care nu utilizează eficient contactele sale cu UE și SUA. Vom depune eforturi pentru a asigura ca o presiune internațională a aliaților Republicii Moldova să fie exercitată și să producă rezultate palpabile în soluționarea transnistreană. Pentru aceasta va fi nevoie să intrăm în parteneriate de securitate cu SUA și să promovăm intens procesul de integrare europeană, care nu poate deveni ostateca conflictului transnistrean. Vom depune eforturi pentru implicarea mai activă a UE și în consecință a forțelor europene, oferite de NATO, în soluționarea transnistreană. După asigurarea unei uniuni de poziții cu SUA, UE și eventual cu implicare României, acești actori, împreună, vor fi capabili să influențeze Federația Rusă. În cadrul acestui format 4+1, ne vom așeza, împreună cu aliații noștri democrați occidentali, la masa de negocieri cu autoritățile de la Moscova.

Este cunoscut faptul că Uniunea Europeană, ca și majoritatea statelor democratice occidentale doresc soluționarea conflictului transnistrean, care periclitează securitatea regională, la hotarele UE și NATO. Până la transformarea formatului de soluționare transnistreană vom negocia cu Uniunea Europeană în vederea utilizării contactelor sale cu Federația Rusă, cu scopul promovării intereselor europene de soluționare a conflictului transnistrean. Vom cere de la UE ca această temă să fie discutată în cadrul dialogului cu Rusia. UE de asemenea ar putea să-și utilizeze influența pozitivă asupra Ucrainei, în cadrul unor consultări pe subiecte transnistrene, similare celor care au dus la instituirea EUBAM, în formatul UE-RM-Ucraina.

Experiența EUBAM trebuie dezvoltată, astfel încât acest organism să fie transformat în operațiunea de menținere a păcii civilă sub egida UE. Vom sugera, de asemenea, UE să-și utilizeze în acest sens experiența acumulată în Bosnia, Macedonia și Kosovo.

Rezultatul acestor eforturi va fi instaurarea unei Administrații Civile Internaționale sub egida UE, sau eventual sub egida formatului internațional în care să fie implicați .

7.4. Edificarea unei țări integre în baza unei cetățenii inclusive și a bunăstării pentru toți locuitorii

Dezvoltarea Republicii Moldova în baza unui naționalism pe criterii etnice, sau inventarea unor națiuni noi, promovării moldovenismului primitiv și agresiv, nu au dus la un succes în țara noastră. Este nevoie să trecem la edificarea țării în baza unor criterii democratice liberale, prin acceptarea tuturor locuitorilor țării în primul rând în calitate de cetățeni ai Republicii Moldova, indiferent de etnia. În același timp, afilierea etnică va rămâne un garant al libertăților fundamentale ale omului, conform criteriilor Consiliului Europei și ONU, și va fi expresia unei alegeri libere și manifestări individuale. Într-o țară în care criteriile europene, drepturile fundamentale ale omului se vor îmbina armonios cu bunăstarea populației, într-un mediu asigurat de securitate sub umbrela NATO și UE, vom putea atinge dezideratul nostru de stat integru și prosper.

PLDM, conștient de faptul că integrarea minorităților naționale în societate este o precondiție necesară pentru stabilitatea și dezvoltarea armonioasă a societății moldovenești, va elabora o Concepție Națională cu privire la integrarea minorităților naționale în viața socială, culturală și politică a Republicii Moldova. Vor fi elaborate programe educaționale ce vor conduce la utilizarea mai largă și ridicarea rolului limbii române în societate.

Capitolul 8. Dezvoltare locală și regională echilibrată

Implementarea politicilor publice de dezvoltare locală și regională eficiente, orientate spre necesitățile populației din regiunile de dezvoltare, creșterea economică și reducerea dezechilibrelor, micșorarea nivelului de sărăcie în regiuni, intensificarea cooperării transfrontaliere vor asigura condițiile de lansare către 2010 a negocierilor cu Uniunea Europeană privind atribuirea statutului Republicii Moldova ca țară în curs de aderare la UE.

8.1 Renașterea satelor

Descrierea situației actuale

Sărăcia în Moldova are „fața rurală”. Politica de stat de consolidare a terenurilor agricole a stimulat exodul populației din mediul rural. În agricultură, din 700 mii de angajați în 2001, au rămas numai 300 mii în 2006. Din 400 mii de persoane care au plecat din agricultura, 200 mii au migrat peste hotare, iar alte 100 mii au renunțat la angajarea în câmpul muncii, o mare parte din aceștia fiind asigurați cu surse financiare de peste hotare. În anul 2007, salariul mediu lunar al unui lucrător din agricultură, economia vînatului și silvicultură a constituit 1098,6 lei, în condițiile cînd minimul de existență, mediu lunar pe o persoană constituia 1099,4 lei.

Politicile guvernamentale ce urmăreau reducerea sărăciei la sate n-au atins rezultatele scontate. Programul „Satul moldovenesc” ce-și propunea să impulsioneze dezvoltarea sectorului privat prin proiecte investiționale intensive, dezvoltarea unei agriculturi eficiente, care să asigure producerea unor mărfuri de înaltă valoare adăugată și refacerea infrastructurii rurale, s-a prăbușit la fel de zgomotos după cum a fost lansat. Timpul a arătat că acest program nu a fost altceva decît o ordinară lozincă electorală a comuniștilor. Datele ultimului Barometru de Opinie Publică, din octombrie 2008, reflectă că cca. 85% de persoane din mediul rural nu sînt mulțumite de politica guvernării în domeniul dezvoltării rurale, sub diferite aspecte (șomaj, salarizare, agricultură).

Bugetele locale austere nu pot menține starea normală a infrastructurii rurale, de aceea ea se află într-o stare precară, afectînd calitatea vieții în sate și reducînd oportunitățile pentru dezvoltarea activităților economice. Majoritatea satelor sînt economic defavorizate, neatractive pentru lansarea afacerilor și deschiderii de noi locuri de muncă, fiind necesară perfecționarea politicilor în domeniu și creării cadrului instituțional-financiar adecvat pentru asigurarea bunăstării în zonele rurale și stopării fenomenelor migraționiste.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice din zonele rurale și creșterea gradului de ocupare prin dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, crearea locurilor de muncă și îmbunătățirea calității vieții din mediul rural.
2. Combaterea sărăciei în mediul rural, asigurarea accesului populației rurale la un loc de muncă, studii și servicii medicale.
3. Stoparea exodului populației din mediul rural și crearea de condiții pentru revenirea, stabilirea și ocuparea în câmpul muncii a persoanelor plecate la muncă peste hotarele țării.

Acțiunile întreprinse de către PLDM pentru realizarea obiectivelor

PLDM va promova implementarea unei *politici integre a managementului spațiului rural*.

O altă prioritate a PLDM se referă la *dezvoltarea infrastructurii agricole și rurale*, contribuind la stabilizarea activității fermierilor, reducerii importurilor de produse agricole, creșterea calității vieții prin realizarea următoarelor acțiuni:

- crearea a minim 3 centre moderne (în partea de nord, centru și sud a țării) de standardizare a producției agricole și alimentare;
- modernizarea serviciilor de informare și consultanță în agricultură, cu crearea centrelor informaționale de protecție a plantelor și solurilor;
- dezvoltarea centrelor de consultanță agricolă în calitate de unități în serviciul țăranilor prin dezvoltarea lor ca mărime și prin extinderea atribuțiilor lor;
- promovarea organizării profesional-sindicale și cooperatiste a gospodăriilor țărănești, pentru susținerea și promovarea intereselor acestora;
- elaborarea Programului național de dezvoltare a infrastructurii rurale, care va include: modernizarea infrastructurii sociale (școli, grădinițe, spitale); construcția și reparația drumurilor din spațiul rural; modernizarea sistemelor de apeduct și canalizare; renovarea sistemelor de salubritate; modernizarea rețelei de telecomunicații; construcția de gazoducte în dependență de potențialul și perspectiva de dezvoltare a satului. Resursele necesare pentru realizarea acestui program (minim 300 mln. lei anual) vor fi formate din mijloacele bugetului de stat, fondului național de dezvoltare regională, granturi, împrumuturi externe.

PLDM va realiza *parteneriatul* dintre fermieri, bănci, societăți de asigurări și instituțiile statului. Pentru aceasta vom sprijini:

- susținerea financiară a creditării rurale pe termen lung printr-un sistem funcțional de garantare a creditelor pentru țărani, cu o perioadă de 2 ani de grație pentru rambursarea creditelor;
- dezvoltarea asigurărilor agricole pentru cazuri de calamități sau alte fenomene de forță majoră.

PLDM va sprijini *diversificarea activităților economice din spațiul rural* prin realizarea următoarelor acțiuni:

- organizarea și asigurarea funcționalității și stabilității piețelor agricole (burse de mărfuri, intervenții de piață, consilii de produs), asigurarea de condiții economice și de susținere apropiate cu ceilalți concurenți din piața agricolă europeană;
- extinderea programului național „Drumul vinului” prin includerea producătorilor de vinuri de casă selectați și oferta turistică existentă. PLDM va promova dezvoltarea turismului rural prin reorientarea și liberalizarea activității turistice, atragerea investitorilor în dezvoltarea afacerilor în turism, acordarea unui pachet divers de stimulente fiscale.

PLDM optează pentru *crearea și implementarea mecanismelor financiare publice pentru susținerea familiilor tinere din mediul rural* și stoparea fenomenului depopulării satelor. Acest sprijin va include:

- acordarea de burse pentru obținerea unei specialități și a suportului lunar pentru tinerii specialiști pe o perioadă de până la 5 ani (în mărime de minim 1 000 lei și creșterea anuală acestuia cu 20%), indemnizație unică pentru căsătorie de 15 000 lei, acordarea creditului ipotecar pentru tineri fără dobândă;
- reformarea sistemului de pensii în agricultură (introducerea pensiei minime unice pentru agricultori în mărimea minimului de existență, de 1200 lei, și majorarea pensiilor în fiecare an în mediu cu 30%);
- realizarea acțiunilor pentru creșterea nivelului de trai și ridicarea prestigiului intelectualității satelor (educatori, profesori, medici, specialiști agricoli, consultanți și alții), prin creșterea anuală a nivelului de salarizare cu 30-40% și crearea sistemului de premiere pentru activități și rezultate deosebite.

PLDM consideră necesar implementarea unor acțiuni pentru *creșterea veniturilor populației din mediul rural*:

- aprobarea legii cu privire la renta viageră;
- oferirea stimulentei pentru încurajarea achiziției terenurilor agricole de către tinerii fermieri;
- modernizarea învățământului agrar superior și mediu de specialitate;
- promovarea egalității de șanse, stimularea ocupării și stoparea migrației din mediul rural, combaterea sărăciei, creșterea capacității de a răspunde la cerințele sporite pentru o calitate mai bună a vieții;
- pensionarea timpurie a fermierilor și lucrătorilor agricoli;
- instruirea funcționarilor publici din administrația publică locală și a personalului organizațiilor neguvernamentale regionale în vederea atragerii resurselor suplimentare pentru proiecte de dezvoltare regională;
- modernizarea sistemului actual de servicii sociale în mediul rural.

Rezultatele așteptate

1. Până la finele mandatului de guvernare se va micșora de două ori rata sărăciei în mediul rural.
2. Acordarea creditelor preferențiale pentru dezvoltarea afacerilor în spațiul rural
3. Implementarea Programului național de dezvoltare a infrastructurii agricole și rurale cu alocarea anuală a minim 300 mln. lei.
4. Acordarea unui pachet diversificat de ajutoare sociale pentru tinerii și persoanele în vârstă de pensionare din mediul rural.
5. Dublarea către anul 2013 a bugetelor proiectelor implementate în mediul rural și reducerea disparităților în dezvoltarea regiunilor.
6. Dublarea către anul 2013 salariului mediu lunar al unui lucrător din agricultură, economia vînatului și silvicultură.
7. Aprobarea legii cu privire la renta viageră în agricultură în anul 2009 și aprobarea unui program de stat pentru aplicarea rentei viagere în agricultură.
8. Majorarea către anul 2013 cu 30% a compensațiilor acordate salariaților din agricultură, care învață cu fără scoatere din activitate, în instituțiile de învățământ superior și mediu de specialitate, în învățământul postuniversitar specializat (masterat), în instituțiile de învățământ secundar profesional (școli profesionale, școli de meserii), în instituțiile de învățământ secundar general (gimnazii, licee, școli medii de cultură generală), la secțiile serale și fără frecvență.
9. Creșterea numărului de servicii sociale pe tipuri și beneficiarilor de servicii în mediul rural prestate în cadrul sistemului integrat de servicii sociale.
10. Reducerea duratei timpului de muncă pînă la 30 ore pe săptămînă pentru salariații din agricultură, care îmbină munca cu studiile în instituțiile de învățământ superior și mediu de specialitate.
11. Creșterea gradului de pregătire profesională și intelectuală a fermierilor pînă la nivelul general de cultură al populației urbane.
12. Înființarea centrului național de instruire pentru formarea continuă a consultanților și instruirea producătorilor agricoli și antreprenorilor rurali.
13. Extinderea rețelei actuale de extensiune rurală și asigurarea accesului fermierilor la instruire pe întreg teritoriul țării.

8.2 Dezvoltare urbană modernă

Descrierea situației actuale

Rolul orașelor în dezvoltarea social-economică a unei țări este unul de importanță majoră. Anume orașele prospere formează acei poli de creștere economică care asigură bunăstarea țării. În ultimii 17 ani, numărul populației în diferite orașe ale Republicii Moldova s-a redus între 30-40%. Din aceste considerente, Republica Moldova este cel mai rural stat din spațiul european, confruntându-se cu problema transformării orașelor în sate și reducerii numărului de populație (așa-numitul fenomen ruralizare și dezurbanizare).

În toată perioada guvernării comuniste, problema dezvoltării orașelor a fost complet neglijată de autoritățile publice centrale (lipsa Planului național de amenajare a teritoriului și Strategiei de dezvoltare urbană; instrumente și mecanisme economico-financiare insuficiente de revitalizare orașelor; lipsa unei baze de date statistice despre dezvoltarea orașelor ca premisă de formulare a politicilor în acest domeniu).

În rezultat, se accentuează decalajul nivelului de trai între orașele mari (Chișinău, Bălți, Tiraspol și Tighina) și restul localităților țării, inclusiv orașe mici.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Reorientarea politicilor publice urbane spre o abordare integrată de dezvoltare.
2. Formarea unui cadru și mecanism de stimulare a investițiilor spre poli de creștere economică.

Direcțiile de acțiune privind dezvoltarea urbană:

PLDM consideră necesară *elaborarea*, conform metodologiei europene, a *documentelor strategice de planificare urbană*: i) Programul de dezvoltare urbană și ii) Planul de amenajare a teritoriului național. Aceste două documente vor sta la baza elaborării Strategiei naționale de dezvoltare regională (pentru perioada 2012–2018). Conceptul „Polurilor regionale de dezvoltare” urmează să fie principiul de bază al PATN și al politicii de dezvoltare regională.

Totodată PLDM va promova *perfecționarea cadrului legal și normativ în domeniul urban* care reglementează:

- elaborarea Planurilor urbanistice generale și asigurarea consultării cetățenilor în acest proces. Planul urbanistic general al unei localități reprezintă principalul document de dezvoltare socio-economică prin care pot fi atrase investiții și noi parteneri;
- acordarea statutului de municipiu orașelor care exercită funcția de poli regionale de dezvoltare, în baza unei analize și selecții;
- modernizarea statisticii naționale în vederea colectării și publicării datelor statistice de dezvoltare social-economică la nivelul orașelor. Aceste date vor servi ca bază pentru formularea Strategiei de dezvoltare urbană și a altor documente de importanță majoră;
- crearea și dezvoltarea sistemului de facilități fiscale pentru investitorii care vor decide să localizeze investițiile în orașe-poli de dezvoltare regională.

PLDM va susține *implementarea Programului investițional național de modernizare și reabilitare a infrastructurii urbane*, prin:

- realizarea investițiilor publice în infrastructură și pregătirea specialiștilor. Pe această bază vor fi create 10 parcuri industriale și zone economice în toate orașele identificate ca poli de creștere regională;

- prioritizarea investițiilor publice în infrastructura fizică și economică a orașelor. În așa mod, investitorii privați vor primi semnale clare pentru planificarea localizării investițiilor în afara mun. Chișinău. Totodată, concetățenii noștri, plecați la muncă peste hotare vor avea o alternativă Chișinăului (în cazul deciziei de re-întoarcere în patrie) pentru lansarea și dezvoltarea afacerilor în provincie.

PLDM va promova *consolidarea capacității* orașelor spre realizarea unor cooperări eficiente la nivel de proiecte de infrastructură, economie regională, cultură pentru îmbunătățirea calității vieții. Dezvoltarea rețelei de poli de creștere și abordărilor inter-sectoriale vor contribui la consolidarea coeziunii regionale, asigurând sinergia eforturilor spre crearea noilor avantaje comparative ale orașelor.

Rezultatele așteptate

1. Implementarea Programului de dezvoltare urbană, a Planului de amenajare a teritoriului național și a Planurilor urbanistice generale pentru atragerea investițiilor, a tehnologiilor moderne în orașe..
2. Îmbunătățirea infrastructurii orașelor.
3. Crearea către finele mandatului de guvernare a minim a 10 parcuri industriale și zone economice în orașele-poli de creștere.
4. Crearea în spațiul urban a minim 70 mii noi locuri de muncă.

8.3 Dezvoltare regională și transfrontalieră

Descrierea situației actuale

Dezvoltarea regională este prezentă formal pe agenda autorităților publice centrale încă din 2002. Pe parcursul a 7 ani de zile, în acest domeniu s-a reușit doar două lucruri negative: i) discreditarea ideii de dezvoltare regională prin amânarea implementării politicilor publice în acest domeniu și ii) ratarea unor oportunități importante de atragere a fondurilor din exterior (peste 1,2 miliarde de euro) pentru realizarea proiectelor regionale de infrastructură, protejarea mediului natural, dezvoltarea afacerilor și deschiderii de locuri de muncă în spațiul rural, realizarea unei reale protecții sociale pentru persoanele nevoiașe.

În domeniul cooperării transfrontaliere, regimul criminal comunist-pepedist, tratează problema respectivă în mod superficial, dând o conotație politică negativă relațiilor transfrontaliere a comunităților din Republica Moldova cu cele din România.

În aceste condiții, PLDM va promova acțiuni și politici concrete pentru asigurarea unei dezvoltări regionale echilibrate și a unei cooperări transfrontaliere menite să conecteze Republica Moldova la spațiul european.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Creșterea capacităților de administrare a dezvoltării regionale la nivel național și regional
2. Crearea și consolidarea sistemului instituțional, financiar și decizional în domeniul dezvoltării regionale.
3. Asigurarea unei cooperări transfrontaliere eficiente pentru sporirea traficului de mărfuri, servicii și schimb de experiență, dezvoltarea economică și culturală.

Direcțiile de acțiune privind dezvoltarea regională și transfrontalieră

PLDM optează pentru aplicarea principiilor europene în domeniul dezvoltării regionale. În acest sens *va fi creat cadrul instituțional și financiar al dezvoltării regionale*, prin:

- actualizarea și aprobarea Strategiei de Dezvoltare Regională și a Planurilor Operaționale, elaborate încă în 2007, în cadrul proiectului internațional european EURDIB. Aceste documente vor servi ca bază pentru realizarea politicii de dezvoltare regională, stabilind mecanismul de implementare a politicii în acest domeniu, responsabilii, sursele de finanțare și portofoliul de proiecte regionale prioritare;
- crearea Agențiilor de Dezvoltare Regională - structuri ale Consiliilor de Dezvoltare Regională ca instituții necomerciale/negovernamentale și nu publice, dependente de factorul politic, cum își dorește în prezent guvernarea comunistă;
- constituirea efectivă a Fondului Național de Dezvoltare Regională (cu alocarea minimă de 2% din bugetul de stat). Fondul va fi administrat în mod transparent de Agenția Națională de Gestiune a FNDR, care va susține proiecte regionale (infrastructură, economie, mediu, turism), în bază de concurs deschis și la recomandarea Consiliilor Regionale de Dezvoltare;
- Reînceperea tratativelor cu Uniunea Europeană în vederea diversificării instrumentelor și mecanismelor de finanțare pentru proiectele de dezvoltare regională (reparația și construcția autostrăzilor, căilor ferate; crearea parcurilor industriale; încurajarea lansării afacerilor în spațiul rural; deschiderea centrelor de business și incubatoare de afaceri; reabilitarea sistemului de irigare în zone rurale; consolidarea suportului acordat IMM-urilor prin servicii și rețele de dezvoltare a afacerilor; dezvoltarea turismului rural și a meșteșugurilor tradiționale).
- elaborarea și implementarea politicii de regionalizare în Republica Moldova prin depășirea fragmentării administrative excesive a UAT. Implementarea fuzionărilor forțate ale UAT mici (în special, satele și comunele) sau prin promovarea stimulentele (inclusiv, a stimulentele financiare) care vor încuraja variate forme de asociere voluntare ale APL (regiuni metropolitane, asociații inter-municipale, grupuri voluntare, consorții, uniuni, federații, etc.).

PLDM consideră necesar *implementarea unor politici eficiente pentru zone defavorizate*, prin realizarea pe parcursul mandatului de guvernare a unor așa acțiuni:

- stabilirea prin acte normative a noțiunii de Zonă defavorizată, a criteriilor de desemnare a acestora și cartografierea lor;
- aplicarea mecanismelor transparente de transfer din fondurile speciale pentru reducerea disparităților regionale, prin utilizarea a două tipuri de transferuri: a) transferuri cu destinație specială, pentru îndeplinirea funcțiilor delegate, exercitate de către organele APL în numele autorității centrale. b) transferuri de mijloace financiare pentru nivelarea disparităților regionale excesive;
- introducerea instrumentului de plăți directe pentru populația rurală defavorizată și pentru familiile tinere. Plățile directe presupun că plata unei sume de bani/acordarea unor facilități se face către persoanele care întrunesc condițiile de apartenență la o categorie socială, fără a lua în considerare alte cerințe.
- acordarea indemnizațiilor sociale lunare pentru gospodăriile casnice aflate în sărăcie absolută de minim 100 euro lunar;
- îmbunătățirea serviciilor sociale pentru grupurile dezavantajate, promovarea echității și integrării sociale, crearea serviciilor mobile de asistență socială, centre de plasament, centre de zi pentru grupurile dezavantajate în fiecare centru raional;
- eradicarea disparităților regionale, prin implementarea sistemului de acordare a microcreditelor atribuite întreprinderilor mici cu mai puțin de 10 angajați și șomerilor sau persoanelor fizice care vor să înceapă o activitate independentă (mai ales în domeniul serviciilor), dar care nu pot accesa credite bancare.

PLDM susține *promovarea oportunităților de cooperare transfrontalieră* ale comunităților din zona de frontieră a Republicii Moldova cu România și Ucraina, prin realizarea următoarelor acțiuni:

- semnarea cu România a Convenției privind micul trafic de frontieră pentru simplificarea trecerii frontierei a locuitorilor comunităților din raza de 50 km a frontierei;
- negocierea cu Uniunea Europeană a extinderii finanțării acordate Republicii Moldova, Ucraina și România prin Instrumentul European de Bună Vecinătate de la 126 mln. euro (pentru perioada 2008-2013) la minim 500 mln. pentru 2013-2015;
- elaborarea Strategiei naționale de cooperare transfrontalieră a Republicii Moldova și implementarea proiectelor de cooperare transfrontalieră cu România și Ucraina în economie rurală, protecția ecologică a bazinului r. Prut și Nistru, turism, schimburi culturale și educaționale, infrastructură de transport (construcția podului Leova-Bumbăta și a platformei Cantemir-Fălciu), energie electrică (construcția liniilor electrice peste Prut și conectarea RM la circuitul energetic european);
- crearea, în baza ariilor naturale existente în zona transfrontalieră, a două parcuri naturale internaționale (Nistrul Inferior și Prutul de Jos – Dunărea de Jos), cu atragerea resurselor interne (fondul ecologic național) și celor externe (fondul ecologic global și fondurile Uniunii Europene);
- formarea sistemelor informaționale al Euroregiunilor (Prutul de Sus; Siret-Prut-Nistru; Dunărea de Jos) despre oportunitățile de cooperare transfrontalieră în diverse domenii.

Rezultatele așteptate

1. Crearea sistemului informațional, instituțional și financiar funcțional în domeniul dezvoltării regionale.
2. Formarea instrumentelor financiare pentru creșterea nivelului de trai a populației din zonele defavorizate.
3. Creșterea finanțării pentru cooperarea transfrontalieră de la 126 mln. la 500 mln. euro.
4. Implementarea proiectelor regionale și transfrontaliere pentru îmbunătățirea nivelului de trai și a calității vieții populației.
5. Acordarea unui pachet de ajutoare și stimulente financiare populației aflate în sărăcie absolută.

Capitolul 9. Agricultură performantă

9.1. Instituții și politici agricole eficiente pentru modernizarea agriculturii

Descrierea situației existente

Organizarea agriculturii nu este adaptată la exigențele prezentului și este perturbată de implicarea frecventă a instituțiilor statului. Politica agricolă nu are drept bază o legislație completă, coerentă și fundamentată pe criterii și principii, care prefigurează viitorul agriculturii moldovenești, și care ar fi aplicată în primul rând, de instituții pregătite temeinic pentru finalizarea reformelor în agricultură.

Structura instituțională a Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, a instituțiilor subordonate este una lamentabilă și nu corespunde cerințelor dictate de reorganizarea viitoare a agriculturii după modelul agricol european. Structura recentă a aparatului central cuprinde un număr limitat de unități a aparatului central, care exercită un număr mare de sarcini și funcții de care ministerul poartă responsabilitatea, și care în multe cazuri sînt identice cu cele atribuite unor autorități administrativ centrale sau unui număr exagerat de instituții subordonate. În prezent, în subordinea Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare sînt 56 de întreprinderi, instituții și organizații, din care 25 sînt finanțate de la bugetul de stat și din contul mijloacelor speciale și 31 de întreprinderi, instituții și organizații, care funcționează în regim de autogestiune. Din această cauză, nu există o delimitare clară a funcțiilor de elaborare, coordonare, implementare și de evaluare a politicilor la nivel de aparat central, și în mod special la nivel intersectorial.

La fel, nu există o coordonare și în multe cazuri o elementară colaborare între instituțiile administrației publice centrale cu competențe și funcții în domeniul agroalimentar și direcțiile agricole raionale, care dispun de un regim juridic arhaic, și care sînt subordonate Consiliilor Raionale și finanțate din contul mijloacelor administrației locale. Totodată, capacitatea administrativă exercitată la nivel local rămîne încă inadecvată la necesitățile tot mai diverse ale comunităților locale, fiind limitată calitativ de numărul redus de personal calificat care exercită funcții în domeniul administrativ.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Organizarea agriculturii după modelul agricol european, în baza politicilor fundamentate și reforme structurale, realizate de instituțiile publice cu competențe și funcții în domeniul agriculturii și industriei alimentare, similare instituțiilor din Uniunea Europeană.
2. Întărirea capacității manageriale a Ministerului Agriculturii, cu privire la elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor publice.
3. Optimizarea politicilor în domeniul dezvoltării rurale: agricultură, pescuit, silvicultură, îmbunătățiri funciare, acvacultura, producție alimentară, consolidarea proprietății funciare, optimizarea exploatațiilor și conservarea solurilor.

Direcțiile de acțiune privind cadrul instituțional și cel al politicilor publice în agricultură

- restructurarea Ministerului Agriculturii, a instituțiilor subordonate și a direcțiilor agricole raionale în baza rezultatelor analizei funcționale efectuate de Direcția de analiză a coordonării politicilor și conform bunelor practici a statelor Uniunii Europene;
- Întărirea capacității instituționale a ministerului/structurilor coordonate, subordonate, deconcentrate, descentralizate în ceea ce privește elaborarea politicilor și aplicarea acestora.

- Perfecționarea politicii de personal în administrația publică și dezvoltarea resurselor umane –îmbunătățirea sistemului salarial, promovarea calității educației și dezvoltării profesionale a personalului, introducerea modelului de competență în managementul resurselor umane.
- Crearea de către minister și instituțiile subordonate de parteneriate instituționale cu autorități publice centrale, agenții, ONG-uri relevante la nivel național și internațional.
- Armonizarea cadrului legal în domeniul agroalimentar cu legislația UE.
- Inventarierea tuturor documentelor de politici în vigoare cu impact asupra dezvoltării rurale, și modificarea sau abrogarea celor, care nu corespund rigorilor și exigențelor stabilite de Hotărîrea Guvernului cu privire la regulile de elaborare și cerințele unificate față de documentele de politici.
- Revizuirea planului de acțiuni pentru implementarea și realizarea strategiei naționale de dezvoltare durabilă a complexului agroindustrial al Republicii Moldova (2008-2015).
- Înființarea Camerelor Agricole pe sistemul public-privat.
- Crearea și aplicarea instrumentelor interactive de sprijinire a producătorilor agricoli și a exportatorilor de produse agroalimentare din R. Moldova (baze de date: date statistice, legislație, tarif vamal, furnizarea gratuită de studii, informații, consultații).
- Perfecționarea sistemului de motivație financiară și non-financiară pentru funcționarii publici din cadrul ministerului și a instituțiilor subordonate.
- Crearea Băncii Agricole.
- Crearea consiliilor pe filiera produsului și a organizațiilor profesionale cu transferul spre producătorii agricoli a politicilor de piață.

Rezultatele așteptate

1. Reorganizarea Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, a instituțiilor subordonate și a direcțiilor agricole raionale pînă-n anul 2010.
2. Întărirea capacității instituționale a Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, structurilor coordonate, subordonate, deconcentrate, descentralizate.
3. Implementarea unei noi politici de personal în administrația publică și dezvoltarea resurselor umane–îmbunătățirea sistemului salarial, promovarea calității educației și dezvoltării profesionale a personalului, introducerea modelului de competență în managementul resurselor umane (pînă-n anul 2010).
4. Armonizarea cadrului legal în domeniul agroalimentar cu legislația UE pînă-n anul 2010.
5. Inventarierea tuturor documentelor de politici cu impact asupra dezvoltării rurale, în vigoare și modificarea sau abrogarea celor, care nu corespund rigorilor și exigențelor stabilite de Hotărîrea Guvernului cu privire la regulile de elaborare și cerințele unificate față de documentele de politici pînă-n anul 2010 (Ghilotina 1 în agricultură).
6. Revizuirea planului de acțiuni pentru implementarea și realizarea strategiei naționale de dezvoltare durabilă a complexului agroindustrial al Republicii Moldova (2008-2015) în anul 2009.
7. Înființarea Camerelor Agricole prin sistemul public-privat.
8. Crearea și aplicarea cu începere din anul 2010 a instrumentelor interactive de sprijinire a producătorilor agricoli și a exportatorilor din țară, inclusiv baze de date.
9. Perfecționarea sistemului de motivație financiară și non-financiară pentru funcționarii publici din cadrul MAIA și a instituțiilor subordonate (2010).
10. Crearea Băncii Agricole (2010) pentru facilitarea accesului fermierilor la credite în condiții preferențiate.
11. Crearea consiliilor pe filiera produsului și a organizațiilor profesionale cu transferul spre producătorii agricoli a politicilor de piață (2009).

9.2 Asigurarea securității alimentare prin creșterea competitivității întreprinderilor agricole și performanțelor acestora

Descrierea situației existente

În perioada guvernării comuniste, securitatea alimentară a țării a fost amenințată de două ori-la început de mandat, în anul 2003 și la final de mandat, în anul 2008. Mai mult ca atât, pentru prima oară în istoria sa, în anul 2008, Republica Moldova a fost singura țară din Europa, care a fost inclusă de Organizația pentru Alimentație și Agricultură (FAO) într-o listă de 37 de țări, alături de Lesotho, Somalia, Swaziland, Zimbabwe, Eritrea, Burundi, Chad, Guinea, Uganda, care se confruntă cu crize alimentare și necesită susținere alimentară urgentă.

Agricultura moldovenească în pofida existenței unor avantaje comparative degradează temeinic, cedînd la toate compartimentele posibile – eficiență, randamente, producții globale, înzestrare tehnică, utilizare de factori sporitori de randamente, suport financiar, investiții. Dacă în anul 2005, volumul producției agricole a înregistrat o majorare de doar 1 la sută (în prețuri comparabile) față de anul precedent, atunci în anii următori, 2006 și 2007, a înregistrat diminuări de 1,1% și 23,9 la sută. Nivelul de rentabilitate a unui număr mare de produse vegetale și animale comercializate de producătorii agricoli indică pierderi stabile în ultimii 8 ani.

La fel, randamentele medii înregistrate în sectoarele vegetal și animalier corespund indicilor similari consemnați în anii 50 a-i secolului trecut. Republica Moldova este pe cale să devină un stat importator net de produse agroalimentare, deși, acum trei ani, era poziționat ca exportator net de aceleași produse. Odată cu sistarea exporturilor de produse vegetale, animale și a băuturilor alcoolice în Federația Rusă, ponderea acestora în totalul exporturilor moldovenești s-a diminuat drastic de la 61% în anul 2004 pînă la 39,9% în anul 2007. În anul 2008, soldul balanței comerciale în comerțul exterior cu produse agroalimentare pentru prima oară a înregistrat valori negative.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Organizarea și dezvoltarea durabilă a agriculturii după modelul agricol european.
2. Dezvoltarea unui sector agricol viabil, competitiv, capabil să asigure securitatea alimentară a țării, apt să se impună într-o poziție de frunte pe piața regională agroalimentară.
3. Recăpătarea de către Republicii Moldova statutului de exportator net de produse agricole și agroalimentare.

Direcțiile de acțiune privind creșterea competitivității în agricultură

- Realizarea unui echilibru între investițiile publice și private în agricultură, inclusiv prin utilizarea instrumentelor prevăzute de Concepția sistemului de subvenționare a producătorilor agricoli pentru anii 2008-2015.
- Modernizarea sectorului animalier și creșterea ponderii producției acestuia în totalul producției agricole pînă la 40%.
- Reabilitarea sistemelor de irigare și creșterea suprafețelor terenurilor agricole amenajate pentru irigare pînă la 300 mii ha în anul 2012.
- Concentrarea tuturor mijloacelor bugetare, destinate susținerii producătorilor agricoli, în fondul pentru susținerea sectorului agrar și ajustarea acestuia la prioritățile strategice stabilite pentru dezvoltarea sectorului agricol pe termen mediu și lung.
- Crearea Agenției Agricole pentru Plăți și Intervenție, pentru gestionarea resurselor financiare destinate subvenționării producătorilor agricoli, monitorizarea repartizării

acestora, asigurarea transparenței și evaluarea cantitativă și calitativă a impactului generat de măsurile de susținere a agricultorilor din partea statului.

- Asigurarea unui grad înalt de transparență modului de repartizare a mijloacelor financiare din fondul pentru susținerea sectorului agrar și asigurarea accesului liber la informația cu privire la beneficiarii de subvenții din partea statului și a membrilor comisiilor constituite la nivel național și local pentru repartizarea subvențiilor.
- Acordarea plăților directe pentru sporirea productivității și competitivității în agricultură, stabilizarea pieței, asigurarea securității alimentare și a veniturilor echitabile.
- Susținerea din partea statului pentru o gamă mult mai variată de producători agricoli, printre care, agricultorii din sectorul vegetal și animalier, pozițiile tarifare a cărora au cea mai mare pondere la importul în Republica Moldova.
- Stimularea dezvoltării pieței agricole autohtone prin aplicarea unor mecanisme economice clare și eficiente. Dezvoltarea serviciilor de colectare și transport a produselor agricole pentru industrie și pentru comercializarea pe piața internă și externă, fapt ce ar stimula eliminarea intermediarilor de pe piața agricolă.
- Modernizarea sectorului agrar prin subvenționarea activităților investiționale legate de crearea unităților de procesare, manipulare și păstrare a producției agricole, dotarea cu tehnică și utilaj agricol, crearea infrastructurii de colectare a produselor agricole, asigurarea cu materie primă agricolă, înființarea plantațiilor multianuale, unităților de producere a materialului semincer, săditor și reproductiv, dezvoltarea sferei serviciilor în agricultură.
- Facilitarea accesului producătorilor agricoli la fondurile europene prin programele de parteneriat și Politica de Vecinătate.
- Eliminarea tuturor barierelor la exportul produselor agricole, inclusiv eliminarea practicilor de protecționism și preferențialitate în acordarea serviciilor de transportare a exporturilor de către întreprinderile de stat.
- Asigurarea transparenței procesului de achiziții a produselor agricole în rezerva de stat. Publicarea listei companiilor care au câștigat licitațiile pentru suplینirea rezervei de stat.
- Majorarea graduală a fondului pentru subvenționarea producătorilor agricoli.
- Asigurarea autosuficienței alimentare în țară, prin susținerea producătorilor autohtoni de culturi agricole și diminuarea importului de produse agroalimentare prin intermediul instrumentelor și măsurilor de reglementare a piețelor produselor agricole și agroalimentare cu respectarea regulilor și procedurilor cuprinse în prevederile acordurilor și convențiilor internaționale relevante la care Republica Moldova este parte.
- Susținerea financiară a produselor obținute din sistemul de agricultură ecologică în vederea extinderii pieței interne și pentru crearea unui disponibil pentru export la următoarele culturi: viță de vie (soiurile de masă), plantații de pomi și arbuști fructiferi, legume de câmp și de seră.
- Liberalizarea regimului de import a mijloacelor de producție (a semințelor și materialului săditor, fertilizanților, produselor pentru tratamentul solului și a bunurilor importate în scopul promovării comerțului).
- Elaborarea și aplicarea unui program de stimulare și susținere a creditării pe termen lung și a celei ipotecare în agricultură. Implementarea pe larg a programelor de asigurare a riscurilor în agricultură.
- Reducerea cotei accizului la motorină pentru lucrările agricole la pragul minim din Uniunea Europeană, de 21 euro/tonă, și aplicarea unui mecanism de prevenire a schimbării destinației resurselor materiale subvenționate.

Rezultatele așteptate

1. Realizarea către anul 2013 a unui echilibru între investițiile publice și private în agricultură.
2. Creșterea nivelului de susținere a agriculturii în anul 2013 până la nivelul mediu regional.
3. Modernizarea sectorului animalier și creșterea ponderii producției acestuia în totalul producției agricole până la 40%.
4. Reabilitarea sistemelor de irigare și creșterea suprafețelor terenurilor agricole amenajate pentru irigare până la 300 mii ha în anul 2013.
5. Creșterea gradului de mecanizare, utilizare de factori sporitori de randamente în agricultură către anul 2013 până la nivelul mediu regional
6. Înființarea până-n anul 2013 a 40 de mii ha de plantații de viță nobilă și defrișarea a 50 de mii ha de plantații multianuale cu termenul de exploatare al cărora a expirat.
7. Concentrarea cu începere din anul 2010 a tuturor mijloacelor bugetare, destinate susținerii producătorilor agricoli, în fondul pentru subvenționarea producătorilor agricoli și ajustarea acestuia la prioritățile strategice din sectorul agricol pe termen mediu și lung.
8. Crearea în anul 2009 a Agenției Agricole pentru Plăți și Intervenție, pentru gestionarea resurselor financiare destinate subvenționării producătorilor agricoli, monitorizarea repartizării acestora.
9. Asigurarea unui grad înalt de transparență modului de repartizare a mijloacelor financiare din fondul pentru susținerea sectorului agrar și asigurarea accesului liber la informația cu privire la beneficiarii de subvenții din partea statului și a membrilor comisiilor constituite la nivel național și local pentru repartizarea subvențiilor.
10. Acordarea plăților directe, care vor constitui 1/3 din totalul subvențiilor acordate de stat (către anul 2012) pentru sporirea productivității și competitivității în agricultură, stabilizarea pieței, asigurarea securității alimentare.
11. Acordarea sprijinului din partea statului producătorilor agricoli din sectorul vegetal și animalier.
12. Subvenționarea activității investiționale pentru crearea unităților de procesare, păstrare a producției agricole, dotarea cu tehnică și utilaj agricol, crearea infrastructurii de colectare a produselor agricole etc.
13. Triplarea sumei fondului pentru subvenționarea producătorilor agricoli către anul 2013.
14. Creșterea resurselor alocate pentru agricultură ecologică de 3 ori până-n anul 2012
15. Liberalizarea regimului de import a mijloacelor de producție cu începere din anul 2010.
16. Reducerea cotei accizului la motorină pentru lucrările agricole la pragul minim din Uniunea Europeană, de 21 euro/tonă, și aplicarea unui mecanism de prevenire a schimbării destinației resurselor materiale subvenționate cu începere din anul 2010.

Capitolul 10. Politici eficiente privind dezvoltarea capitalului uman

10.1. Educația – prioritate națională

Descrierea situației existente

În ultimii ani, sistemul educațional din Republica Moldova înregistrează o degradare progresivă. Principalele probleme în acest domeniu sînt:

- *Încoerența cadrului legislativ*: Codul Învățămîntului, adoptat în grabă de către fracțiunea majoritară a deputaților comuniști, constituie expresia unui document reglator agramat, incomplet, contradictoriu, amorf, slab structurat și insuficient racordat la realitățile sistemelor educaționale autohton și european.
- *Disproporționalitatea*: în ultimii ani, reformele educaționale s-au axat preponderent pe nivelele primar, secundar general și superior, nivelului preșcolar și celui secundar profesional revenindu-le o atenție ne semnificativă. Dezvoltarea dezechilibrată a instituțiilor de învățămînt de la sate și a celor de la orașe.
- *Remunerarea insuficientă a muncii*: salariile în educație sînt printre cele mai mici din sfera bugetară, remunerarea fiind sub nivelul salariului mediu pe țară. Aceasta are ca efect exodul masiv de specialiști: în anul de studii 2007-2008 școala a fost părăsită de cca 2,2 mii de pedagogi. Totodată are loc îmbătrînirea progresivă a corpului profesoral: din 36 mii de cadre didactice antrenate în învățămîntul preuniversitar 8% au o vechime de muncă de pînă la 3 ani, 62% de 15-20 de ani, iar 30% - de peste 20 de ani; o situație similară este în învățămîntul preșcolar și universitar. Generația tînă, din motivul salărizării reduse și a unui pachet modest de protecție sociale nu este motivată a fi angajată în acest domeniu. Un alt efect negativ al salărizării reduse este dezvoltarea și extinderea continuă a fenomenelor de corupție.
- *Dezvoltarea insuficientă a rețelei de instituții educaționale*: în aproximativ 270 de localități din Republica Moldova, nu există nici o instituție de învățămînt preșcolar. Sălile de studii, laboratoarele și cabinetele specializate nu sînt echipate conform cerințelor curriculare la zi; în biblioteci lipsesc manualele, compendiile și dicționarele strict necesare procesului de învățămînt; spațiile de cazare nu oferă condițiile igienice corespunzătoare;
- *Excluziunea instituțională și abandon*: un număr semnificativ de copii de vîrstă preșcolară rămîn în afara procesului educațional, rata de înrolare în instituțiile preșcolare fiind de cca 70%; creșterea numărului copiilor care nu frecventează școala: în anul de învățămînt 2007-2008, spre exemplu, de școală s-au dezis peste o mie de elevi.
- *Dezechilibrul în politicile de promovare a învățămîntului preuniversitar de stat și privat*: în învățămîntul preșcolar există doar o singură grădiniță privată, iar în cel secundar profesional doar 2 școli de meserii private.
- *Irelevanța*: de cele mai multe ori, absolvenții instituțiilor de învățămînt fac dovada faptului că nu pot să-și asigure o reușită personală, că sînt insuficient pregătiți pentru a fi performanți în viața profesională, socială și cea familială;
- *Incapacitatea de adaptare a absolvenților la cerințele beneficiarilor direcți ai pieței forței de muncă*: oferta de specializări este în continuă scădere, iar calitatea serviciilor educaționale continuă să rămînă la cel mai scăzut nivel din Europa.
- *Politizarea procesului instructiv-educativ*: înrolarea masivă a managerilor din învățămîntul preuniversitar în rîndurile partidului comunistilor; revenirea la practicile bolșevice de corupere ideologică a copiilor și tinerilor (reactivarea organizațiilor de pionieri și comsomoliști). Imixtiunea excesivă a structurilor administrative centrale și locale în managementul instituțiilor de învățămînt.

- *Simularea ralierii la tradițiile și paradigmele educaționale europene*: rapoarte simpliste prezentate de autoritățile comuniste Grupului de Implementare a Procesului Bologna (GIPB); existența unui cadru legal care cuprinde numeroase aspecte reglementate extrem de vag (autonomia universitară, mobilitatea academică internă și/sau externă etc.), deficit de transparență în managementul instituțiilor de învățământ superior, acțiuni confuze vizînd asigurarea parteneriatului dintre sistemul educațional și societatea civilă, consolidarea autorității ministeriale prin promovarea unor politici centraliste;
- *Plasarea neîntemeiată a Academiei de Științe din Moldova în pozițiile de organizator și coordonator ale ciclurilor situate în vârful piramidei educaționale*: bucurîndu-se de sprijinul total al partidului comunistilor, instituția nominalizată a obținut statutul de organ reglementator al cadrului metodologic privind desfășurarea cercetărilor, studiilor de doctorat și postdoctorat. Aceasta exercită un impact negativ asupra întregului sistem educațional terțiar, dar și asupra universităților care sînt considerate doar organizații prestatoare de servicii, și nu instituții care să genereze programe și platforme apte să-i antreneze pe viitorii specialiști în activitățile cu caracter de cercetare și inovare;
- *Lipsa voinței politice* pentru elaborarea unor proiecte educaționale de anvergură, care ar transforma învățămîntul într-o prioritate națională autentică.

Guvernele promovate de partidul comunistilor, au ratat dezvoltarea capitalului uman, de importanță vitală pentru viitorul Republicii Moldova. Situația dată este rezultatul lipsei de viziune asupra importanței și dezvoltării acestui domeniu, managementului neprofesionist și finanțărilor derizorii de care a avut parte acest sistem.

Obiectivele de guvernare în sfera educațională asumate de către PLDM

1. Transformarea educației într-o prioritate națională autentică.
2. Crearea cadrului legislativ-normativ adecvat cerințelor învățămîntului modern.
3. Asigurarea instituțiilor de învățămînt cu o bază tehnico-materială cu un randament educațional înalt și remunerare adecvată a angajaților.
4. Includerea Republicii Moldova în spațiul educațional internațional.

Direcțiile de acțiune în sfera educațională

Pentru susținerea adecvată a domeniului educațional, PLDM va promova *dezvoltarea cadrului legislativ-normativ* în concordanță cu recomandările și prevederile structurilor pan-europene, regionale și comunitare din domeniul educațional. Pentru aceasta PLDM va sprijini efortul de europenizare a educației autohtone prin mărirea considerabilă a schimburilor de experiență și de promovare a practicilor de calitate. PLDM consideră că, pentru europenizarea educației, este nevoie de o asumare independentă a prevederilor Agendei Lisabona. PLDM optează pentru revizuirea cardinală a legislației din sfera învățămîntului prin adoptarea Codului Învățămîntului, care va fi racordat la realitățile și cerințele sistemului educațional autohton și european.

PLDM va pleda pentru *promovarea educației pe tot parcursul vieții* și va stimula valorificarea educației nonformale și informale. Pentru aceasra va fi implementat *sistemul conturilor educaționale*, prin care fiecare cetățean ar putea să-și asigure educația pe tot parcursul vieții. Aceste conturi vor dispune de condiții fiscale avantajoase, ele provenind din bugetul de stat, resursele personale ale cetățeanului, contribuțiile agenților economici sau a altor actori sociali.

PLDM va *implementa sistemul "tichetelor educaționale"* pentru toate categoriile de persoane implicate în activitatea pedagogică. Acest sistem se va regăsi într-un articol aparte al bugetului public, implementarea unui sistem flexibil de scutiri pentru donațiile corporatiste. Tichetele în cauză vor putea fi utilizate pentru specializări, perfecționări, stagii, concedii de creație, procurarea literaturii de specialitate etc.

Totodată, PLDM va susține inițiativele de formare și instruire alternativă și integratorie a cetățenilor Republicii Moldova, indiferent de vîrstă, sex, grup etnic, regiune de origine. În acest sens, va fi creată o agenție autonomă de acreditare a programelor de formare continuă, nonformală și alternativă și de certificare a competențelor și aptitudinilor dobîndite.

PLDM vede învățămîntul superior ca fiind un pol de dezvoltare, de inovare și de competitivitate a Republicii Moldova în Spațiul European al Învățămîntului Superior. De aceea, PLDM consideră autonomia instituțională ca fiind indispensabilă pentru dezvoltarea învățămîntului superior. Astfel, PLDM va pleda pentru acordarea autonomiei instituționale și lansarea descentralizării în etape. Instituțiile de învățămînt superior sînt organizații publice antreprenoriale, responsabile public pentru serviciile prestate. În acest sens, va fi susținută crearea unui sistem de agenții autonome pentru: 1) acreditarea programelor de studii, 2) finanțarea programelor de studii și de cercetare, 3) finanțarea mobilităților de studii și de cercetare.

PLDM va milita pentru reformarea procesului de admitere în sistemul de învățămînt superior și va susține dezvoltarea unor programe adecvate de finanțare a activităților de studii prin acordarea de granturi și credite preferențiale garantate.

PLDM militează pentru reconsiderarea învățămîntului secundar-profesional. Astfel, PLDM va susține dezvoltarea acestuia prin renovarea infrastructurii, modernizarea curriculum-ului, formarea adecvată a cadrelor didactice, impulsivitatea creării de conexiuni dintre piața forței de muncă și instituțiile de învățămînt secundar-profesional. PLDM va sprijini mecanismul de accesare continuă a nivelurilor de studii: de la nivelul secundar-profesional la nivelul superior.

PLDM va promova echivalarea burselor studentești cu salariul minim pe economie și dezvoltarea sistemului de burse sociale, pentru asigurarea egalității accesului la toate treptele de învățămînt.

PLDM va stimula promovarea educației autohtone în spațiul european prin mobilități academice și de cercetare. PLDM propune relansarea parteneriatului strategic în domeniul educațional și de cercetare între Republica Moldova și România, alte țări din Uniunea Europeană. PLDM va face demersuri pentru crearea unui program regional de mobilități academice și de cercetare în vederea democratizării și europenizării regionale. La fel, PLDM va susține implementarea unui program de stimulare a revenirii „substanței cenușii” în Republica Moldova.

Totodată, PLDM va susține inițiativele de formare și instruire alternativă și integratorie a cetățenilor Republicii Moldova, indiferent de vîrstă, sex, grup etnic, regiune de origine. În acest sens, va fi creată unei agenții autonome de acreditare a programelor de formare continuă, nonformală și alternativă și de certificare a competențelor și aptitudinilor dobîndite.

În domeniul învățămîntului preșcolar, o atenție deosebită va fi acordată adaptării numărului și tipului de grădinițe la numărul de copii din fiecare localitate; deschiderea a 200 de grădinițe noi și renovarea a cel puțin 500 de școli; dotarea grădinițelor cu echipament și mobilier modern; asigurarea condițiilor sanitare corespunzătoare la grădinițe.

Pentru reducerea discrepanței dintre nivelul de dezvoltare a școlilor din spațiul rural în raport cu cele din orașe, prin elaborarea și implementarea Programului național de reabilitare a învățămîntului din mediul rural.

Implementarea Programului național de combatere a abandonului școlar și a implementarea programelor de tip after school (ele vor oferi asistență calificată și continuă pentru educația extracurriculară a elevilor de toate vîrstele).

PLDM consideră necesară stoparea procesului de ideologizare a programelor școlare și retragerea manualelor care contravin adevărului științific.

Rezultate așteptate

1. Alocarea a minimum 8% din PIB pentru întreținerea și dezvoltarea sistemului educațional.
2. Majorarea salariilor în învățământ în conformitate cu salariul mediu pe economie și atingerea nivelului de 500 euro lunar către anul 2013.
3. Redarea prestigiului și demnității sociale profesiei de pedagog.
4. Elaborarea și introducerea unor conținuturi de învățământ axate pe competențe, și nu pe cunoștințe.
5. Acces la internet și dotare informatică modernă în toate instituțiile de învățământ, cu seturi de manuale și de materiale didactice necesare.
6. Transformarea tuturor școlilor de meserii și a tuturor școlilor profesional-tehnice în licee profesionale.
7. Echivalarea burselor studentești cu salariul minim pe economie.
8. Dezvoltarea sistemului de burse sociale (chemate să asigure egalitatea de acces la toate treptele de învățământ).

10.2. Cercetare și Inovare în folosul întregii societăți

Descrierea situației existente

În prezent, sistemul autohton de cercetare și inovare se află într-un declin continuu, având mai multe caracteristici negative:

- *Cadrul legal-normativ inadecvat*: legislația în vigoare este incoerentă, contradictorie și depășită de realități.
- *Resurse insuficiente și involuție patrimonială*: fondurile alocate pentru știință și inovare sînt în dezacord cu necesitățile existente și deseori depășesc obiectivele științifice propriu-zise. Pe parcursul ultimilor 10 ani, patrimoniul material al științei și inovării a degradat la cota de cca 90-95%.
- *Incoerență structurală și ineficiență*: organizarea actuală a sistemului autohton de cercetare și inovare favorizează instituirea a numeroase conflicte de interese sau/și a variate inechități de extracție financiară. Știința autohtonă se plasează pe unul din ultimele locuri din Europa. Schemele organizaționale ale domeniului nu încurajează pe deplin performanța;
- *Impostură și suprefecialitate*: plagiatul și compilația alcătuiesc caracteristicile definatorii ale domeniului, iar acordarea titlurilor academice decurge, de regulă, în mod formal, ea axîndu-se pe abordări de suprafață, și nu pe exigență sau relevanță.
- *Insuficiență*: numărul cercetătorilor autohtoni intră într-o contradicție flagrantă cu standardele Lisabona, el situîndu-se cu mult sub limita necesarului; în ultimii ani, patrimoniul intelectual s-a micșorat de 4.7 ori, de la 33 mii de colaboratori la 7 mii.
- *Abandon*: tot mai multe persoane preferă abandoneze activitățile de cercetare-inovare ori decid să emigreze în străinătate pentru a-și continua cariera în condiții favorabile.
- *Disproporționalitate*: rata cercetătorilor în vîrstă o depășește semnificativ pe cea a cercetătorilor tineri, faptul în cauză punînd în pericol viitorul științei autohtone.
- *Monopolizare, politizare și birocratizare*: cu sprijinul direct al autorităților comuniste, Academia de Științe din Moldova s-a transformat într-o instituție care dispune de drepturi exclusive în domeniul organizării și coordonării procesului de cercetare științifică și activitate inovațională. Majoritatea conducătorilor din sfera științei și inovării sînt personaje aservite puterii comuniste. Oamenii de știință sînt sub imperiul unui exces scriptologic care, ori de cîte ori se impune, afectează în cel mai grav mod spiritul de creație.

Obiectivele de guvernare în sfera de cercetare și inovare asumate de către PLDM

1. Reorientarea politicilor publice în domeniul științific și inovațional spre o abordare profesionistă și responsabilă.
2. Creșterea capacității și a competitivității sistemului de cercetare și inovare.
3. Alinierea sistemului de cercetare și inovare la necesitățile economiei naționale.

Direcțiile de acțiune în sfera cercetare și inovare

PLDM va propune un *nou Cod cu privire la știință și inovare*, care va redefini și moderniza acest domeniu.

PLDM consideră că pilonul cercetării trebuie să *redevină componenta instituțiilor de învățământ superior*, iar rolul Academiei de Științe a Moldovei trebuie să fie diminuat considerabil. În acest sens, PLDM va sprijini amplificarea cooperărilor și parteneriatelor în domeniul cercetării avansate cu instituțiile și fondurile de cercetare din lume și spațiul european. Conform actelor normative adoptate la nivel comunitar în ceea ce privește sistemul european de învățământ superior, acesta este responsabil de educație, știință și inovare. De aceea, pentru a deveni membri competitivi ai Spațiului European al Învățământului Superior și a a Spațiului European al Cercetării, sistemul de învățământ superior va trebui să învețe cum să realizeze concomitent servicii de educație, cercetare și inovare.

Totodată este necesară *consolidarea și depolitizarea sectorului academic prin promovarea unei autonomii veritabile*, prin intermediul armonizării legislației naționale în domeniul învățământului cu acquis-ul comunitar și ajustarea sistemului educațional din R. Moldova la prevederile Procesului de la Bologna. Acest lucru va conduce, până în 2010, la crearea Spațiului European pentru Învățământul Superior prin elaborarea unui sistem compatibil și comparabil de certificare prin diplome și acte de studii; definitivarea unei arhitecturi educaționale în învățământul superior, fundamentat pe cicluri de studii universitare; crearea și implementarea unui sistem de credite transferabile; intensificarea mobilității studenților și a cadrelor didactice; implementarea cadrului de cooperare privind asigurarea calității actului educațional.

Universitățile Republicii Moldova *trebuie să-și valorifice potențialul*, iar rezultatul procesului educațional și de formare profesională să fie cuantificat la randamentul scontat. Învățământul superior din Republica Moldova trebuie să pregătească forță de muncă valorificată în spațiul economic autohton și integrabilă din punct de vedere profesional în spațiul pieței unice europene.

Crearea și implementarea Sistemului de Promovare a Excelenței Profesionale Instituționale. La baza acestuia va sta calcularea indicelui de performanță profesională instituțională și alocarea, din bugetul de stat, de finanțări suplimentare celor mai profesionale organizații. Instituirea a cel puțin 5 poli de excelență în cercetarea științifică și în învățământul superior: la Chișinău, Bălți, Comrat, Cahul și Tiraspol.

PLDM consideră absolut necesară implementarea unor acțiuni ferme de *promovarea cercetătorilor tineri și încurajarea repatrierii diasporei științifice moldovenești*, prin acordarea unui pachet social motivant (salarii, premii pentru excelență, ajutoare), includerea acestora la diferite proiecte de cercetare internațională. Elaborarea și adoptarea Statutului al lucrătorului din știință și inovație, care va asigura o creștere substanțială a salariilor din acest domeniu de activitate.

PLDM va mobiliza eforturile ca *Republica Moldova să participe la cât mai multe programe de mobilitate*. Comisia Europeană, prin intermediul unei vaste rețele instituționalizate, dezvoltă mai multe instrumente specifice: programe tip cadru, programe sectoriale și transversale, acțiuni și inițiative regionale ș.a. (de exemplu, pentru perioada financiară 2007 – 2013 se implementează Programul Integrat de Educație, Programul Erasmus Mundus, Programul

Cadru 7 ș.a.). De asemenea, sînt necesare programe de schimburi academice și cu alte state, în primul rînd SUA și Japonia.

Pentru *creșterea calității cercetărilor*, PLDM va elimina practicarea plagiatului și compilației excesive, prin instituirea unui control riguros asupra rapoartelor de analiză, investigațiilor și altor cercetări. De asemenea, vor fi implementate măsuri de întărire a capacității instituționale și a celei personale pentru atragerea de fonduri internaționale.

PLDM va încuraja *parteneriatele public private* pentru realizarea de proiecte și activități de cercetare pentru construirea și operarea de infrastructuri de cercetare, în scopul dezvoltării capacității naționale de producere, asimilare și difuzare a tehnologiilor avansate, sensibilizarea comunității de afaceri cu privire la importanța științei și inovării. Crearea Fondului privat de susținere a cercetării și inovării (contribuția acestuia va constitui, cel puțin, echivalentul a 1% din PIB), elaborarea și implementarea Programului de modernizare infrastructurală a sferei de știință și inovare.

PLDM va *sprijini elaborarea și punerea în aplicare a Strategiei de atragere a personalităților notorii din știința internațională* în sistemul autohton de cercetare și inovare.

Rezultate așteptate

1. Majorarea cotei de finanțare a cercetării fundamentale și aplicate (pînă la un nivel de, cel puțin, 2% din PIB) și crearea Fondului privat de susținere a cercetării și inovării.
2. Integrarea sistemului autohton de știință și inovare în Aria Europeană a Cercetării Științifice.
3. Elaborarea și implementarea Programului de susținere a tinerilor cercetători.
4. Elaborarea și implementarea Programului de repatriere a diasporei științifice moldovenesti.
5. Crearea unei noi culturi de administrare a științei bazate pe deschidere, competență și transparență.
6. Omogenizarea nivelului investigațional academic cu cel universitar, știința producându-se într-un context concurențial care va include atît instituțiile specializate în cercetare cît și subdiviziunile instituțiilor superioare de învățămînt.
7. Instituirea a cel puțin 5 poli de excelență în cercetarea științifică și în învățămîntul superior, înființarea a cel puțin 5 parcuri științifico-tehnologice în regim de parteneriat “public-privat”.
8. Elaborarea și implementarea Strategiei de popularizare a științei și inovării.

10.3. Renașterea culturii și artei

Descrierea situației existente

Structura domeniului culturii în Republica Moldova este depășită din toate punctele de vedere: managerial, informațional, material etc. Acest domeniu este marcat de un ansamblu de carențe care desființează, practic fenomenul cultural în țara noastră:

- *Deinstituționalizarea culturii*, evidențiată prin renunțarea de către Ministerul Culturii la funcțiile de elaborator de politici în domeniu. Subdiviziunile Ministerului au renunțat la funcțiile de gestionare în favoarea creării produselor culturale de o calitate îndoielnică.
- *Incompetență și lipsa de planificare*. Structurile de stat în domeniul culturii nu activează după un program de priorități publicat, discutat și aprobat, ci s-au transformat în secții de propagandă politico-ideologică ale partidului de guvernămînt.
- *Ideologizarea culturii*. În cultură și artă sînt impuse viziuni ideologice retrograde și forme administrative depășite, cum ar fi etatizarea unor domenii ce țin, în mod tradițional, de inițiativă privată sau corporativă (impresariat, festivaluri etc.).

- *Controlul total asupra finanțării produselor culturale.* Sponsorizarea de către agenții economici se efectuează sub stricta supraveghere și la comanda organelor de stat.
- *Refuzul de a colabora în procesul de politici publice.* Colaborarea cu uniunile de creație și cu asociațiile de profil lipsește cu desăvîșire. Opinia specialiștilor este ignorată, iar acest fapt conduce la luarea deciziilor arbitrare și generează incompetență în organizarea procesului cultural în țara noastră.
- *Utilizarea distincțiilor și premiilor pentru coruperea oamenilor de cultură.* Distincțiile și premiile se acordă ca răsplată pentru servilism, opiniile breslelor de specialiști în această chestiune sînt ignorate completamente.
- *Cheltuirea irațională a banilor publici.* În timp ce sume extrem de mari se alocă pentru unele aniversări și manifestații de o calitate îndoielnică, domeniile importante ale culturii rămîn nefinanțate, iar salariile angajaților din cultură, tarifele de achiziționare a creațiilor, tarifele de remunerare a autorilor sînt derizorii.
- *Subminarea culturii și artei în vederea deservirii intereselor partidului de guvernămînt.* Programele de prioritate sînt înlocuite cu activități propagandistico-ideologice. Programul de stat de activitate în teritoriu este substituit de un singur proiect - „Caravella culturii”, avînd un buget nejustificat și care tirajează nonvaloarea.
- *Auto-excluderea din circuitele culturale internaționale.* Țara noastră nu este parte a proceselor menite să sporească unitatea spiritual-culturală a popoarelor europene. Temele culturale de mare actualitate în țările europene nu se iau în dezbateri la noi. Agendele culturale ale celor mai reprezentative foruri (Maastricht, Copenhaga, Paris) sînt trecute cu vederea. Atmosfera spirituală nu favorizează cunoașterea tendințelor cultural-artistice contemporane. Republica Moldova, la nivel guvernamental, nu este implicată în nici un program al organismelor UE cu partenerii nemembri. Izolarea Moldovei pe plan cultural și sclerozarea proceselor cultural-artistice sînt consecințele politicii comuniste în domeniul culturii.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Realizarea politicilor culturale în conformitate cu prioritățile procesului cultural din țară și din regiune.
2. Dezvoltarea artei contemporane ca mijloc de promovare și afirmare a culturii naționale, atît pe plan intern, cît și internațional.
3. Susținerea artiștilor și a uniunilor de creație.
4. Restabilirea activității și infrastructurii culturale în zonele rurale.
5. Dublarea alocațiilor bugetare pentru cultură și finanțarea activităților culturale în conformitate cu prioritățile stabilite și în bază de proiecte.

Direcțiile de acțiune în domeniul culturii

Elaborarea Strategiei privind dezvoltarea culturii, racordată la programele de dezvoltare economică, socială, educațională și urbană, precum și a unui Program național de priorități în domeniul culturii și artei:

- aplicarea standardelor internaționale în domeniul protecției patrimoniului cultural-artistice și încurajarea investițiilor în cultură în general și în patrimoniul cultural;
- gestionarea eficientă a resurselor culturale ale trecutului;
- implementarea noilor concepții de valorificare a patrimoniului cultural și completarea colecțiilor muzeale.

Patrimoniul cultural exercită o influență profundă asupra fenomenelor ce au loc astăzi, pentru că creația contemporană se raportează mereu la modelele din trecut. Statului îi revine funcția de a susține promovarea mediului artistic și cultural contemporan, inclusiv și prin completarea colecțiilor muzeale cu creații contemporane.

Dezvoltarea artei contemporane

Cultura este un proces viu, schimbător, un proces în permanentă dezvoltare. Susținerea artei contemporane se efectuează deopotrivă prin susținerea activității artistice și prin susținerea artiștilor. Activitatea cultural-artistică este o componentă integrantă a indicelui cu referire la calitatea vieții. Activitatea artistică încurajează inițiativa și combate inerția. Rolul politicii culturale la acest compartiment se manifestă în:

- crearea condițiilor pentru dezvoltarea artei contemporane;
- susținerea infrastructurii și educației artistice;
- înlesnirea accesului la bunurile cultural-artistice;
- încurajarea participării cetățenilor la procesele cultural-artistice;
- susținerea asociațiilor artistice, uniunilor de creație;
- desfășurarea activității artistice în baza de proiecte și programe care promovează adevărate valori culturale.

Susținerea artiștilor și a uniunilor de creație

Grație rolului pe care îl au în societate, artiștii au dreptul la un tratament special. Susținând artiștii statul susține arta. Susținerea pe diferite căi și prin diverse modalități a oamenilor de cultură și artă trebuie să devină o preocupare legitimă și constantă a politicii culturale. Practica internațională demonstrează că artiștii se concentrează în zonele de înlesniri fiscale (Irlanda și a.), condiții speciale de șomaj și libera creație (Franța), subvenționarea anuală (Finlanda), susținerea financiară a artiștilor prin intermediul uniunilor de creație (Rusia și a.).

Este necesară adoptarea Legii privind uniunile de creație și Statutul artistului în care să fie fixate privilegiile îndreptate spre susținerea artiștilor și artei.

Impulsionarea activităților culturale pe teritoriul Republicii Moldova:

Factorii care determină climatul cultural al localității sînt arhitectura și istoria sa, topografia, tradițiile meșteșugărești, etc. Întreaga diversitate a tradițiilor culturale zonale și locale poate fi valorificată în cazul colaborării dintre teritorii și centru în baza unor programe de prioritate, care se reflecte cadrul complex și divers al fiecărei localități, precum și prin sporirea calității activității culturale. Activitățile culturale în teritoriu se vor concretiza în:

- delegarea colectivelor artistice profesionale teatrale, concertistice.
- organizarea expozițiilor de artă plastică, proiectarea filmelor de înaltă calitate artistică.
- crearea obiectelor infrastructurii cultural-artistice, precum cafenelele literar-artistice, librăriile, saloanele video, etc.;
- participarea colectivelor profesionale, alături de cele semi-profesionale (colectivele model), precum și neprofesionale pentru sporirea calității manifestărilor cultural-artistice, dar și pentru aflarea și promovarea noilor talente din teritoriu;
- încadrarea artiștilor, meșterilor populari în programele regionale de dezvoltare culturală, socială și economică și susținerea activității lor din diverse fonduri.

Creșterea volumului de finanțare a culturii

- crearea unui fond național al culturii care să includă toate mijloacele bugetare destinate proiectelor cultural-artistice;
- asigurarea transparenței în elaborarea, gestionarea și distribuirea bugetului culturii;
- încetățenirea practicii de finanțare a proiectelor culturale în bază de concurs transparent;
- expunerea în termeni clari și măsurabili a proiectelor culturale care ar putea să atragă investiții;
- examinarea viabilității economice și planificarea activităților ce se încadrează în obiectivele programului de prioritate.

Rezultate așteptate

1. Stabilirea priorităților naționale privind dezvoltarea culturii.
2. Gestionarea eficientă și responsabilă a resurselor culturale.
3. Înlésnire a accesului la bunurile cultural-artistice.
4. Reformarea cadrului legal ce reglementează activitatea asociațiilor artistice și a uniunilor de creație.
5. Conectarea fenomenului cultural din Republica Moldova la circuitele culturale regionale și internaționale.
6. Dezvoltarea infrastructurii culturale și susținerea educației artistice. Renovarea a 200 case de cultură până în 2013 și transformarea lor în centre comunitare multifuncționale.
7. Dublarea până la finele anului 2009 a salariilor lucrătorilor din domeniul culturii.
8. Asigurarea accesului la finanțarea din banii publici a artiștilor talentați care pot oferi produse culturale de calitate.
9. Dublarea alocărilor din bugetul de stat pentru cultură.

10.4. Dezvoltarea culturii fizicii și sportului

Descrierea situației existente

În Republica Moldova propagarea modului sănătos de viață prin promovarea culturii fizice și a sportului nu este o prioritate a guvernării. Programele sportive la nivel local și național sînt fragmentare, iar evenimentele sportive au o frecvență foarte redusă.

Infrastructura sportivă se află într-o situație deplorabilă. În urma unei guvernări de 8 ani a comuniștilor au fost distruse cele mai importante obiecte de infrastructură de importanță națională și locală. A fost demolat stadionul republican, iar stadioanele orășenești și sătești sînt pe cale de dispariție, suprafețele acestora fiind ocupate în mare parte de baruri și piețe comerciale. Sălile de sport ale instituțiilor de învățămînt sînt lipsite de echipament necesar, iar multe dintre acestea sînt inpracticabile din cauza degradării fizice.

Sportul de performanță este pe cale de dispariție. Nu există o strategie coerentă de susținere a sportului de performanță, iar finanțarea domeniului este sub orice limită. Politicile publice nu încurajează investițiile private în sportul de performanță.

Obiective asumate de către PLDM:

1. Promovarea prioritară a modului sănătos de viață.
2. Reabilitarea infrastructurii sportive.
3. Susținerea sportului de performanță.

Direcțiile de acțiune în domeniul culturii fizice și sportului

Promovarea unui mod sănătos de viață. PLDM va promova crearea unei mișcări sociale de anvergură care să propage un mod de viață sănătos, prin implicarea instituțiilor sportive și educaționale, ONG-urilor, autorităților și instituțiilor publice, donatorilor. Vom promova desfășurarea competițiilor locale și zonale la diferite ramuri de sport pe diferite categorii de vîrstă; campionate republicane între școlile, liceele și cluburile sportive pentru diverse categorii de vîrstă; jocuri sportive ale elevilor și tinerilor; campionate republicane ale sportivilor invalizi; campionate republicane ale sportivilor veterani, etc.

Reabilitarea infrastructurii sportive. PLDM va susține inițiativa privată pentru restabilirea, lărgirea rețelei de cluburi, secții și complexe sportive, reabilitarea terenurilor

sportive, teritorii pentru odihna populației cu unități de deservire (cafenele, centre de agrement). Totodată, PLDM va crea un sistem de facilități agenților economici pentru încurajarea investițiilor în domeniul culturii fizice și a sportului.

Revigorarea sportului de performanță. Sportul de performanță reprezintă o modalitate de promovare a imaginii țării pe plan internațional. În acest context, PLDM va iniția un amplu proces de reformare a sistemului și mecanismului de susținere a sportului de performanță. Aceasta va fi realizată prin îmbunătățirea activității structurilor sportive, federațiilor și cluburilor; aplicarea de măsuri comune cu ministerele pentru îmbunătățirea activității cluburilor departamentale, creșterea nivelului de retribuire și crearea sistemului de facilități pentru sportivi. În așa mod, sportivii noștri vor fi cointeresați în atingerea unor performanțe cât mai mari la diferite evenimente sportive de talie regională, europeană și mondială.

Rezultate așteptate

1. Crearea unei mișcări sociale la nivelul întregii țări pentru propagarea modului sănătos de viață.
2. Elaborarea și implementarea programului național privind dezvoltarea culturii fizice și sportului.
3. Reabilitarea infrastructurii sportive, în special cea comunitară și cea a instituțiilor de învățământ.
4. Crearea unui mecanism eficient de susținere financiară și atragere a investițiilor în sportul de performanță.

Capitolul 11. Sănătate și protecție socială

11.1. Sănătate pentru toți

Descrierea situației existente

Grija față de sănătatea populației reprezintă un obiectiv de o importanță primordială în politica oricărui stat, deoarece sănătatea constituie valoarea cea mai de preț și componenta indispensabilă a dezvoltării și prosperării sociale. Sănătatea populației este determinată de o gamă largă de factori – sociali, economici și individuali.

Calitatea serviciilor medicale are numeroase dimensiuni, dintre care cele mai importante sînt reprezentate de eficacitate, eficiență, continuitatea îngrijirilor, siguranța pacientului, competența echipei medicale, satisfacția pacientului, dar și a personalului medical.

Mecanismele de finanțare a serviciilor nu au fost concentrate pe stimularea continuității serviciilor. Nu exista un cadru instituțional care să evalueze și să promoveze furnizarea de servicii continue și de calitate în cadrul sistemului de servicii de sănătate.

Deficiențele nominalizate ale sistemului existent de sănătate își au impactul direct asupra indicilor demografici și sînt cauza principală a sporului negativ care se menține ultimii 20 de ani. Soluționarea problemelor abordate fără resurse umane și în special a medicilor este de neconceput iar planificarea resurselor umane trebuie să devină o prioritate în domeniul politicilor din sănătate.

Procesul de formare a medicilor arată că există nemulțumiri față de pregătirea universitară (în special datorită accentului pe teorie și nu pe practică) și cea de specialitate, că există o tendință crescută la emigrație, că există o nemulțumire față de salarizarea existentă, o lipsă de motivație și un grad redus de satisfacție profesională a acestora.

În politicile de dezvoltare a personalului medical este de urmărit o abordare sistemică pentru a avea în vedere cele 3 etape principale ale formării profesionale: pregătirea de bază universitară, pregătirea de specialitate (rezidențiat, masterat, doctrat etc.) și educația medicală continuă.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Realizarea efectivă a accesului egal al cetățenilor la îngrijirile sanitare de bază;
2. Creșterea calității vieții prin îmbunătățirea calității și siguranței actului medical;
3. Apropierea de indicatorii de sănătate și demografici ai țărilor civilizate, în același timp cu scăderea patologiei specifice țărilor subdezvoltate.

Direcțiile de acțiune în domeniul ocrotirii sănătății

PLDM va reforma cadrul legal existent în domeniu. Vor fi modificate și completate: Legea sănătății, Legea asigurărilor medicale obligatorii, Legea medicamentului, Legile drepturilor pacientului și activitatea profesională a doctorului. Va fi promovată adoptarea unor legi noi: Legea colegiului medicilor din Republica Moldova, Legea spitalelor, Legea mamei și a copilului.

În toate acțiunile sale, PLDM va pune accentul pe respectarea dreptului populației de a opta liber pentru acele îngrijiri de sănătate, peste cele esențiale, pe care le consideră adecvate pentru propria sănătate, fără ca această opțiune să fie impusă de stat. În acest sens, Guvernul va încuraja dezvoltarea unui sistem privat de asigurări de sănătate.

PLDM va sprijini creșterea coeziunii sociale prin restabilirea principiului solidarității în cadrul asigurărilor sociale de sănătate. Astfel va fi reintrodusă contribuția la asigurările de sănătate a tuturor persoanelor care realizează venituri.

În scopul creșterii calității îngrijirilor medicale, PLDM va încuraja competiția dintre furnizorii de servicii medicale precum și dintre casele de asigurări.

PLDM va acționa împotriva discriminărilor și inegalităților stabilind reguli egale pentru libera concurență în domeniul sanitar. Sistemul sanitar se va baza pe principiul concurenței între furnizori pentru fondurile existente, statul respectând echidistanța față de toți furnizorii de îngrijiri de sănătate.

PLDM va asigura finanțarea adecvată pentru sănătate. Îmbunătățirea finanțării sistemului sanitar se va baza pe alocarea prioritara a resurselor obținute în urma creșterii economice, pe realocarea bugetelor în interiorul sistemului precum și pe înlăturarea acelor cheltuieli ce nu aparțin sistemului sanitar. Sursele avute în vedere pentru a suplimenta cheltuielile pentru sănătate în concordanță cu nevoile reale ale populației vor fi:

- achitarea de la buget a sumelor pentru unitatile medico-sociale și pentru accidentele de munca;
- creșterea bazei de impozitare;
- crearea de locuri de muncă;
- obligativitatea de a contribui la fondul de sănătate a celor care pleacă să muncească în străinătate;
- diminuarea fenomenului muncii la negru;
- introducerea asigurărilor private de sănătate;
- implicarea comunităților locale în finanțarea actului medical;
- creșterea finanțării din bugetul de stat.

Sistemul sanitar va beneficia de o finanțare sporită, urmînd ca să se ajungă la alocarea a cel puțin 6-7% din PIB pentru proiectele din domeniul ocrotirii sănătății.

PLDM va institui un șir de măsuri ce ar permite eradicarea corupției în sistemul de sănătate.

PLDM consideră necesară *restructurarea Ministerului Sănătății* va fi restructurat urmînd ca acesta să exercite următoarele funcții principale:

- elaborarea politicii generale sanitare;
- elaborarea și gestionarea programelor de sănătate, asigurarea controlului calității serviciilor medicale;
- elaborarea standardelor specifice domeniului medical;
- asigurarea asistenței medicale de urgență;
- dotarea cu aparatură în profil teritorial;
- colectarea și diseminarea informației;
- coordonarea negocierilor și promovarea contractului cadru al acordării îngrijirilor medicale în sistemul asigurărilor medicale de sănătate;
- aprobarea tarifelor minime și a celor recomandabile ce pot fi practicate în sistemul sanitar de îngrijiri de sănătate;
- sprijinirea cercetării medicale și a educației medicale, finanțarea cheltuielilor neprevăzute încumbate de situații precum dezastre naturale, epidemii, reglementarea accesului la diversele forme de protecție socială.

Modul de funcționare a sistemului asigurărilor medicale de sănătate va fi repus în forma inițială prin restabilirea principiilor de baza ale asigurărilor sociale de sănătate: solidaritatea (contribuție în procent egal de la toți asigurații care realizează venituri), echitatea, subsidiaritatea. CNAM va redeveni o instituție autonomă, controlul public asupra activității acesteia și folosirii fondurilor pentru sănătate revenind Parlamentului. Se va reveni la autonomia CNAM în colectarea contribuțiilor pentru sănătate. Toate părțile populației Rep. Moldova vor fi acoperite cu serviciile asigurărilor medicale. PLDM va pleda pentru, Lărgirea asigurărilor private de sănătate ca alternativă actualului monopolist în domeniu – CNAM.

Asigurările private de sănătate vor fi destinate plății diferenței dintre sumele acoperite de asigurările sociale de sănătate și valoarea prestațiilor fiecărui furnizor de servicii medicale și farmaceutice precum și pentru achitarea acelor servicii medicale care nu sînt plătite de asigurările de sănătate. Asigurările private de sănătate vor reprezenta principala formă legală pentru reducerea plăților informale. Primele de asigurare vor fi deductibile. Limita deductibilității sumelor utilizate către asigurările de sănătate va fi stabilită anual prin hotărîre de guvern.

În domeniul medicinei primare vor fi întreprinse următoarele acțiuni:

- reevaluarea sistemului existent al asistenței medicale primare cu concretizarea ulterioară a sarcinilor de bază al medicului de familie orientate spre promovare modului sănătos de viață, diagnosticul precoce și profilaxia patologiei umane;
- fortificarea centrelor de sănătate cu unității a medicilor specialiști: pediatri, obstetricieni, ginecologi, interniști, chirurgi.
- reactualizarea standardelor bazei tehnico-materiale a oficiilor de sănătate, centrelor de sănătate și a centrelor medicilor de familie;
- asigurarea cu oficii a medicilor de familie a fiecărui sat al țării;
- asigurarea fiecărui medic de familie cu transport;
- lichidarea verticalei de gestionare a asistenței medicale primare și formarea la nivel raional a serviciului unic medico-farmaceutic - spital, serviciul medicului de urgență, asistență medicală primară.

În sfera asistenței medicale de urgență vor fi realizate următoarele acțiuni:

- reorganizarea verticalei asistenței medicale de urgență la nivel de raion;
- organizarea în spitalul raional a secției medicinei de urgență în componența departamentului de internare a pacienților, ce va permite eliberarea cel puțin a 30% din bugetul Asistenței medicale urgente a raionului, în urma reducerii aparatului administrativ.
- sursele financiare eliberate de redirecționat în formarea la nivel de raion a echipelor urgente specializate cu înzestarea lor cu aparatură modernă de diagnostic, monitoare pentru monitorizarea funcțiilor vital importante;
- utilizarea secțiilor de internare a spitalelor raionale cu aparatură modernă de diagnostic de laborator, imagistic cât și aparate de respiratorii artificială, perfuzoare monitoare ce ar permite susținerea funcțiilor vitale pînă la venirea medicului specialiști;
- asigurarea stațiilor raionale cu unități de transport inclusiv și a ambulanțelor sanitare conform estimării indicilor de bază a morbidității raionului dat;
- asigurarea secțiilor medică de urgență cu personal medical cu studii superioare, medii, conducători ai unităților de transport;
- reorganizările estimate ale Asistenței medicale urgente permite lichidarea rupturii existente în activitatea echipelor de urgență cu secțiile specializate ale staționarelor.

În domeniul asistenței medicale spitalicești vor fi întreprinse următoarele acțiuni:

- asigurarea eșalonării asistenței medicale spitalicești în raport direct cu sarcinile atribuite;
- la nivel republican se vor dezvolta centrele de medicină de excelență spitale gradul I ce ar asigura transplantul de organe, intervențiile cardio-chirurgicale, pulmonare, hepatobiliopancreatice a tubului digestiv, sistemului endocrin, urologice, traumatologice, chirurgiei înalt specializate pediatrice, asistență neurologică și neuro-chirurgicale, cardiologică, fiziologică. Centrelor nominalizate li se va atribui statut universitar care de rînd cu asigurarea serviciilor medicale specializate vor asigura pregătirea cadrelor medicale cu studii superioare și medii, reciclarea continuă a lor pentru întreg sistemului de sănătate a Republicii Moldova;

- spitalele municipale, raionale, spitale de rangul II avînd statutul universitar vor asigura servicii medicale specializate populația urbei;
- spitalele raionale de rangul III vor asigura asistența medicală specializată de urgență;
- instituțiile medicale de orice nivel vor beneficia de reutilare cu aparatură modernă, ce ar permite implementarea tehnologiilor moderne de sănătate;
- crearea în cadrul sistemului de sănătate a serviciului geriatric de ambulator și staționar.

În domeniul medicinei preventive vor fi întreprinse următoarele acțiuni:

- asistență medicală primitivă va propune programul național de promovare a modului sănătos de viață (lupta împotriva drogurilor, lupta împotriva alcoolismului, fumatului, promovarea unei alimentații echilibrate și lupta împotriva obezității, sedentarismului, educația sexuală adecvată, sprijinirea îngrijirilor stomatologice, educarea preponderentă a populației cu un nivel scăzut de cultură);
- asigurarea imunizării planificate a tuturor păturilor societății, utilizînd vaccinele moderne, inofensive.
- asigurarea cu sisteme de siguranță alimentară a populației;
- asigurarea monitorizării siguranței cu apă potabilă a tuturor localităților Republicii Moldova.

În domeniul asistenței farmaceutice vor fi întreprinse următoarele acțiuni:

- stimularea industriei farmaceutice a Republicii Moldova, lărgind spectru de producere a medicamentelor, a preparatelor fito-terapeutice, crearea întreprinderilor mixte, orientate spre export;
- fortificarea sistemului de control al calității medicamentelor, crearea laboratoarelor moderne de analiză și control omologate de către UE;
- asigurarea priorităților de activități a farmaciilor sătești;
- formarea sistemului informațional unic pentru toate farmaciile și furnizorii de medicamente;
- sistemul de sănătate va fi asigurat doar cu medicamente ce corespund standardelor internaționale GMP.

Programele Naționale promovate de PLDM:

Vor fi formate și susținute financiar adecvat programele:

1. Cardiologie, cardio-chirurgie
2. Transplant de organe
3. MoldDiab
4. Tuberculoză
5. Patologie oncologice
6. Asistența mamei și copilului
7. Sănătate mintală
8. Bolile ficatului, hepatita virală.

Rezultatele așteptate

1. Asigurarea tuturor cetățenilor cu servicii medicale accesibile și de calitate.
2. Extinderea serviciilor medicale gratuite acordate în baza poliței de asigurare.
3. Creșterea eficienței și calității actului medical;
4. Îmbunătățirea indicatorilor de activitate ai spitalelor;
5. Asigurarea cu cadre specializate și modernizarea bazei tehnico-materiale a instituțiilor medicale.
6. Triplarea pînă în 2012 a salariilor lucrătorilor medicali.

7. Site-uri funcționale, actualizate periodic, privind serviciile de sănătate și accesarea acestora;
8. Strategie națională de promovare a sănătății și educație pentru un mod sănătos de viață;
9. Administrație publică locală responsabilă de gestionarea problemelor de sănătate publică la nivel local;
10. Asigurarea fiecărei localități cu medici de familie.
11. Oferta de servicii medicale în concordanță cu nevoile reale ale comunității;
12. Implicarea nemijlocită a autorităților administrației publice locale în îmbunătățirea adresabilității și accesibilității serviciilor medicale;

11.2. Protecție socială sigură

Descrierea situației existente

În prezent politicile de susținere a familiilor se bazează pe mecanisme, realizate prin intermediul indemnizațiilor și ajutoarelor sociale, care teoretic reprezintă sprijinul acordat familiilor. Din păcate chiar dacă există mecanisme complexe care stabilesc tipuri de prestații sociale, sprijinul real al familiilor și al maternității este doar o declarație, regăsindu-se doar în propaganda oficială. În Republica Moldova indemnizația unică oferită la nașterea copilului este de 10 ori mai mică decât în Ucraina și de 7 ori mai mică ca în România. Chiar dacă guvernarea comunistă se laudă cu creșterea de câteva ori a indemnizațiilor pentru nașterea și îngrijirea copilului, această creștere nu este decât o indexare. Indemnizația unică la naștere în valoarea de doar 100 euro nu poate acoperi nici costurile legate nemijlocit de maternitate și nașterea copilului.

Republica Moldova este în deplină criză demografică, iar localitățile rurale sînt treptat depopulate. Numai în ultimii 8 ani populația prezentă în Republica Moldova (fără regiunea transnistreană) a scăzut cu 2,1%, inclusiv în mediul rural cu 0,5%, iar în mediul urban cu 4,3%. Or, scăderea populației este determinată de mai multe cauze, precum: natalitatea scăzută, emigrația și creșterea mortalității. În situația în care Republica Moldova este capturată de o mulțime de probleme care afectează capacitatea de creșterea populației, erau necesare intervenții serioase pentru a motiva natalitatea și a susține tinerele familii. Chiar dacă actualul guvern se declară de stînga, reformele inițiate pot fi considerate doar indexări ale formelor vechi de protecție, care sub nici o formă nu reprezintă o sursă pentru acoperirea cel puțin a alimentației și a cheltuielilor legate de îngrijirea copiilor. Astfel, în ultimii 8 ani de zile, indemnizațiile lunare pentru îngrijirea copiilor părinții cărora au asigurări sociale acoperă doar 50% din minimul de existență, iar indemnizația de care au beneficiat familiile care nu erau asigurate, majoritatea cărora sînt de la sat acoperă doar 1/3 din acest minim. Important de menționat că prin astfel de "susținere" este afectată în mod direct familia de la țară, familiile și femeile care activează în sectorul bugetar și în agricultură. Or, astfel de familii sînt majoritatea în Republica Moldova. Astăzi, o mamă tînără aflată în concediu de maternitate, care pînă la naștere a activat în calitate de lucrător medical, pedagog, sau a muncit în agricultură, primește o indemnizație pentru creșterea copilului de maxim 400 de lei. Acești bani nu sînt suficienți nici măcar pentru o alimentație normală a copiilor.

Toate acestea indică o incapacitate de a administra eficient sistemul de protecție socială, care trebuie orientat spre sprijinul real al familiilor și copiilor. Guvernul comunist a reușit doar mimarea unor reforme care în cele din urmă a afectat negativ familiile, în special cele de la sate. Unicul sprijin real pe care îl au familiile pentru a educa copii vine din efortul istovitor al părinților și din destrămarea familiei din cauza muncii silite de peste hotare. Or, faptul că actualmente 70% din populația de la sate se află în sărăcie, demonstrează cu exactitate, că interesul guvernanților în ultimii ani a constat doar în crearea unor iluzii de reformare și lustruirea parchetelor din instituțiile de la Chișinău.

În ce privește protecția socială exercitată prin alocații sociale, destinate suportului diferitelor categorii de persoane aflate în dificultate, principalele deficiențe țin de alocare și efectele reale ale acestora. Alocațiile sînt oferite în baza cererii, mecanismul de testare a veniturilor este slab dezvoltat, iar legislația în domeniu este dispersată. Chiar dacă un singur beneficiar al asistenței sociale poate beneficia concomitent de 11 tipuri de prestații sociale acestea nu acoperă minimul de existență. Această situație este condiționată atât de lipsa unei baze de date unice a beneficiarilor de asistență socială, cît și de imperfecțiunea mecanismului de orientare a indemnizațiilor spre cele mai defavorizate categorii. Astfel, copii cu dizabilități de exemplu beneficiază de sprijin social de 3 ori mai mic de cît minimul de existență. Acest fapt denotă limitarea drepturilor persoanelor cu dizabilități la incluziune socială și la un trai decent.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Reducerea cu cel puțin 50% a sărăciei familiilor și copiilor din mediul rural;
2. Încurajarea natalității și susținerea materială a familiei în conformitate cu costurile actuale de existență.
3. Stoparea depopulării Republicii Moldova prin dezvoltarea unor pachete individualizate de sprijin familial;
4. Promovarea incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități

Direcțiile de acțiune privind protecția socială

- Creșterea de cel puțin 10 ori a indemnizației unice la naștere și completarea graduală a acesteia, pentru atingerea valorii medii de 800 euro.
- Crearea pachetelor de ajutor material și suport a femeilor, tinerelor mame din mediul rural și a celor care activează în sectorul bugetar, pentru a eradica discriminarea în funcție de venituri a femeilor.
- Promovarea de către autoritățile publice locale a procurării serviciilor sociale oferite de ONG-uri, în conformitate cu principiile competenței, performanței și transparenței și cu necesitățile populației rurale care se află la limita sărăciei.
- Dezvoltarea rețelei de servicii sociale comunitare destinate asistenței sociale a diferitor categorii de populație precum persoane cu dizabilități, familii vulnerabile și paupere etc.
- Modificarea mecanismului de stabilire a indemnizației lunare de îngrijire a copiilor în special din mediul rural, astfel încît această să acopere cel puțin minimul de existență;
- Crearea programelor de sprijin familial care să ofere suport orientat spre necesitățile specifice ale familie. Prin această măsură va fi micșorat numărul de copii instituționalizați și de familii pauperizate.
- Crearea programelor de sprijin familial, în baza testării nevoilor particulare
- Ratificarea Convenției ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități și crearea unui Program finanțat din mijloacele publice pentru implementarea prevederilor Convenției;
- Creșterea de cel puțin 3 ori a valorii pachetului de beneficii sociale destinate persoanelor cu dizabilități, în special pentru copiii cu dizabilități.

Rezultatele așteptate

La finele mandatului de Guvernare PLDM își propune:

1. Reducerea sărăciei în mediul rural de 2 ori și în mediu pe țară cu 40%;
2. Reducerea sărăciei copiilor din mediul rural cu cel puțin 50%;
3. Mărirea indemnizației unice la naștere de 10 ori astfel încît pînă la sfîrșitul mandatului valoarea indemnizației unice la naștere să atingă 800 euro;

4. Creșterea în mediu pe țară de 2 ori, iar pentru femeile care activează în sectorul bugetar și locuiesc în mediul rural de 4 ori a indemnizației de îngrijire a copiilor, astfel încât valoarea medie a indemnizației la sfârșitul mandatului să fie de 100 euro.
5. Mărirea pensiilor și a ajutoarelor sociale destinate persoanelor cu dizabilități, în special pentru copiii cu dizabilități astfel încât valoarea medie a suportului financiar pentru persoanele cu dizabilități la sfârșitul mandatului să fie echivalent cu coșul minim de consum.

11.3 Protecția socială a persoanelor în etate – respect și demnitate

Descrierea situației existente

Pensiile reprezintă cea mai importantă componentă a protecției sociale a persoanelor vârstnice. În lipsa unui sistem eficient de servicii de asistență socială a persoanelor în vârstă la nivel național, pensia rămâne unica sursă de bunăstare a persoanelor în vârstă. Din păcate, chiar dacă în ultimii ani s-a anunțat cu mare tam-tam majorarea pensiilor, acestea rămân mult sub minimum de existență. Astfel, valoarea medie a pensiei este în jur de 540 de lei este de 2.5 ori mai mică de cât acest minim (1245 lei). Faptul denotă, că ”mult-lăudatele creșteri” de pensii nu reprezintă nimic altceva decât o simplă indexare ca element de propagandă. Or, pensia actuală nu este suficientă nici pentru nevoile primare – hrană și plata energiei termice și electrice.

Guvernarea făcut din bătrâni ostateci ai situației când veniturile mici le permit numai să achite o parte din facturi, fără resurse care să le asigure măcar o alimentație sănătoasă. Este evident că aceste condiții sînt orientate spre deprimarea și anihilarea unei categorii de populație care merită respect și poate participa activ la viața social-politică.

Problemele legate de eficiența sistemului actual de asigurări sociale reflectă în totalitate lipsa oricărei dorințe de a promova schimbări eficiente. Conform datelor expertizei sistemului de pensii din Republica Moldova, acesta se caracterizează printr-un deficit bugetar 30,4%. Deficitul este generat de evoluțiile demografice negative și inegalitatea contribuțiilor de asigurări sociale, care privilegiază nomenclatura de stat. Din cauză exodului și îmbătrînirii populației, raportul dintre numărul populației ocupate și numărul pensionarilor s-a înrăutățit considerabil. În 2002-2008 numărul populației ocupate s-a micșorat cu 16%, iar numărul total al pensionarilor s-a redus cu 2,1%. Dacă în anul 2002 raportul dintre pensionari și persoane ocupate era 1:2,4, în anul 2007 acesta a constituit 1:2,0. Acest fapt denotă că actualul buget al asigurării sociale este instabil și creează inegalități.

Neuniformitatea contribuțiilor pentru diferite sectoare este al doilea factor care subminează stabilitatea financiară și echitatea socială a sistemului de pensii. Chiar dacă a fost creată o categorie specială de plătitori – angajatorii din sfera producției agricole, care transferă contribuțiile pentru persoanele angajate în baza contractului individual de muncă aceasta a stimulat și mai mult angajarea „la negru” în agricultură, diminuînd contribuțiile la bugetul asigurărilor sociale din sectorul agrar. Discriminarea redistribuirii asigurărilor sociale se referă și la pensiile privilegiate „pentru unele categorii de cetățeni”. În 2004 legea privind pensiile de asigurări sociale de stat a fost completată cu un capitol separat care reglementează pensiile pentru deputații parlamentului, membrii guvernului și care la atingerea vârstei de pensionare pot beneficia de o pensie în mărime de 75% din venitul mediu lunar. Astfel, pensia medie pentru limita de vîrstă este de 8,7 ori mai mică decât cea a foștilor deputați, funcționari publici, membri ai guvernului.

Îmbătrînirea și emigrația populației afectează considerabil stabilitatea financiară a bugetului de asigurări sociale. Sistemul actual al asigurărilor sociale propune beneficiarilor un nivel slab de asigurare. În cazul menținerii condițiilor actuale de organizare și distribuire a asigurărilor sociale, în special al pensiilor de vîrstă, rata de înlocuire se va reduce în continuare,

în medie cu 0,5% – 1,0% la fiecare 1-2 ani. Conform prognozelor, va crește semnificativ, cu circa 14% anual, diferența dintre salariul mediu calculat și mărimea medie a pensiei stabilite.

Obiectivele asumate de către PLDM

1. Unificarea mecanismelor de pensionare pentru toate categoriile de angajați, pentru a diminua distribuția inequitabilă.
2. Completarea actualului sistem de pensii cu fonduri private de pensii.
3. Introducerea cotei unice a contribuțiilor la asigurările sociale, și unificarea pensiilor foștilor funcționari cu cea a populației de rînd;
4. Dezvoltarea unui mecanism de sprijin al beneficiarilor și contribuabililor de asigurări sociale din agricultură;
5. Dezvoltarea unei rețele de servicii de asistență socială destinată reabilitării și sprijinului persoanelor în etate în special al celor din mediul rural

Direcțiile de acțiune privind protecția socială a persoanelor în etate

- lichidarea discrepantei dintre pensiile funcționarilor publici, deputaților etc. și a cetățenilor simpli. Aceste acțiuni vor ameliora încrederea contribuabililor în sistemul de pensionare și vor permite creșterea din start cu cel puțin 10% a asigurărilor sociale;
- creșterea cu cel puțin 60% a pensiilor prin introducerea sistemului fondurilor private de pensii. Este recomandabil sistemul de pensii bazat pe trei piloni¹: primul reprezintă sistemul de asigurări de stat existent; al doilea – administrarea privată a unei părți din contribuția angajatului, contribuția ar putea fi de 2% din salariul brut lunar; al treilea pilon este format din fondurile de pensii opționale, unde angajatul sau angajatorul pot achita o parte din venitul salarial;
- introducerea cotei unice a contribuțiilor la asigurările sociale pentru toate categoriile de cetățeni pentru stoparea ratei de înlocuire. Această schimbare poate ridica rata de înlocuire pe termen mediu cu 6-8%;
- crearea serviciilor sociale la nivel de comunitate destinate reabilitării sociale a persoanelor în etate;
- modificarea sistemului de asigurări sociale astfel încât pensia minimă să acopere minimul actual de existență în valoare de circa 100 euro.

Rezultate așteptate

1. La sfârșitul mandatului pensia minimă va corespunde minimului de existență.
2. Pînă la sfârșitul mandatului sistemul public de asigurări sociale va fi completat cu un sistem mixt care să includă fonduri de pensii administrate privat, fapt ce va permite creșterea cu cel puțin 60% a pensiilor contribuabililor activi.
3. Unificarea pensiilor pentru funcționari publici și demnitari de nivel superior în conformitate cu mecanismele aplicate tuturor cetățenilor.
4. Pînă la sfârșitul mandatului de guvernare rata sărăciei absolute în rîndul persoanelor vîrstnice va fi redusă de 2.5 ori.

11.4. Integrarea socială a tinerilor

Descrierea situației existente

¹ Astfel de sisteme complementare de pensii au fost implementate în majoritatea țărilor Europei Centrale și de Est.

În pofida virtuților vârstei tinerii din Republica Moldova reprezintă una din cele mai vulnerabile categorii de populație. Această stare a lucrurilor este confirmată atât de problemele specifice tinerilor cât și de abordarea superficială a politicilor de tineret. Astfel, din numărul total al șomerilor oficial înregistrat circa 20% sînt tineri cu vârsta de 15 – 24 de ani, această cifră denotă faptul că șomajul în rîndul tinerilor este de două ori mai mare de cît în rîndul populației mature. Cauzele șomajului sînt multiple, însă este dramatică constatarea că 62% din tinerii șomeri nu dețin studii complete cu atît mai mult studii profesioniste. Deja tradiționala discrepanță între datele oficiale și cele neoficiale, care s-a accentuat în ultimii 8 ani, ne indică clar că numărul tinerilor șomeri este de cîteva ori mai mare. Cu atît mai mult că tinerii, proaspeții absolvenți, sau cei care nu au abandonat studiile nu pot beneficia de ajutor material de șomaj.

Tinerii reprezintă 40% din cei un milion de cetățeni plecați la muncă peste hotare. Migrația masivă a tinerilor, precum și predispoziția hotărîită de a pleca a majorității celor rămași în țară, demonstrează încă o dată că politicile de tineret din Republica Moldova au un caracter de fațadă și se referă doar la mediatizarea pe larg a cîtorva practici pozitive înregistrate în țară de către ONG-uri și programe sponsorizate din exterior. Plecarea tinerilor peste hotare este cauzată în ptimul rînd de lipsa oportunităților asigurării unui trai decent. 80% din tineri se confruntă cu problema lipsei locuinței proprii sau imposibilitatea de a închiria o locuință. Problema locuinței este principalul impediment pentru crearea unei familiei

Intervențiile statului efectuate pentru a diminua vulnerabilitatea socială a tinerilor nu acoperă nici 20% din necesitățile reale ale tinerilor, în special a celor defavorizați și din localitățile rurale. Chiar dacă în ultimii ani se tot vorbește despre reabilitarea instituțiilor sociale, culturale pentru nevoile tinerilor, în realitate au fost reabilite doar cîteva, în localitățile unde autoritățile locale aparțin partidului de guvernămînt. Printre tinerii din Republica Moldova practicile unui mod nesănătos de viață continuă să fie cele mai răspîndite. Astfel, 91% din tineri afirmă că își petrec timpul liber acasă, 84% în stradă, iar 63% în baruri și discoteci. Toate acestea se petrec anume în timpul cînd președinția anunță solemn ”Anul Tineretului”. Aceste date denotă clar că instituțiile de agrement și educație neformală nu sînt funcționale și nu oferă servicii de care au nevoie tinerii. Efectele nu se lasă așteptate, din 4000 de persoane infectate HIV SIDA, în Republica Moldova 2000 sînt persoane tinere cu vârsta de 15-24 de ani.

Obiectivele asumate de PLDM

1. Asigurarea cu locuințe sociale a tinerilor și familiilor tinere din localitățile urbane și rurale din Republica Moldova;
2. Reducerea migrației tinerilor și a sărăciei în rîndul tinerilor prin crearea programelor de sprijin și protecție socială a tinerilor;
3. Dezvoltarea unei rețele de servicii sociale și de educație non-formală la nivel național;
4. Crearea unui program de integrare social-economică a tinerilor vulnerabili și săraci;

Direcțiile de acțiune privind integrarea socială a tinerilor

- demararea a două programe naționale pentru asigurarea tinerilor cu locuințe sociale: programul I – Asistență la procurarea unei locuințe pentru tinerele familii din mediul urban și rural; programul II – Construirea locuințelor sociale pentru chirie destinate categoriilor nevoiașe de la sate și de la orașe;
- aplicarea facilităților fiscale pentru procurarea de către tinerile familii a unei locuințe;
- crearea liniilor de creditare cu dobîndă redusă (privilegiată, unde statul achită dobînda pentru credit) pentru procurarea unei locuințe de către tinerii specialiști;
- crearea fondurilor locale (raionale) pentru protecția și integrarea socială a tinerilor aflați în dificultate. Fondurile vor fi destinate cheltuielilor de urgență, strict necesare tinerilor, precum: căsătoria, suport pentru educație; cheltuieli legate de sănătate și nevoi speciale; procurarea echipamentului de muncă;

- crearea unei rețele de servicii care vor oferi asistență tinerilor vulnerabili și săraci în vederea orientării profesionale; inițierii unei afaceri; abilităților economice, integrării sociale etc.
- creditarea preferențială, cu dobânda achitată de stat a afacerilor mici inițiate de tineri din familii foarte sărăce și tineri absolvenți ai școlilor internat;
- finanțarea publică, pe bază de concurs a Centrelor pentru Tineri, a ONG-urilor și a grupurilor locale de inițiativă pentru tineri;
- oferirea bursei speciale care să acopere condițiile necesare unui trai decent destinate tinerilor din familii vulnerabile pentru continuarea studiilor liceale, universitare etc.

Rezultatele așteptate

1. Până la sfârșitul mandatului de guvernare reducerea cu 50% a migrației în rândul tinerilor.
2. În timpul guvernării reducerea anuală cu 8-10% a șomajului în rândul tinerilor.
3. Ajutorarea a 10.000 de tineri anual la procurarea sau închirierea preferențială a locuinței.
4. Până la sfârșitul mandatului construirea a 10000 de apartamente sociale pentru tineri și familiile tinere.
5. Crearea câte un centru de reabilitare și asistență a tinerilor în dificultate în fiecare raion;
6. Până la sfârșitul mandatului ajutorarea a 10000 de tineri din familii vulnerabile și din școli internat vor beneficia de asistență pentru inițierea unei micro afaceri sau însușirea unei profesii dorite.
7. 500 de burse anual pentru tinerii din familii vulnerabile pentru continuarea studiilor.

11.5. Reintegrarea cetățenilor reveniți de la munci de peste hotare

Descrierea situației existente

În dorința disperată de a fi credibili în fața oamenilor, guvernării anunță opțiunea pentru integrare europeană. Prin valul masiv de migranți care s-a intensificat o dată cu venirea la putere a comuniștilor, cei mai activi cetățeni și-au exprimat în primul rând neîncrederea față de ceea ce se întâmplă în țară. În același timp, plecarea oamenilor la muncă peste hotare este condiționată de insecuritate socială în țară, unde nu pot beneficia de un minim garantat de trai în momente de criză sau pierdere a locului de muncă. Astfel, numărul real al cetățenilor aflați peste hotare este estimat de către organizații independente și internaționale la 600 mii – 1 mln. Chiar dacă banii investiți de către acești cetățeni în economia națională au un impact benefic, atât asupra indicatorilor economici, cât și asupra insușirilor sociale, publice, guvernarea comunistă **refuză să recunoască drepturile și meritele cetățenilor plecați la muncă peste hotare**. Acest fapt este demonstrat de lipsa oricărei politici de protecție a copiilor rămași în țară fără atenția părinților, lipsa unor oferte de protecție socială în țară, scoaterea lor din circuitul asigurărilor sociale, neglijarea emigranților și familiilor acestora în procesul de protecție socială.

În pofida faptului că sistemul de protecție socială din Republica Moldova are la bază peste 300 de acte normative și legislative, **nici unul din aceste acte nu stipulează oamenii aflați peste hotare sau întorși acasă** în calitate de beneficiari sau grup țintă. Cu atât mai mult că, fenomenul migrației generează fenomenul traficului de ființe umane. Anual, din cauza lipsei de informație, a oricărui sprijin legal dar și din cauza schemelor corupte și mafioate, tacit trecute cu vederea de către guvern, câteva sute de oameni, în mare parte femei devin victime ale traficului de ființe umane. În Republica Moldova există doar câteva organizații neguvernamentale finanțate din fonduri externe, care acordă asistență la integrarea socială a victimilor traficului de ființe umane. Statul neglijează cinic migranții, cei care se întorc acasă sau victimele ale traficului de ființe umane, chiar dacă plecarea lor a fost condiționată de situația gravă din țară. Astăzi migranții sînt văzuți doar ca o sursă de bani. Serviciile vamale, grănicerii, serviciile fiscale, ambasaderele și serviciile consulare ale Republicii Moldova, aplică constant și cinic taxe neoficiale

atunci cînd un serviciu este acordat unui migrant sau persoanei care s-a întors de peste hotare. Din păcate azi în Republica Moldova s-a creat un sistem întreg de ”parazitare” pe seama migranților, guvernării uitînd că ei sînt cetățenii statului și se bucură de același drepturi și au nevoie de protecție.

Obiectivele asumate de PLDM

1. Asistența legală, economică și socială a emigranților în procesul de reintegrare socială, economică și legală a foștilor migranți sau victimelor traficului de ființe umane;
2. Protecția de urgență a cetățenilor Republicii Moldova aflați peste hotare;
3. Dezvoltarea serviciilor și beneficiilor sociale destinate reintegrării sociale a emigranților și victimelor traficului de ființe umane.
4. Asistența socială a copiilor părinții cărora se află peste hotare.

Direcțiile de acțiune privind reintegrarea migranților

- introducerea migranților în calitate de beneficiari ai sistemului național de protecție socială;
- crearea unui sistem specializat de asistență pentru soluționarea problemelor legate de reintegrarea emigranților la nivel local;
- crearea centrelor regionale de asistență juridică și socială pentru emigranții moldoveni și familiile acestora;
- crearea serviciilor de monitorizare și îngrijire a copiilor părinții cărora sînt plecați peste hotare;
- dezvoltarea serviciilor de educație neformală și reabilitare a copiilor părinții cărora sînt plecați peste hotare;
- crearea serviciilor de asistență și consilierea în regim de urgență a cetățenilor aflați peste hotare, în cadrul ambasadelor și serviciilor consulare din Republica Moldova;
- crearea unei linii speciale pentru situații de urgență pentru cetățenii aflați peste hotare.

Rezultatele așteptate

1. Pînă la sfîrșitul mandatului ajutorarea a 100 000 de cetățeni pentru reintegrarea profesională în Republica Moldova;
2. Pînă la sfîrșitul mandatului 50 000 de copii părinții cărora sînt plecați peste hotare cuprinși de servicii de reabilitare psiho-socială și educație în afara școlii;
3. Reducerea cu 80% a cazurilor de trafic de ființe umane pînă la sfîrșitul mandatului
4. Reformarea actualului sistem de combatere a traficului de ființe umane.

Capitolul 12. Mediu natural sănătos

12.1. Protecția solului și apă potabilă calitativă

Descrierea situației actuale

În Republica Moldova există câteva provocări majore în legătură cu protecția mediului natural. Una din cele mai importante este problema deșeurilor, care necesită crearea infrastructurii corespunzătoare pentru prelucrarea deșeurilor solide. Aceasta poate demara cu acțiuni axate pe închiderea gunoiștilor neautorizate, urmată de dezvoltarea unui sistem eficient de colectare a deșeurilor în spațiul rural pentru a preveni apariția din nou a acestor gunoiști.

O problemă la fel de importantă este degradarea solurilor, prin extinderea fenomenelor de eroziune (cca. 878 mii ha sau 38% din totalul terenurilor agricole sînt soluri erodate, care aduc prejudicii anuale de peste 2 mld. lei) și dehumificarea solului pe toată suprafața terenurilor agricole de 2,5 mln. ha, sărătuarea solurilor, afectînd cca. 220 mii ha.

Apele reziduale reprezintă o altă problemă, în particular în zonele rurale. În majoritatea satelor nu există sisteme de canalizare, iar în orașe acestea sînt în stare critică. Apele reziduale din gospodăria și ferme pătrund fără epurare în sol și poluează apele subterane, izvoarele, rîurile și lacurile. În prezent nu există o analiză complexă a stării sistemelor regionale de canalizare și efectele negative ale acestora asupra mediului.

Strategia privind aprovizionarea cu apă și canalizare a localităților din Republica Moldova pînă în anul 2015 este una populistă și irealistă, în situația cînd strategia pentru perioada precedentă 2004-2006 a fost îndeplinită în proporție de 2/3 (din 156 planificate doar 103 din localități au fost dotate cu apeduct).

Obiectivele asumate de PLDM

1. Promovarea unor metode responsabile și eficiente pentru protecția solului și asigurării populației cu apă potabilă calitativă.
2. Modernizarea infrastructurii de mediu localitățile urbane și rurale.
3. Dezvoltarea capacităților umane și extinderea cooperărilor cu donatorii internaționali în atragerea investițiilor pentru protecția solului și îmbunătățirea calității apei potabile.

Direcțiile de asigurare a protecției solurilor și creșterii calității apei potabile

PLDM își propune la etapa inițială, elaborarea unui *studiu de fezabilitate axat pe dezvoltarea noilor sisteme de canalizare* și renovare a celor existente pentru crearea bazei de date care va oferi o abordare sistematică și de lungă durată a acestei probleme, determinînd acțiunile respective.

PLDM consideră necesar *modernizarea infrastructurii de mediu*: gospodărirea apei, managementul deșeurilor, sistemele de termificare, conservarea biodiversității și prevenirea riscurilor legate de dezastrele naturale. Cele mai semnificative investiții trebuie să fie făcute în realizarea și reabilitarea infrastructurii specifice de mediu: stații de tratare a apei potabile, stații de epurare a apelor uzate, rețele de alimentare cu apă și canalizare, depozite de deșeuri ecologice. Este necesară construcția urgentă a 3 stații de epurare biologică la Soroca, Rezina și Criuleni, dar și reconstrucția celei de la Chișinău. Pentru aceasta, PLDM va modifica cadrul legal în scopul creării condițiilor optime pentru accesul sectorului de afaceri la gestiunea și finanțarea acestui domeniu de interes public.

Reciclarea deșeurilor reprezintă și în continuare o problemă, deoarece nu există instalații și echipamente de reciclare, iar deșeurile, în cele mai frecvente cazuri, sînt aruncate în gropile de gunoi, care afectează apele subterane. Deaceia, realizarea prevederilor Programului național de alimentare cu apă și canalizare 2009-2015, pe care îl va propune PLDM va conduce și la atingerea Obiectivelor Mileniului – asigurarea pînă în 2015 a populației a accesului liber la apă potabilă calitativă.

Pericolul poluării la distanțe mari a aerului atmosferic cu emisii toxice provenite de la întreprinderile industriale și transport, deversărilor de ape uzate insuficient epurate sau netratate în corpurile acvatice curgătoare trebuie să conducă la consolidarea structurilor și procedurilor necesare pentru evaluarea impactului asupra mediului, inclusiv în context transfrontier. De aceea, PLDM consideră că *implementarea prevederilor Convenției ESPOO* privind evaluarea impactului de mediu fiind un pas absolut necesar în acest domeniu. Convenția dată fiind unul dintre instrumentele relevante pentru felul în care Republica Moldova urmărește asigurarea unui echilibru între dezvoltarea economică și asigurarea protecției mediului.

De asemenea, trebuie finalizate *planurile privind deșeurile lichide și poluanții organici* persistenți, inclusiv cu susținerea donatorilor externi, în vederea eliminării stocurilor respective, reducîndu-se astfel impactul substanțelor toxice asupra mediului și sănătății populației.

În pofida costurilor mari pentru protecția mediului, este posibil de găsit surse de finanțare, în primul rînd din partea Comisiei Europene și fondurilor, progamelor ecologice internaționale.

Este necesară *implementarea proiectelor concrete de asistență tehnică și investiții* în baza acordurilor bilaterale de colaborare în domeniul protecției mediului și gospodăririi apelor cu statele-membre ale UE, dezvoltarea parteneriatelor publice-private, în special în ceea ce privește managementul integrat al deșeurilor.

Protecția solului va fi realizată de către PLDM prin elaborarea, adoptarea și implementarea *legii solului*, perfecționarea Codului Funciar.

PLDM va propune un *pachet diversificat de înlesniri fiscale pentru* încurajarea și susținerea de către agricultori a protecției, ameliorării și sporirii fertilității solurilor. Suplimentar la aceasta, PLDM va promova implementarea tehnologiilor eficiente de gospodărire a solului, implementarea asolamentelor moderne, extinderea suprafețelor de irigare.

Rezultatele așteptate

1. Crearea cadrului legal și instituțional necesar accederii sectorului de afaceri la colectarea/reciclarea deșeurilor și alimentării cu apă
2. Reconstrucția stațiilor de epurare la Soroca, Rezina, Criuleni și Chișinău
3. Implementarea programului național de asigurare cu apă potabilă pentru a asigura minim 50% din populația țării cu apă potabilă
4. Reducerea suprafeței solurilor degradate de minim 2 ori: de la 878 mii ha la 400 mii ha.

12.2. Administrarea eficientă a resurselor forestiere

Descrierea situației actuale

În domeniul protecției resurselor forestiere, politicile statului sînt promovate de 3 autorități publice centrale importante: Ministerul Ecologiei și Resurselor Ecologice, AS „Moldsilva” și Agenția „Apele Moldovei”. O astfel de dispersare instituțională împiedică promovarea unei politici integre și coerente în domeniul dat. În plus, aceste instituții sînt într-o competiție stînsă privind atribuțiile pe care le revin și obținerea finanțărilor de la bugetul de stat.

Lucrările de regenerare și de împădurire, îndeplinite de către unitățile silvice de stat, nu comportă deosebiri esențiale de ordin cantitativ și calitativ, deoarece o mare parte din plantările

de puiet realizate de AS „Moldsilva” sînt distruse (din cauza supravegherii superficiale, a pășunatului ilicit, indiferenței populației).

Strategia dezvoltării durabile a sectorului forestier din Republica Moldova (Hotărîrea Parlamentului nr.350-XV din 12 iulie 2001) este deja neactuală, fiind necesară revederea conținutului ei la capitolul acțiuni, responsabili și surse de finanțare.

Obiectivele asumate de PLDM

1. Reformarea sistemului instituțional public pentru implementarea politicilor în domeniul protecției resurselor forestiere și acvatic.
2. Creșterea suprafețelor împădurite și îmbunătățirea administrării fondului forestier.
3. Formarea rețelei de parcuri naționale moderne.

Direcțiile de acțiune

PLDM va avea ca preocupare principală *elaborarea politicilor publice privind protecția și conservarea naturii*, a diversității biologice și utilizarea durabilă a componentelor acestora pe baze științifice, acordîndu-se atenție sporită speciilor de floră și faună amenințate cu dispariția, precum și celor cu valoare economică ridicată.

În domeniul silviculturii, PLDM optează pentru *reorganizarea activității A.S. „Moldsilva” și „Apele Moldovei”* în vederea optimizării structurii organizatorice prin contopirea acestora într-o singură instituție Agenția de Stat „Resurse forestiere și acvatic”.

Concomitent cu aceasta, vor fi *elaborate și promovate instrumentele de administrare și control* bazate pe principiile economiei de piață.

Corelarea structurilor de administrare cu organizarea amenajistică și cadastrală pe unitățile de producție existente și ocoale silvice, indiferent de forma de proprietate. De asemenea, PLDM va urmări modernizarea sistemului informațional al administrației silvice și armonizarea sistemului de administrare silvică și control cu cel european, la nivelul ocoalelor silvice.

PLDM pledează pentru *extinderea suprafeței pădurilor* și altor categorii de vegetație forestieră, inclusiv pe terenurile degradate, în afara fondului forestier. Sprijinirea realizării de plantații forestiere pe terenuri scoase din circuitul agricol în concordanță cu cerințele agriculturii durabile. PLDM va susține acțiunile de realizare a perdelelor de protecție, a aliniamentelor și a altor categorii de plantații forestiere, în afara fondului forestier.

În același timp, se va urmări ca *reconstrucția ecologică* a unor sisteme deteriorate să contribuie la asigurarea unei stări favorabile de conservare a speciilor cu vulnerabilitate ridicată.

Dezvoltarea și buna administrare a rețelei naționale de arii protejate, în acord cu strategiile, politicile și practicile puse în aplicare la nivel european și internațional; realizarea programului național de măsuri tehnice de evaluare și finanțare a costurilor reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră, în concordanță cu prevederile Convenției Cadru pentru Schimbări Climatice (1992) și ale Protocolului de la Kyoto (1997). În context, PLDM va sprijini *crearea rețelei de parcuri naționale*, în baza experienței europene de gestionare eficientă a resurselor naturale (în primul rînd, parcurile naționale în baza rezervațiilor Pădurea Domnească, Nistrul Inferior și Prutul de Jos). În cadrul parcurilor naționale, vor fi încurajate activități și afaceri non-poluante, în special turismul verde, servicii de cazare și alimentare.

Rezultatele așteptate

1. Restructurarea și optimizarea structurii autorităților publice centrale din domeniul forestier și acvatic.
2. Creșterea gradului de împădurire de la 11% (în prezent) la 15% către 2013.

3. Crearea a minim 3 parcuri naționale (Pădurea Domnească, Nistrul Inferior și Prutul de Jos).
4. Îmbunătățirea sistemului administrării informaționale al sistemului silvic.

12.3. Utilizarea eficientă a potențialului energiei renovabile

Descrierea situației existente

Republica Moldova este în totalitate dependentă de resursele energetice externe. Din acest motiv, capacitatea de utilizare a resurselor de energie regenerabilă poate fi benefică pentru securitatea sa energetică prin includerea acestora în circuitul economic al surselor locale de energie renovabilă.

Toate statele-membre ale UE au ambiții mari în acest sens, iar Republica Moldova trebuie să se țină în urma acestora, punându-și drept obiectiv atingerea a 25% de energie renovabilă, din total, către 2013. Acest lucru este unul realizabil dacă vor fi elaborate și implementate politici publice potrivite cu acordarea de facilități fiscale și atragerea investițiilor străine în acest sector important.

Obiectivele asumate de PLDM

1. Micșorarea nivelului de poluare a aerului.
2. Crearea mecanismului financiar de susținere a producătorilor de energie renovabilă.
3. Promovarea lansării și dezvoltării afacerilor în domeniul energiei renovabile.

Direcțiile de acțiune pentru utilizarea eficientă a energiei renovabile

PLDM consideră necesară *înființarea unităților de producere a energiei în baza biomasei, utilizarea energiei solare și eoliene, instalații cu ciclu închis de utilizare a apelor, etc.* Crearea și utilizarea resurselor de energie regenerabilă va influența pozitiv asupra stării ecologice a țării, oferind oportunități pentru lansarea unor noi activități economice. Aceasta va crea un teren propice pentru exersarea și acumularea practicii de cooperare între afacerile private și sectoarele învățământ/cercetare, în scopul facilitării dezvoltării economice. Activitățile date vor fi implementate prin următoarele intervenții:

- organizarea evenimentelor de informare și sporire a conștientizării publice privind beneficiile utilizării resurselor de energie renovabilă;
- promovarea “tehnologiilor prietenoase mediului” prin intermediul sectorului educațional și privat;
- diseminarea și promovarea experienței de utilizare a energiei regenerabile (solară, eoliană, biomasa);
- promovarea afacerilor private în acest domeniu, inclusiv prin atragerea donatorilor și investitorilor străini.

Rezultatele așteptate

1. Creșterea ponderii energiei renovabile în totalul energiei la 25% către anul 2013.
2. Crearea infrastructurii necesare utilizării eficiente a resurselor de energie renovabilă.
3. Micșorarea dependenței Republicii Moldova de Federația Rusă la importul de combustibil și energie electrică.

12.4. Prevenirea calamităților naturale

Descrierea situației existente

În ultimii doi ani Republica Moldova s-a confruntat a două calamități naturale: secetă și inundațiile.

Seceta din vara anului 2007 a demonstrat incapacitatea Guvernului de a răspunde prompt și eficient la situațiile de criză, prin politici economice viabile: 1) Guvernul a „recomandat” agricultorilor să nu majoreze prețurile la grâu, făină și pîine; 2) la indicația președintelui a fost constituită o comisie de stat pentru elaborarea unei strategii de dezvoltare durabilă a agriculturii. Acestea au fost 2 soluții neprofesionale și total iresponsabile, avînd ca efect înregistrarea pierderilor de peste 12 miliarde lei (la prețul de piață), inclusiv 4,5 mld. lei pentru culturile cerealiere, conform evaluărilor comune efectuate de către misiunea ONU pentru Agricultură și Alimentație și Programul Mondial de Alimentație (FAO/WFP).

În anul 2007 a lipsit mult un mecanism eficient de prevenire a crizelor, care ar fi limitat efectele riscurilor produse. În același timp, s-a întârziat foarte mult cu informarea agricultorilor despre măsurile ce puteau fi întreprinse pentru diminuarea efectelor secetei. Totodată, a fost demonstrat încă o dată că, pentru a rezista în fața naturii este necesar de a avea mai multe terenuri irigabile, tehnică performantă în dotare și soiuri de culturi agricole rezistente la secetă.

În iulie-august 2008 Ucraina, România și Republica Moldova au fost lovite de una din cele mai grave inundații din ultimele două secole.

În perioada 22-28 iulie 2008, în Ucraina de Vest, unde sînt situate cursurile superioare ale râurilor Nistru și Prut, au căzut în fond 63-260mm de precipitații, ceea ce constituie 1-3 norme lunare. Ca rezultat au avut loc inundații excepționale și catastrofale, provocînd mari pagube materiale economiei țării, de cca. 1,3 mld. lei. Autoritățile publice centrale din Republica Moldova au reacționat printr-o indiferență față de soarta a 8 mii de sinistrați, spre deosebire de România și Ucraina care din primele zile au mobilizat toate eforturile administrative și financiare pentru soluționarea problemei respective. Acordarea ajutoarelor pentru sinistrații din Republica Moldova a fost distribuită inechitabil și netransparent, cu mari întârzieri.

PLDM s-a implicat activ în ajutorarea celor sinistrați prin colectarea și distribuirea ajutoarelor în sumă de peste 0,5 mln. lei, acordarea asistenței psihologice, salubrității unor localități afectate de inundații. Suplimentar la aceasta PLDM a solicitat în cîteva rînduri convocarea de urgență a Parlamentului și Guvernului pentru soluționarea acestei probleme.

De asemenea, în Parlament a fost prezentat un proiect de lege care prevedea scutirea (pe o perioadă de 2 ani de zile) de plata impozitului pe bunurile imobile și plata impozitului funciar pentru persoanele fizice și juridice, ale căror bunuri imobile au fost afectate de inundații.

Obiectivele asumate de PLDM

1. Îmbunătățirea sistemului financiar a persoanelor afectate de calamități naturale.
2. Promovarea activităților și măsurilor informare pentru protecția împotriva inundațiilor și secetei.
3. Realizarea unor măsuri ample de protecție împotriva inundațiilor.

Direcțiile de acțiune pentru prevenirea și micșorarea efectelor calamităților naturale

În acest context, PLDM promova realizarea următoarelor activități:

- elaborarea și adoptarea Strategiei naționale și Planului național de acțiuni privind prevenirea și atenuarea impactului hazardurilor naturale asupra societății și mediului;
- extinderea suprafețelor agricole irigabile prin atragerea investițiilor și tehnologiilor noi pentru irigare;
- îmbunătățirea sistemului financiar pentru susținerea sinistraților;

- reevaluarea mecanismului de acordare și monitorizare a ajutoarelor în cazul producerii calamităților naturale prin elaboarea unor proceduri clare, transparente de compensații pentru persoanele care au suferit din urma calamităților naturale;
- efectuarea unei investigații ample asupra distribuirii ajutoarelor pentru cei care au suferit din urma secetei din 2007 și a inundațiilor din 2008. Tragerea la răspunde a persoanelor care se fac vinovate de distribuirea inechitabilă a ajutoarelor;
- implementarea unui program flexibil de asigurare contra inundațiilor și secetei, care ar combina asigurarea obligatorie și cea benevolă. Principiul de bază al acestui program va fi: în cazul utilizării raționale, din punct de vedere a riscului inundațiilor și secetei, a terenurilor, persoana asigurată va primi o compensare mai mare, decât în cazul ignorării recomandărilor și normelor respective;
- scutirea (pe o perioadă de 2 ani de zile) de plata impozitului pe bunurile imobile și plata impozitului funciar pentru persoanele fizice și juridice, ale căror bunuri imobile au fost afectate de inundații;
- inițierea în comun cu Uniunea Europeană, Ucraina și România a unor acțiuni de protecție a mediului natural menite să prevină și să minimizeze efectul inundațiilor din bazinul râurilor Nistru și Prut;
- modernizarea și optimizarea Sistemului Național de monitorizare, predicție și prevenire a efectelor dezastrelor naturale, prin măsuri de asistență tehnică și transfer de tehnologii;
- elaborarea și completarea continuă a băncii regionale de date „Moldova Hazards”, în scopul perfectării metodicii de predicție a acestor fenomene;
- reducerea la minim activitățile gospodărești care pot intensifica inundațiile (defrișarea pădurilor de exemplu), la fel și promovarea măsurilor îndreptate spre crearea condițiilor de minimalizare a scurgerii.
- construcțiile ingineresti de protecție contra inundațiilor a terenurilor agricole și obiectelor economice trebuie să fie sigure, iar realizarea lor trebuie să afecteze cât mai puțin mediul înconjurător;
- efectuarea regionării clare și cartarea albiilor majore, cu trasarea hotarelor inundațiilor de diferită asigurare. Ținând cont de tipurile de activitate economică pe teritoriile respective vor fi evidențiate zonele cu asigurarea de 20% a inundației (pentru terenurile agricole), 5% asigurare (pentru construcțiile din spațiul rural), 1% asigurare pentru ariile urbane și 0,3% pentru căile feroviare;
- conștientizarea fermierilor, familiarizarea lor cu realizările științei moderne și oferirea în termeni a serviciilor prognostice calitative pentru sporirea considerabilă a productivității culturilor agricole, reducând semnificativ pierderile și consecințele manifestării diverselor hazarduri naturale;
- perfectarea metodicii de predicție de lungă durată a vremii și fenomenelor nefavorabile deoarece pe parcursul ultimilor ani a sporit evident amplitudinea și frecvența repetării calamităților naturale.

Rezultatele așteptate

1. Crearea unui sistem financiar flexibil de ajutorare a sinistraților, inclusiv prin scutiri de la plata impozitelor.
2. Realizarea lucrărilor de amenajare a luncii r. Nistru și Prut pentru protecția împotriva inundațiilor, cu alocarea anuală în 2009-2012 a unui fond de minim 40 mln. lei.
3. Îmbunătățirea sistemului de asigurare împotriva calamităților naturale.
4. Perfectarea metodicii de predicție a vremii și fenomenelor nefavorabile.
5. Informarea agricultorilor și locuitorilor din zonele supuse riscului inundațiilor cu realizările științei moderne în domeniul prevenirii hazardelor naturale.

Încheiere

Stimați prieteni,

Ați citit programul de guvernare a PLDM pentru 2009-2013 și sperăm că ați găsit răspuns la multe din întrebările și problemele ce vă frământă.

Dorim să accentuăm că la baza oricărui program sau proiect, propus atenției Dumneavoastră, stau **6 principii** ale unei guvernări eficiente și anume:

1. Interesul cetățeanului constituie esența administrării eficiente a treburilor publice
2. Responsabilitatea autorităților publice pentru deciziile adoptate și activitățile realizate reprezintă cheia succesului
3. Consultarea cetățenilor și a instituțiilor care le reprezintă interesele înainte de a adopta decizii cu impact major asupra destinului țării
4. Profesionalismul și responsabilitatea echipei de guvernare.
5. Analiza permanentă, abordarea strategică, complexă și profundă a problemelor.
6. Transparență totală în activitatea autorităților publice.

Programul a fost elaborat de o echipă de profesioniști, din rîndul PLDM. La baza programului electoral stau prevederile programului politic al PLDM, adoptat la Congresul I, de constituire a partidului din 08 decembrie 2007. La elaborarea prezentului program au fost consultate diferite documente: acte legislative-normative, rapoarte de analiză și monitorizare a politicilor publice din RM, studii și sondaje sociologice. Unele propuneri au fost colectate de la adunările realizate de membrii PLDM cu locuitorii Republicii Moldova.

Totodată pentru elaborarea programului electoral a fost studiată experiența țărilor europene în promovarea și afirmarea statului de drept, a unei economii competitive care asigură bunăstarea cetățenilor și accesul la serviciile publice.

În baza acestor informații a fost elaborat programul de guvernare a PLDM pentru 2009-2013. După cum vedeți, programul a abordat toate domeniile de interes public (sistem politic, economie și locuri de muncă, dezvoltare locală și regională, sectorul social și cultural, protecția mediului, politica externă, reîntregirea țării, etc.). Astfel, programul nostru de guvernare oferă soluții clare și responsabile pentru schimbarea modului de guvernare în direcția oferirii cetățeanului a posibilității de a locui, învăța și activa într-un stat prosper și dezvoltat – Republica Moldova.

Credem cu fermitate că împreună vom reuși să creăm un mediu atractiv de viață pentru noi și familiile noastre. Credem într-un viitor al păcii sufletești și al bunăstării pentru toți cetățenii Republicii Moldova.

La 29 iulie 2009, votăm toți împreună pentru Moldova! Votăm Stejarul, alegem echipa PLDM.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

Cu profund respect,
În numele echipei PLDM,
Vlad Filat, președintele PLDM